

שו"ת משיב דבר

חלק שני

סימן א

ב"ה ב' ו' שבט תרס"ג.

כבוד הרב וכו' אבר"ק ווארנאן.

ראיתי מכתבו, ומזכרת נפשו הטובה בדבר השו"ב שבטעורו אשר מעכ"ה ג"י מטעם וחפץ ביקרו בלשך הוא מליץ בחורה יותר משאר שו"ב, אך יודע מעכ"ה כי בא לו חסרון הרגשה לעתים מפני טובת הרבה שלא יוכל לעמוד ע"ז, אם מפני חולשה או מהירות ובלבול הדעת, בלשך כבודו אזניו משומע, ואינו מרגיש אלא בעת שדעתו יפה עליו ומשום לב מקשיב ביותר ואחר שכן אין תקנה כמה שיבא למבחן לפני איזה גדול או שו"ב, אחר שלא כל העתים שוות אליו, ואפשר שבחזרה טעה ישים דעתו ולבו ביותר, בלשך פרנסתו חלויה בזה, משא"כ בשעה שפוסק במלכתו אפשר כי יקרה לו טעה שאינו מרגיש וכאשר כך מלא מעכ"ה סביבו פגום, והשו"ב השיב דברים שא"ל לשמוע ולקבל, פעם השיב כי כזה יקרה לשו"ב היומר מומחים אשר לפעמים לא ירגישו יפה, ופעם השיב כי נכון לבו בטוב בתפלתו קודם שחיסה שלא יאונה לו כל און, ופעם מכחיש ואומר כי הוא מרגיש יפה ורק עלילות דברים מע"כ הם עליו ומקשה לב לשאול את פי מע"כ היאך חפץ לקפח את פרנסתו עפ"י דעתו לבד, מבלי שאלת איזה רב בלעדו, ומע"כ בחומה ויושר לבו ראה בטענה זו שיש בה ממש, ע"כ הוא במזכרת רבה אחרי שאין רב אחר שיבוא לפניו, ובמקרה א"ל לעמוד עליו כמו שבארנו, וא"כ אולי בחמת אין למע"כ חובה לפרנס פסולו בעיר ולקפח את פרנסתו, גם כי יודע הוא מע"כ מרת נפשו שיבא א"ע לירי מחלוקת בקבלתו כי אין אדם שאין לו קרובים ואהובים, ובחמת על כיו"ד יש לנו לומר המליצה, או לי אם אומר או לי אם לא אומר, והו עבודה קשה שבטובת האורחה, וכמה דברים נלכדו ונקפו בדבר השו"ב שבטעורו ומע"כ איש מנחה ואינו חפץ בכשלונו ע"ל השו"ב המופ' ורק חובה עליו ואינו יכול להשמש עפ"י התורה אזי אין חכמה ואין עצה נגד דבר ה' :

והנראה לעג"ד דאם לא היה מע"כ מארי דאמרא יודע בזה השו"ב כי כן הוא, אע"ג שמע"כ בעלמו היה אסור לאכול משחיטתו, ולא שייך כאן הסברא דרוב מעשיו מחוקים, כמו שאנו מחזיקים מזה הטעם בזומר שנתנו לו סכין בדוק לשחוט אע"ג שאין נאמן להעיד שהוציא מאיסורו, מ"מ סמכין דמסתמא טעה כהוגן כרוב מעשיו, וכמש"כ במשמרת הביט ה"ש שער א' בר"ה עוד שם אם קטן כו' והט"ז (פי' ב' סק"ז) דכאן אין אנו יודעים אם רוב פעמים הרגשתו חזקה כראוי, וא"כ הוא היודע שאין לסמוך עליו אסור לאכול, אבל מ"מ אין חובה עליו להודיע לרבים שהרי אינו נאמן עפ"י ד"ם ויהי נחשב עוד כלישגא בישא כדאיתא במ"ס פסחים (דף ק"ג:) דכיון שאינו נאמן, שם רע בעלמא הוא דקא מפיק ביה, ואע"ג שיכול להיות שאיזה אנשים יפרשו עפ"י דבריו ומחשבתו שיהיה נאמן בעיניהם בזה ויהיו אסורים עפ"י ד"ם לאכול, וכמ"ס הרמב"ם (הל' פסח פ"ד ה"א) אם היה נאמן להם סומכים על דבריו, ואם לא שורת היין שאינו נאמן, והרובה להחמיר על עצמו ה"ו משוכח ויבא פסח שני, הרי דמה שמחמיר על עצמו להאמין בזה איש חומרא בעלמא, אלא נפשה דין גמור עד שחייב להביא פסח שני, וגם הראב"ד אינו חולק על זה אלא שמשגי על מה שכתב שר"ז משוכח, וכתב איזה שכתב יב בזה אחרי שיהיה נלרך להביא פסח שני, שבחמת אם אינו לריך ה"ו מביא חולין לטורה אבל זה מודה הראב"ד שאם היה מאמינו בזה אסור עפ"י ד"ם. לאכול הפסח, וא"כ אין בזה משום לישגא בישא שהרי אין בזה שום שאל, ומזכירם ברלים מאכלתו, ולא דמי להא דפסחים

בנגד' ר"פ למאן דאסהיד יחיד בחברו דבר עבירה דשאי החס שלא היה ענין למיפרש מאיסורא למי שיאמינו, ורק הגיד על אחד שטעה עבירה ולשנאותו או לפסולו מעדות ושבוטה, והו דאוחו איש לא היה נאמן בעיני ר"פ וא"כ הו כשמש שוא לפניו, משא"כ להגיד למי שיהא נאמן בעיניו למיפרש מאיסורא, אין בזה משום לשה"ר. ודמי להא דאיתא (ב"ק דף ק"ב) דשליחא דבי דינא נאמן כבי תרי ומש"ה איתא (מו"ק ט"ז ב') דשליחא דבי דינא ליה ביה משום לישגא בישא והיינו משום שנאמן לשמוע על פיו ומש"ה הביא הרי"ף במו"ק שם מימרא דב"ק הג"ל ללמדנו דהא דאין בו משום לישגא בישא הוא משום דמהימן, אבל מ"מ אע"ג שאם יאמר למי שיבין שיאמינו ויפרש מאיסורא אין בזה משום לשה"ר, אבל אינו מחויב בכך להגיד אם רואה שיהא מזה איזה קלקול ומחלוקת, ומנא אמינא לה, מרחקן בבגהדרין (דף לו) ושמוא תאמרו מה לנו ולגרה האת, פי אפילו שהוא אחת מכל מקום אין לנו להכניס ראשו בראגה האת, והלא כבר נאמר אם לא יגיד וגשא עונו, הרי דוקא משום דאיכא בלאו דאם לא יגיד אסור לפרוש עצמו מזה העדות, אך אם לא היה לאו דאם לא יגיד היה ראשי לכבוש עדותו, ואע"ג דיש כאן מ"ע של ובערת הרע מקרבך וזמה שיגידו יתקיים מ"ע זו, ובלא עדותו לא יגיעו למ"ע זו, מ"מ אחר שכ"ז שלא העידו לא נחייבו במ"ע של ובערת הרע אינו מחויב להכניס ראשו בדאגת מחלוקת ושגאת קרוביו מממת זה שיהיו נפרשים מאיסור אחר שיודיע ויאמינו לו. הן אחת שאפשר לדחות הדמיון דשם כ"ז שלא הגידו עדות אין כאן מ"ע של ובערת הרע שהרי אפילו היודע בזה שחייב מיחה אסור להרגו עד שיצמוד לפני העדה, כדאיתא במכות (דף י"ב) מינין בנסהדרין שראנו בחמד שהרג כו' מש"ה אינו מחויב לכנוס לדאגה כדי להביא למ"ע זו, משא"כ כאן שהוא יודע שאסור לאכול משחיטתו, ואפשר שהוא מחויב ליכנס לדאגה זו כדי להפריש את המחמירים בדבר מאיסורא. אבל כד דייקת זה הדיוח אינו שהרי מפורש בחולין (דף קלט) אלא דלא גמר דיניה ובעי לאחיהא לבי דינא וקיומי ביה ובערת הרע מקרבך, ופירש"י מזה על כל הפונע בחייבי מיתה להביאם לב"ד כדי לבשר רשעים מירסאל, מכ"מ לא נחייבו העדים ליכנס לדאגה של מחלוקת ושגאת קרובים אלא משום דקיימי בלאו של אם לא יגיד וגשא עונו, וה"כ בג"ד אינו מחויב להודיע לאדם וליכנס לדאגה זו, אבל כ"ז במי שאינו נאמן כבי תרי ואין חובה מן הדין להאמין לו כלל אלא משום שאם האמין לו אסור לאכול עפ"י ד"ם כמש"כ לעיל משא"כ במי שנאמן כבי תרי כשליחא דבי דינא על בית דיניה ובראיתא (בג"מ דף י"ט) ודוקא ר"ג וספר דייני דאית להו איתתא וה"ה כל ראש ב"ד וסופר שלו כדאיתא בפוסקים, וה"כ מי שנאמן כבי תרי על בני עירו דמחייבים להאמין לו כמ"ס הרמב"ם הג"ל, אם היה נאמן להם סומכין על דבריו פי' שיהיה נאמן עד כה בכל דבר שיאמר במילי דאיסורא, מחייבים מן הדין לסמוך על דבריו. ועל כיו"ד איתא בקדושין (דף סו') אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ואין הפי' דהיינו ליה בזה הדבר שמעיד עתה דכנה"ג אסור להאמין עליו ולהוציא אשמו כמבואר בחש"פ (סו' קסו ס"ו) כהנה"ג הרמ"א, אלא דמהימן אליו בכל דבר שיאמר, ה"ו מחויב להאמין אע"ג שאינו רואה להאמין משו"ה מחויב להוציא אשמו וא"כ רב על בני עירו ה"ו מהימן בכל דבר איסור שהרי האמינה עליו בכל אשר יאמר כשר או טרפה וא"כ הרי זה ג"כ בלאו דאם לא יגיד, היינו שמחויב להעיד לפני ב"ד מה שיודע והמה בני עירו מחייבים להאמינו ומנא אמינא לה דקאי בזה לא יגיד מדאיתא (שבועות דף לג:) ראייה בלא דיעשה ה"ד מנה מנינו לך בפני פלוני ופלוני יבואו ויפירו וכו' ראייה בלא דיעשה ופירש"י שהתם לא ידעו אם היה מלוה או מתקנס וכדומה מ"מ כיון שהתם וקבל על עצמו עדותם שלא יעירו שטעם לו

סימן ב

ב"ה ה' ע"ח סימן תרל"ח ויראיון .

לכבוד הרב וכו' בש"ת מו"ה ישראל איסר נ"י .

מכתבו מיום ח"ו חזיר הגיעני והנה ביקש מעב"ה כ"י למוט דעתי בדבר הוראה שהשו"ב ר' מענדיל בכתב שנתן להשו"ב ר' חיים יוסף נבצע שלא יחוט אלא עמו או ברחשו, והנה נגזר עפ"י הגמשה שר"י ילא מן העיר, ובאה השאלה אם עדיין יש הקשר שלא יחוט ר' מענדיל בלי רשות רח"י, והודיע מע"כ כ"י שכבר הורה גאון הדור האב"ד מקאזוואל כ"י שהותר הקשר מהא דא"י ביו"ד (ס'ו' רל"ב סג"ו) בשנים שנשבעו זל"ז ואח"כ הוכרח א' לעקור דירתו שבטלה השבועה, ורב אחד השיב שעדיין חלה השבועה שלא יחוט בלי רשות רח"י, ומוע"כ כ"י אמר להתיר מתרי טעמי, חדא מטעם אומדנא וכדאיתא שם (ס'ו' רי"ח ס"א) בהגהת רמ"א ולמדנו זה ממנה דקיי"ל כר"ש בן מנסיא בבב"ב (דף קמו) דמי שהלך בנו למדה"י ושמע שמת בנו ונתן נכסיו לאחר ואח"כ נודע שבנו חי בטלה המתנה, משום אומדנא דמוכח, וה"כ ודאי אלו יזע שר"י יעקור דירתו מכאן לא היה מתקשר עמו כלל, ולדקו דברי מע"כ כ"י בזה, וגם הגאונים שהתירו ודאי כוונו להלכה זו, אלא משום שהיה עולה עה"ד שזה אינו אלא בנדוע שטעה בשעת נדרו, משא"כ אם אירע אח"כ ענין שראוי לבטל הגדר מזה הטעם לא מהני כהא דמתנה, אם לא היה לו בן ונתן מתנה לא' ואח"כ נולד לו בן לא בטלה הנותנה שאין מתנה נעקרה מעיקרה בשביל מה שנחתה אח"כ, משא"כ בנדרים שאינם שאלו"כ עוקר הגדר מעיקרו, ממילא אפילו נעשה ענין אח"כ שיש אומדנא שאלו היה בן לא היה נודר, ה"ז בטל הגדר מעיקרו, וע"ז הביאו הא שכתב בהגהת הרמ"א בשנים שנתקשרו זב"ז ואח"כ ילא א' מהם וכו', הא מיהא מזה הטעם של האומדנא בטל הכתב והותר לר' מענדיל לשחוט בלי ידיעת רח"י :

והנה מע"כ כ"י הוסיף עוד טעם לבטל השבועה משום שגדר שבטל מקצתו בטל כולו, ואע"ג דקיי"ל (ס'ו' רכ"ט ס"א) בגדר או נשבע לחברו והתיר לו חברו מקצת לא בטל כולו [ולא כא"ח שהביא הב"י בבד"ה (ס'ו' רכ"ח) דמי שנשבע לחברו לפרוע לו לאיזה זמן והאריך לו חברו הזמן בטלה כל השבועה], העלה מע"כ דזה אינו אלא באופן שהתיר לו חברו משא"כ באם בטל מקצתו מאליו, והנה גוף החידוש שהעלה מע"כ כ"י ראוי לשמוע, דסברת רבינו ירוחם הוא דלא מחל חבירו מקצת אלא באופן שלא תהא בטל השבועה לגמרי, ואם נימא דבטלה השבועה ה"ז מבטלה המחילה דע"מ כן לא בטל, משא"כ אם בטל מקצתו מאליו אין ע"מ בין נדר לעלמו או לחבירו, ואם הותר מקצתו הותר כולו, מיהו כ"ז אינו נוגע לענין השאלה, דאין כאן נדר שבטל מקצתו כלל שהרי נשבע לו זה או זה, היינו אם אינו יכול לקיים זה יקיים בזה האופן, נדע שאם היה רח"י חולה איזה יום ואינו יכול ליתך עמו, וכי נימא דמותר לו לשחוט גם בלי רשותו וידיעתו, וכן בדין השו"ע שנשבע לפרוע או לעבוד עמו, והנה אם נשבע לפרוע לו איזה סך או לעבוד עמו בשווי זה הסך ונעשה עני ואין לו לשלם במוזמנים, וה"ז אונס, וכי נימא דה"ה שאין לו לעבוד עמו בשווי זה הסך ודבר זה ברור שאין זה נדר שבטל מקצתו, אלא בגדר לפרוע מאה רז"כ והוא עני שאין יכול לשלם זה הסך אלא חמשים בזה האופן אמרינן נדר שהותר מקצתו כו' :

עוד מבקש מע"כ כ"י ממני להודיע לו דעתי בשבועה בכתב, ומסתמא כל יקר ראתה עינו בנז"ב ובתשובת ח"ם אבל דעתי הקלה הוא רואה לדעת, והגני למלא חפזו, דודאי כי כתיב לבטא בשפתים, לא מאה כהז שהרי אינו בטוי בשפתים, אבל לא כתיב לבטא בשפתים אלא בלהרע או להטיב, היינו על מה הוא נשבע, משא"כ על הדבור ששבע אינו ע"ז לא כתיב לבטא בשפתים, וכך מבואר במסכת שבועות (דף כו) שהשבועה קדמה לבטוי, הרי מבואר דהבטוי בשפתים לא קאי על השבועה, ועוד אינו אומר דמ"מ לשון לא תשא את שם ה' וגו' משמעו על שפתיו ולא בכתב, אך

בודאי הוא מלוה וחייב ה"ז באם לא יגיד ואע"ג שהיה יכול הנחבע לפטור עלמו מתחלה ולומר אע"ג שיעידו שמנה לו מ"מ אינו חייב משום שהיה מתנה או פרעון חוב, מ"מ אחר שכבר הודה שאם יעידו ה"ז מלוה, חייבים העדים משום לא יגיד, דאחר שיעידו הוא מתחייב עפ"י ד"ת במה שהודה שאם יעידו ה"ז מלוה, וה"כ אע"ג שאם לא קבלו על עצמם להאמין לו כבי תרי, הינם מחויבים להאמין לו, וממילא אין עליו משום אם לא יגיד, אבל אחר שקבלו לרב ולהאמין לו במה שיאמר אסור שהוא אסור שוב נחייבו להאמין לו, וממילא יש עליו הלאו דאם לא יגיד, ואין לחלק בין שני עדים לעד אחד, שהרי היכי שחייבו חכמים להאמין לע"א ה"ז חייב קרבן שבועה כמבואר שם (דף ל"ב), וה"כ שחייבו על עצמם להאמין ונחייבו בכך מה"ת, ה"ז עד אחד כשנים, לענין הלאו דאם לא יגיד, ואע"ג דלענין להו"א ממון לא מהני האמנה כבי תרי כדאיתא במו"ק (סוף דף כו), והכא יכול להגיע היזק להשו"ב בדבר שבממון וקפוח פרנסה, מ"מ אינו ענין למטע מדבר איסור, שהרי בהא דקידושין להו"א אשה מבטלה נוגע ג"כ לממון לפוטרו ממונות ועוד הרבה, מ"מ נאמן ומחויב להעיד להפרישו מאיסורא, וה"ז לענין השו"ב, וכש"כ הוא שהרי מגד הכבדא היה לן למילף דבר דבר מממון שאין להו"א אשה מבטלה אלא עפ"י שנים עדים כמו להו"א ממון, אלא שמ"מ אינו דומה לגמרי וכפירש"י בצע"ן (דף ב:) בד"ה ואין דבר ערוה, ראוי להתירו בפחות משנים כו' הרי דאינו דומה לגמרי אלא שחמור משארי עניי איסור והיתר, ותדע שהרי רגלים לדבר לא מהני להו"א ממון, ובקטני וסתירה נאסרה משום רגלים לדבר, וה"ז יש ל"מ בכמה דברים בין עדות אשה לדבר שבממון ואכ"מ, וה"ז לענין עדות על מהימן כבי תרי, אינו דומה עדות אשה לדבר שבממון הא מיהו חמור עדות אשה להו"א מבטלה משארי איסורין, ומ"מ מהני מהימן כבי תרי שמחויב להאמין, מכש"כ בשארי איסורין להו"א דבר היתר מחוקתו ולהעיד עליו שהוא אסור באכילה, וא"כ ממילא קאי באם לא יגיד, ואין עלה ותבונה להפקיע עלמו מחוב זה מחמת רגת מוונות וכדומה, כך דעת הענין נוטה, ומ"מ לא יעשה מע"כ כ"י מעשה עד שיראה דברים אלו לפני איזה גדול הדור שראוי לתקנם ולהסכים או לחלוק עליהם, ואם יולא גם ממנו שמחויב מעב"ה כ"י בדבר אזי הגני להגיד משרים לפני מעב"ה כ"י איך להתנהג, אע"ג שידעתי במעב"ה כ"י שיעשה מעלמו הדבר בהכרח וכלו כפאו דבר ה' ולא זולת ח"ו, מ"מ כבר אחו"ל במס' מכות איך מוזין אלא למוזרין, מש"ה הגני לפרש לפניו המקרא שאמרו הוקנים לרחבעם, אם היום תהיה עבד לעם הזה ועבדתם ועניתם דברים טובים וגו', ואין תיבת ועבדתם מובן כ"כ, אבל בזה עמדנו להבין פי' הגמ' בהוריות (דף י) כמדומין אחם ששררות אינו נותן לכס עבדות אינו נותן לכס שג"י וידברו אליו לאמר אם היום תהיה לעבד לעם הזה, ולכאורה קשה טובא מאי ראי' מזה המקרא הרי כפי' אמרו אם היום תהיה עבד רק באופן שהיה משלנו ממנו דבר לנגד רעו וכבודו אבל לאחר שימליכו אותו אין ראי' שהוא עבדות, ויותר היה ליה להגמ' להביא מקרא דעזיזו וישב בבית החפשיה שהוצא שם, אלא הענין שכל מה שחששו ר"ח חסמא וריב"ג שהוא שררות, אינו אלא במי שיגיע שמחויבים לענקו וה"ז כמו שררות ע"ז השיב ר"ג שגם זה יהיה בתורת עבדות שמחויבים בדבר לעשות כן ויגלו דעת שאם לא היו מחויבים, נוח היה להם שלא לענקו ולכנסו בדאגתו, אבל מה יעשו זהו עבדותו, וכך הוא פי' המקרא, ומלבד שמהיה היום עבד לעם הזה להסכים למבוקשם, עוד זאת, ועבדתם, בשעה שתעבדו לאחר שימליכו אותך גם אז תעבדו ועניתם דברים טובים, היינו בשעה שחפשיה אותם חפשיים אותם ותרצה להודיעם שאיך עושה אלא משום שאתה יחייב לעבדו בכך, וכך אינו אימא למעב"ה כ"י וחכם כמותו, איך לקח להשתלם השו"ב כל האפשר כי באמת יש לחמול עליו ועל בני ביתו, ואחר כ"ז הגני תפלה מתנה ובקשה על פניו ית' שלא יאונה למעב"ה כ"י לער ועג"ג מזה הענין וככה יבקש הוא מהקב"ה על זאת באשר הוא דבר דשכיחא הזיקא וגלגל לרחמי שמים מצויים וה' יהיה בצורו להאיר דברו ויהיה רבים יושבים בללו, ואור התורה יהי נר לרגלו, כנפש העמוס בעבודה :

נפתלי צבי יהודא ברלין .

סימן ד

ב"ה א' ש"ו סנ"א תרמ"ג וולאיון .

כבוד הרב וכו' אב"ד דק"ק גראביווין .

מכתב מעכ"ה ג"ו הגיעני, והנה נוף הענין כבר נחבאר יפה ע"י מכתב הרב הגאון מו"ה משה נתן ג"ו אב"ד חידיטשוב, ולא נוסף במכתבו, כי אם העתק הכתב שנתן השו"ב ר"א סי' להרב שער מגדולתו, ע"כ עלי לבוא בראשונה בדבר שנחחדש לחקור אלו היה בטוי שפטים של השו"ב בזה הנוסח של הכתב שנשבע על כמה דברים, ואם יעבור יהיה נידון כחשוד לשחיטה, והוא עבר על שבועתו, אם שחיטתו פסולה והוא כנבלה ח"ו או לא :

וראשית דבר מעכ"ה ג"ו במה שהעלה הגאון חו"ד לאסור השחיטה מטעם כל דא"ר לא תעבדו אי עבד לא מהני, והיינו לפי הבנתו צדעת הנהגת מרדכי בנשבע שלא למכור דאם מכר אינו מותר שהוא מטעם כל דא"ר לא תעבדו, ואינו מחלק בין איסור של תורה לאיסור שבדה מלבד, וא"כ ה"ה בנשבע שלא לשחוט, וכבר ראה עין מע"כ בשו"ת ח"ס (סי' ו'), בעיקר פי' בהגת מרדכי שהוא משום שביטל והפקיד זכותו למכור, אבל ודאי כ"ע מודים לסברת התוס' לחלק בין האיסורים, ויבאר עוד לפנינו בזה :

ואני אומר אפילו אי נימא דאם נשבע שלא למכור אינו מכור מחמת אי עבד לא מהני, מכ"מ א"ל לומר בנשבע שלא לשחוט שאינו כשחוט, וא"כ מטמא בכבילה, וקשה טובא נימא בשוחט אותו ואת בנו ג"כ דהכי לא מהני שחיטתו והוי כבילה, וכבר ראיתי מקשים בזה ומחלקים בסברות קלושות, ובחולין (דקט"ו) לא מקשה הגמ' אלא דלהוי בלאו דלא תאכל כל תועבה, אבל דלהוי כבילה משום דלא מהני לא עלה עה"ד, והכי בשוחט חולין בעזרה דשקיל וטרי בקידושין (דף נו), ואמאי לא נימא דהוי כבילה מדר דלא מהני, וכן קשה בשחוטין חוץ נימא דמתמא עומאת כבילות, וזה לא שמענו, אלא שהכל תלוי בביטול התוס' על קשיא בשוחט את הפסח על חמץ דלא מהני, ויישבנו דבירושלמי פסחים ט' קרא להכשיר, ומתחלה יש לבאר דברי רבותינו התוס' דבפסחים הקשו בזה, והביאו בשם ריב"א דמשום דלא שנה הכתוב לעכב כשר, ולכאורה חולקים שני בעלי התוס', ופלא על הריב"א שנעלם ממנו הירושלמי במקומו, ומי שרגיל בתוס' יודע שהריב"א מביא הירושלמי יותר משאר רבותינו בעלי התוס', אלא הריב"א דייק טובא, דבאמת הירושלמי מקשה על השיבוי' דרב שמואל בר"י אומר ממה שהוא מתחייב על הזריקה, הדא אמרת שפסח עלונו כשר, ודחי ר' יוסא תפטר בו, ואח"כ הביא חגי חזקיה לא תשחט על חמץ דם זבחי, התורה קראת אותו זבחי, וקאמר ע"ז אמר ר' מני אלולי דתינתא חוקי' מנינו דבר פסול וחיביין עליו, המחמץ [כג"ל] את הפסולה אית תניי חייב, אית תניי תני פטור, אמר ר"ח מ"ד חייב כשנפסל מחמת חימומה בו' פי' אם המנחה נפסלה מחמת חימומה ואח"כ החמץ עוד יותר חייב, הכי אע"ג שבכר נפסלה מ"מ בקדושת מנחה קיימא, ואי מחמלה עוד חייב, ה"ג אין הכרח ממה דקראת אותו התורה זבחי שהוא כשר, דאפילו נפסל מכ"מ הוא בכלל זבח פסול, ונדחה בקדושת זה הוכחת רב שמואל בר"י, וגם הדיוק מזבחי אין הוכחה כ"כ אלילי דתני חוקי' משה העלה הריב"א ישנו פשוט משום שלא שנה עליו הכתוב לעכב, אבל זה השיב אינו אלא אם נימא ששחיטה מיקרי שחיטה, אלא שהזבח נפסל כמו נשחט שלא לשמו וכדומה, ע"ז בא השיב שאין פסול בקודש אלא כששנה עליו לעכב, אבל בתמורה מקשים נימא דלוי עבד לא מהני, והוי כלא נשחטה כלל ופשיטא דפסול, ע"ז יישבו שפיר דלזה בא הוכחת הירושלמי מקראי דהוי שחיטה, מדקראת אותה התורה זבחי, ואי הוי כבילה היאך מיקריא זבחי :

ודעתא דגלי לן קרא דשחיטה באיסור מדר אחר שלא במעשה השחיטה מכ"מ שחיטה מיקרי, מזה למדנו בכל שחיטה דא"ר לא תעבדו, מכ"מ הוי שחיטה, משה"ה לא הקשו עוד התוס' משחיטה

אך מכ"מ כתב לא גרע מידות שבועה, דהוי כשבועה דכתיב או השבע שבועה, אבל כד"א במושבע מפי עלמו, וזהו שבועת בטוי, אבל במושבע מפי אחרים כמו שבועת העדות, דלא מהני ידות והיינו שכתבו התוס' ריש מסכת נדרים דלהכי לא חנן ריש מסכת שבועות כל כנויי שבועות כשבועות כמו בנדרים וכו' משום דלית בשבועה ידות, ואין הכוונה דאין כלל ידות בשבועה, שהרי בפירוש חנן בנדרים (פ"א) כנדרי רשעים נדר בניזר ובקרבן ובשבועה, והוא מטעם ידות, אלא כוונת התוס' משום דבמסכת שבועות מייירי בכל אופני שבועות אפילו שבועת העדות, מש"ה לא מני למיתי כנוי שבועות, הא מיהא במושבע מפי אחרים לא מהני ידות וא"כ לא מהני ככתב, והיינו דכתיב ושמעיה קול אלה, ודיוק קול הוא לאפקי בכתב כדאיתא בניטוי (דף עב) קולו למעוט, הא דרב כהנא א"ר וכו', עוד הגני להודיע שראיתי נוסח הכתב ולא כתיב שהוא נשבע עתה, אלא מודה שנשבע מכבר, וא"כ אין זה שבועה, וכמובאר בהגהת הרמ"א (סי' רל"ב סי"ב) וגם העדים לא העידו שהוא נשבע אלא קיימו כתב ידו, וא"כ אם באמת לא נשבע אין בשבועה ממס :

סימן ג

ב"ה ה' ג' ניסן תרמ"ח וולאיון .

יענה ה' שלום קהל עדת ישרון המאושרים הולכי יושר דורשי טוב וחסד ב"ק ביאלעצערקאווקא יצ"ו ה' עליהם יחיו רגן ויפרחו כנפן .

הגיעני מכתב מע"כ ג"ו ע"ד השו"ב המוחזק בקהל ק' להיות לו ג"כ יד בהוראה, והרב של המחוז אשר היה ג"כ מו"ץ וגם שבע ממשלת המדינה בידו, העביר את השו"ב על חודש ימים בעבור כבודו אשר הקיל לפי דברו, ועתה שבק הרב הג"ל חיים לכ"ח, ובאז בשאלה אם השו"ב כשר לקום על חוקתו הראשונה, או כדברי שו"ב עובר אורח אשר בודה דברים לאמר כי אחרי אשר בתוך זמן ל"י מת הרב טוב אין רפואת תעלה להשו"ב הישן, והגני להשיב בעזרו ית' :

אם כדבריהם שהרב העביר את השו"ב על חודש ימים אין זו שאלה כלל אם הוא כשר לאחר ל"י, והגאון טוב"ת לא הולך לפסוק דאם מת החכם עבר איסורו, אלא נשאל על מה שנשחט בחיי הרב האוסר, אבל אח"כ ודאי חזר להיותו, ומכש"כ לאחר שלשים יום שהרב ג"כ לא אשר יותר מזה הזמן, אחר כ"ז פשוט שהשו"ב הישן כשר להיות שו"ב במקום :

אכן לא אכתי ממע"כ כי מסופקני אם יואילו דברי אלה למע"כ ג"ו להשיב את השו"ב למקומו, כי כדומה לי אשר כבר הכה שורש אש המחלוקת בלב איהו בעה"ב דחזו בישות בשו"ב הישן לפי דעתם, אם בלדק או שלא בלדק, הלא כל דרך איש ישר בעיניו, ועפ"י מכתבי זה עוד יתעורר המחלוקת לאמר כי לא היה לי להשיב עד אשר יגישו גם המה עלומותיהם, ומה גם במקום אשר השוחטים העומדים על דם רעיהם לקפח את נזיהם ודמן ידיהו סומק להו טפי המה מיתים את האש ומעלים געורת על הניצולים להליב ולהעלות האש השמימה, והלא ע"כ נמשל מחלוקת לאש, אשר אם לא ילליה להבא לכבות במים להעמם האש לגמרי, אזי מים תבעה אש יותר, והוי לאבוקה בכה הניצוח להגית עיר ומלוואה ר"ל, ע"כ רואה אני מרחוק, אשר הדבר תלוי ברב העיר המחוז ושבט הממשלה בידו, ואם הוא אדם גדול בתורה ובעל נפש יקרה כד"א, אז יגישו דבריהם בענות לזק לבניו, והוא לא יקפח את השו"ב הישן, ויחזו מדת חכמי הג' ז"ל לחוס על שו"ב דטפלי תלויין בו, ולא יניח להעלות שבע הרשע של השו"ב הבא לקפחו על גובל קהל ק', וגם כי ישיבל הרב ג"ו לחוס על שלום הקהלה הכל' ויסיר ממנה רוח המחלוקת אשר עד אבדון תאכל ויטפה אולר בק' כלי חמדה בטבע היהדות, ה' יללנו, והוא ית"ש יסייע למע"כ ג"ו לשכן שלום ועבוד, כנפש מברך אחכם העמום בעבודה :

נפתלי צבי יהודא ברלין .

משמיטת אותו ואת בנו וכדומה, וממילא בנשבע שלא ישחוט ושחט שחיטתו כשרה :

והגנני להוסיף עוד שגם בנשבע שלא למכור דק"ל בחו"מ (סי' ר"ח) דאם מכרו מזכר, והבינו בש"ג ובסמ"ע, הטעם דלא אמרינן אס עבד לא מהני הוא משום שכתבו התוס' בתמורה (ד"ו) בד"ה והשחא, בחדש שנשבע שלא לגרש את אשתו ועבר וגירשה, דמש"ה מהני הגירושין לרבא משום שהוא ברה האיכסור מלבו, ואני המה, מכדי סברא הוא כיון דא"ר לא תעביד, מה לי זה האיכסור או זה, ותו אמאי לא הקשו על מכירה המלויה יותר, אלא נראה דזה פשוט במכר בחיבור דהוי מכירה אפילו לרבא, מטעם דאמר רבא בב"ק (ד"ט) אמתן אסרה תורה אפילו בא על אמו, הרי אפילו נתינה בחיבור מיקרי נתינה, וקתנה בביאת איכסור, וזוה הוכיח רבא עוד לענין רביע דאע"ג שחייב להחזיר מדכתוב וחי אחיך אהדר ליה דניחי, מכ"מ אס נתן ברביית גלימא קיי, וא"ל להחזיר גלימא אלא משום דלא לימרו כו' כדאיתא בב"מ (דף סה) אלא דאפילו קנין בחיבור הוי קנין, וכבר רמז על הוכחה זו דאמתן אסרה תורה כו' הגר"א בחו"מ שם, וזוה למדנו בכל קניני' בחיבור דאי עבד מהני, ולא הקשו התוס' אלא בגט, וגם בזה לא הקשו דלא תהא מגורשת כלל דזה א"א שהרי גם בזונם ונוניא ש"ר דא"ר לא גרש אס גרש הוי מגורשת, ולא הקשו אלא כימא דלא מהני ויהא חייב להחזירה, והכי פי' הגאון קט"ה"ח (סי' ר"ח), וע"ע בטב"ת אהע"ז (סי' קכ"ט), וע"ז יישובו שפיר דדוקא בחיבור תורה שלא תהא מגורשת גזרה תורה שחייב להחזירה, מב"ה"כ איכור שדה מלבו, ומה שעבר על שבועתו כבר עבר, מהיכא תיתי שחייב להחזירה, ונראה להוסיף עוד דגם הגמ' ידע שמכירה בחיבור הוי מכירה ולא בא אלא מטעם הפקר ופקע כמו כו"ג המג"א וח"ס שם, אלא דלכאורה נימא דזכה מן ההפקר ע"ז אמר דאי עבד לא מהני, וא"כ הוי כהפקר, איברא עיקר הדבר אס הנשבע שלא למכור הוי כהפקר, תליא בעיקר הנודר הנאה מחפצו אס הוא הפקר ותליא בסוגיא דנדריס (דפ"ד א') שו"א ליהו אפרא, ומבואר בהע"ש פ' קרח :

בדא סליקגא דפשיטא דלמדים בענין אחד בכל איכורי תורה מאיכסור אחד שפירשה בו תורה דאס עבד מהני, ולא עלה עה"ד לומר בנשבע שלא לשחוט ושחט שיהא מטמא טומאת נבילה, וה"ה שגשר לאכול :

איברא יש לחקור במה שאמר אלא אעבור אהיה נידון כחשוד לאותו דבר, והנה מדד הסברא א"א לומר שיהא זה הבשר כשר כאלו נשחט מחבד והוי נבילה, וכדתנן ריש פ"ב דנדריס חולין שאוכל לך כבשר חזיר כו' כנבילות כו', אלא דבשו"ע יו"ד (סי' א' סי' א') אי' אס הטילו הקהל איכסור כו' י"א ששחיטתו אסורה, והוא משו"ת הרא"ש, וכתב משום דדמי לחשוד לא"ד, והנה מש"כ הש"ך סק"ח דה"ה בלאחרים אסור כיון דהקהל אסרו שחיטת הכל, מבואר שאין הטעם שכו' הרא"ש דדמי לחשוד לא"ד משום שעבר על איכסור שבביל שחיטה וגלמוד מזה דה"פ בנשבע שלא ישחוט ועבר ושחט שהרי גם בלא איכסור הדיון כן, אלא עיקר הטעם דכיון דהבהמה בחוקת איכסור קיימא, ורק נאמנות השוחט מחיר, והוא נאמן בדבר שבדיו, משו"ה בני שאומר שאין השוחט נאמן אללו הרי הבהמה בחוקת איכסור, וכמו שדעת האדס בנאמנות על חבירו מועיל אפילו לעשות איכסור מה"ת כמש"כ הרמב"ם בה' פסח (פ"ד ה"א) השוחט את הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאחי' שנפסל שורת הדיון שאינו נאמן, והרז"ה להתמיר על עלמו ה"ז משובח, ויביא פסח שני, הרי דכנה שמאמין אפילו אינו מחויב להאמין מהני אפילו לעשות פסח שני, ממילא ה"ה באינו מאמין לחבירו אפילו עפ"י דין הוא נאמן, מכ"מ אחר שאלנו אינו נאמן בחיבורו קאי, ואפילו להקל מהני אס אמר שאינו נאמן לו כדאיתא במס' קידושין (דף סו א') לאביי דס"ל דאס עד א' מעיד שאשחט זניתה והוא שותק נאמן, מ"מ אמר שמואל ליהוא סמיא אי מהימן לך דלא גולגא הוא זיל אפקא ואי לאו לא תפיק, והרי מסתמא לא היה העד גזלן ידוע, מכ"מ אס היה הבעל אומר שאין העד נאמן אללו מהני להקל, כמש"כ באומר שאין השוחט נאמן אללו, ה"ז בחוקת איכסור, וה"ה אס אמרו הקהל שלא ישחוט אלא טבח ידוע,

ה"ז כאומרים שאין מאמינים לאחר, מש"ה אע"ג דלהשחוט עלמו שיועד ששחט כראוי כשר, מכ"מ אסור להאכילה לרבים שהרי להס היא בחוקת נבילה, והשוחט שהאכילה ה"ה כחשוד להאכיל נבילות, ואס שאינו דומה כ"כ, שהרי חשוד לאותו דבר הוא שאוכל בעלמו נבילה, וכאן אינו חשוד לכך, ובאמת נסתפק הרא"ש בזה וסיים בזה"ל ואעפ"י שאינו חשוד לאכול דבר איכסור מכ"מ מוכרע הדבר וראוי לקנוסו כו' עכ"ל, הא מיהא אין זה ענין לנשבע בעלמו שלא ישחוט ועבר על שבועתו, דדוקא באסרו רבים על עלמס שחיטתו משום שאינו נאמן בצינייהס, והוי מאכיל נבילה לרבים. וזוה מיושב מש"כ הרא"ש בתשובה בזה"ל שראוי לדמותו למומר לאותו דבר, והוא תמוה לכאורה, דבאותו מעשה של הרא"ש מיירי שהלך אחד ושחט, משמע שלא שחט בקביעות אלא עבר פעם א' ושחט, וא"כ אינו אלא חשוד, אלא משום דהחטיא לרבים שאני כמש"כ בשאלתו דר"א (סי' ז"ב) במש"כ כיון דהחטיא לרבים לאלתר מעבדינן ליה, ויותר מזה בארנו בס"ד בהעמק שאלה שם, ולפי כ"ז אינו ענין לשבועת השוחט, אלא שהגאון נוב"ק (סי' א') לא הבין כך דעת הרא"ש, אלא משום שהשוחט עבר על הח' כדי לשחוט מיקרי חשוד לשחיטה, וכך הבין הפר"ח, ותמה ע"י, והגאון נוב"ז ז"ל קבל סברא זו בזה"ל אנו מטעמים וסובלים כמה דחוקים כלי שלא לסחור דברי הרא"ש כו', ולסברא זו ה"ה בשוחט שנשבע שלא ישחוט, ועבר על שבועתו כדי לשחוט מיקרי חשוד לאותו דבר, ואס הוא רביל בכך מיקרי מומר לא"ד :

ב"מ יש לדון ולהכשיר, שהרי אפילו מומר לא"ד בודקים סבינו ונותנים לו, וכבר הקשה בט"ו (סי' ב' סק"ו) אחי' נאמן, והעלה דלא משום נאמנות כשר, אלא משום דסמיכין על רוב מעשיו מתוקנים ומסתמא לא הזדמן לפניו התעלפות ושהיה, מעשה נהי דכתב הרא"ש דחשוד לעבור על שבועה כדי לשחוט, ה"ז כחשוד על השחיטה, ואינו נאמן, מיהו כ"ז אינו אלא בלא אחזק עדיין לשחיטה, ולא שייך לומר עליו רוב מעשיו מתוקנים, ואין שחיטתו כשר אלא עפ"י נאמנותו, בזה האופן יש מקום לומר דחשוד לא"ד וא"כ, אבל כאן בשוחט קבוע ורוב מעשיו מתוקנים מהיכא תיתי יהיה גרע ממומר שבדוק סבינו, שהרי אפילו לבדיקה סבין לא איתרע רב שלו, שהוא בודק יפה. אחר פתבי ראיתי שמע"כ נ"ו גנע בזה באות ד' והוסיף דכ"ד הוא מראה סבינו להשו"כ השני, פשיטא דאין בזה שום חשש דנוגע לאסור הבשר ששחט זה השוחט שנשבע לעבר, ואין החקירה אלא על השוחט אס כשר לכתחלה לשחוט :

בזה כבר בארתי במכתבי הקודס דאין לחוש לשבועתו כלל, מחמת כמה טעמים שכתב כתר"ה נ"ו ג"כ. חדא דנשבע שלא לגלות נ"י הגזל והעול אינו חל כלל, ומכש"כ שלא ידע מזה, ואיכסורא לא ניחא ליה לנשבע, ואינו אלא שבועת שגגות וטעות, שנית במה שלא רצה הרב לראות סבינו בטל שבועתו, ומותר לשחוט בלא רשותו, וגם במה שירד הרב משררותו בטל שבועתו, שלשית משום שהיה בכח, ודעמי נוטה שלא בהגאון ח"ס ז"ל (בס' רכ"ז) שכ' דלכטא בשפתיו הוא רבוחא, ומכש"כ בכותב דעדיף מק"ז אלא דאין לוקין מן הדיון, ולעג"ד אין מקום לעשות ק"ו מעלמו, וגם כי יש פירכא מה שבשפתיו שכן חייב על שבועת שוא לשבער ג"כ, משא"כ בכתיבה שמודה הגאון שאינו אסור, ועיקר הוכחת הגאון ז"ל הוא משו"ת הר"י מיגש שכ' אס כתב בכח ידו שבועה ונתן לו כת"י חייב הוא לקיים מה שנשבע כו' ובה בארנו דודאי על חיבת נשבע אני, מהני מטעם ידות, אבל מה שנשבע דייק הכתוב לבטא בשפתים דוקא, והא שאמר שמואל גמר בלבו נריך להוויא בשפתיו, ה"ה בכח, אלא להוויא מדכתוב כל נדיב לבו, דמשמע דגמר בלבו נריך לקיים, והא דכתבי לבטא בשפתים דוקא לענין חיוב קרבן אבל חייב לקיים אפילו גמר בלבו, וכה"ג אמר ר"ח בב"מ (דף מח) דפרשה אסם גזילות על נשבע על עושק אינו אלא בימא לו כלי להלוואתו, אע"ג דודאי איכסור יש גם בל"ז מכ"מ קרבן אינו חייב אלא בזה האופן, כך הייתי אומר דרק לענין קרבן כתיב לבטא בשפתים, אבל מחויב הוא לקיים אפילו גמר בלבו משום דכתבי כל נדיב לבו, קמ"ל דהוי שני כתובים, ולא מלינו מטה לקיים מה שגמר בלבו, וה"ה בכחב ידו, כש"כ

כש"כ שאומר שלא ידע מה שכתוב ולא קרא, ואין לחוש למה שאומר הרב שיבוא עדים כשרים שקרא בפיו, לע"ע לא הביא ואדם נאמן על עולמו בכללה, ואפילו יבוא עדים כשרים בפני כ"ד שקרא בפיו וידע כל מה שכתוב בו, לא יהיה נפסל בזה, שיהא יכול לומר שאינו זוכר מה שהיה לפני כמה שנים :

כ"ז בארנו חוות דעתי הקלה, שאין השו"ב לריך התרה, ולא נכנסתי במותר הדברים שהאריך מעכ"ה נ"ו בענין התרה, אם נחשב הענין שטעה הרב להשו"ב טובה, ואם הוא דבר מזה, ועוד שאלות אשר טוב בהם מראה עינים מהלך נפש מרחוק, והשתיקה יפה, וגם מה שביקש מעכ"ה נ"ו להגיד לו בדיו של הרב ש' נפלאתי מחד, האך עלה ע"ד לדון אותו שלא בפניו, ועפ"י עדות מעכ"ה ז"י שהוא יחיד ובעל דיו, והרי ע"ז כתיב לא תשא שמוע שוא, ואין לנו כ"א לבדך את קהל ה' שיזכו להשכין שלום בקרבם, וישמו העקוב למישור, ולא יוסיפו לדאבה כברכת העמוס בעבודה רבה :

סימן ה

חשובה לבני הה"ג שיחי' בעוה"י

בדבר שחתי דמהא שהם ארבעה שחתמו עולמם על כתב בזה"ל, כהיום למטה קבלנו עלינו אהתנו הח"מ באו"ש שלא נרים ידנו לשחוט שום בהמה גסה או דקה לשום איש בעולם כל דעת הרב דפי, וחתמו ע"ז ארבעתם, וא' מן החבורה מת ועמד בנו תחתיו, ועפ"י איזה ענין שהתירום נגד הרב והקהל, וגם נמלא בס קשר בידים שנתקשרו עם הקצבים, אשר עליהם הרב השחיטה, והמת עשו שלהם ושחתו איזה עת, ועתה באו להתחרט ולקבל גירות הרב ולהתכשר בד"ת, והנה שהים רעות עשו חולפא כלפי שמיא שעברו על שבעתם, ואפיקרותא נגד הרב שגור עליהם שלא ישחטו, והיו כלא סר סכיני קמי חכם, וכמש"כ שו"ת ברית אברהם והובא בפ"ת (ס' י"ח), וא"כ מעברין לכל הפחות שלשים יום תחת האיסור :

טרם אענה כפי עומק הדיון הכי הנראה לענ"ד, הנני מגיד מישרים אשר מהרואי היה להחמיר עליהם גם יותר מעומק הדיון הנוגע לפסול השחיטה, מכ"מ יש ויש דברים שמן הדיון אינם ראויים לעבודה תמה זו לשרת עדה קדושה, יברכס ה', חדא דנהי דאינם אומרים או חשודים לאותו דבר כאשר יבואר לפנינו מכ"מ הרי מומרים לעבור על השבועה, ולרעת הרמב"ם ז"ל מומר לד"א מן התורה צבי בדיקת סכין, ואע"ג דלא קי"ל הכי, מכ"מ לא יכשר לקהל ה' להממיר מומר לד"א מה"ת על דבר שעומד ברומו של עולם, ואפילו נימא דיש להקל בגוף השבועה כאשר יבואר מכ"מ הרי הם יודו בעגלמם שלא ידעו מקום הקולא והויין כאכלו בשר חויר וממלא ענה, דאע"ג דלא מיקרי בזה מומרים לאותו דבר מכ"מ הרי הקשיתו לכן מיראת ה' אשר הוא עיקר גדול לשחוט כמבואר בשו"ע (ס"ח) לענין הרגשת הסכין :

שנית דל שבועה מהכא, הרי הדבר מובן שלא הגישו לשבועה זו אלא משום שע"מ כן דוקא נחרטו הקהל י"ו לקבלם בעבודתם ולשלם שכר יקו לפעלם, ועתה כאשר העבירו את הדרך הרי גולת הרבים בבתיהם, וגנבת דעת הבריות שסומכים עליהם, ודבר זה עוד גרוע מהראשונה בפרט א', ולעון שבועה מהני תשובה, משא"כ לענין גזל רבים הרי מן הנמנע כמעט שיחזירו המומר ממה ששוא עבודתם אלו לא היו מושכרים, ואפי' ימחלו להם העומדים עתה בעיר ה' שמה, ועל אופן זה יכשירו אותם לעבודתם מכאן ואילך, מכ"מ הרי כמה אנשים שנסעו ואינם בעיר, וקופת הקהל הלך גם מהם, וכיב"ז אמרו בב"ב ס"פ המוכר את הספינה קשה עונשן של מדות מעריות, משום דלא אפשר בתשובה, ואמרו עוד שם (דע"ח ב') באו חשבון בחשבונם של עולם שאין אדם מחשב כמה גדולים מעשיו אם לטב אם למוטב :

שלישית הרי אמרו בב"מ (דק"ט) אמר רבא מיקרי דרדקי שאלא עבדא ואומנא כו' כמותרין ועומדין דמו, ופי' הרמב"ם בזה שכירות פ' הנוטע אילנות לבני המדינה שהפסיד,

וכן טבח של בני העיר שנבל בהמות כו', שהן כמותרין ועומדין עד שישתלבו במלאכתן הוחיל והעמידו איהו רוב הצבור עליהן עכ"ל, והראב"ד השיג וכ' דה"ה באומן לימוד, ופירשנו בהע"ש סי' קמ"ד בס"ד מקורו של הרמב"ם ז"ל וצריך טעמו דמי שטעסה לרבים, על הכ"ד להשיגו שלא יזיק לאחרים, ומהו הטעם קי"ל להשוטט לרבים צבי קבלה ועדות להחזיקו בכשרות אע"ג דעפ"י דין רוב מזיין אלל שחיטה מומחין הן, משום דהשוטט לרבים, ולא רבים יחממו לדקדק אחריו אם ימלא דבר שאינו הגון, וכמש"כ שם באריכות בס"ד, ומהו יש ללמוד דשחט שנמלא אחריו דבר שאינו הגון בשחיטה אף ע"ג שלא האכיל נבילות, מכ"מ לא גרע מנבל הבהמות והפסיד לצעלים, ועל הכ"ד להשיגו עליו שיהיה ע"ל היומר טוב בשום לב בלי שלו ושחיתא, ובהו ה"ה כמותרה ועומד, ועתה שהשחיתו ועשו קשר עם הקצבים שלא כדיון ואח"כ שחטו בלי לזון הרב הרי הן מותרין ועומדין ומעברין להו, ובהו יתישב מש"כ הרמב"ם בזה' שחיטה (ספ"ה) על הא דאיתא בגמרא דטבחא שלא סר סכינא קמי חכם מגדן אותו, שהטעם הוא לפי שיסמוך על שחיטתו פעם אחרת ותייה פגומה וישחוט בזה, והובא בשו"ך (ס' י"ח) ולמד מזה דלא מהני מחילה, ולכאורה תמוה שהרי בפ"י אמרו בחולין (ר"י וד"ו) לא אמרו להרשות סכין לחכם אלא בשביל כבודו של חכם, אלא שיטת הרמב"ם דאף ע"ג דמריש לא התקינו אלא בשביל שזהו כבודו ש"ח, מכ"מ אחר שזולו באוהרת חז"ל להזהר בזה בכבודו ש"ח, הוא גרוע משארי ב"א שמוזלזלין בכבודו ש"ח, שהרי מעתה יש לחוש שלא יקלל השחיטה עצמה בסוד מעליו מורא הרב אשר הוא נחשב כמו שאינו ירא מלפני אלהים, מש"ה לא מהני מחילה, ומכש"כ כ"ד שעשו קשר עם הקצבים שיש בזה מקום לחוש לגוף השחיטה ובדיקה כאשר ידעו הם עולמם על כיב"ז ודאי כמותרין ועומדין דמו, וכאשר התרה בזה הרב ואסרן ולא שמעו הוסיפו חטא על פשע זה, בודאי מדינא דגמרא יש מקום להעבירם אף ע"ג שאינם נפסלים ושלא להשיגו על עפלי דתלי בזה כדיון טבחי ואומני דרבים דמעברין להו, זהו שהני אומר מצד עולמם, אלו לא היה נוגע זה הענין לשלום הקהלה י"ו, אכל דעת לגבון נקל שא"ל העומד בשעה קלה שוחטים מובקשים לישאלן לכל העדה י"ו, וגם ייהא גורם מחלוקת ושני דעות דקשה לישאלן כחברות לגוף וכעבירות חמורות לנפש, וידוע דלרבי רבים וזורך מזה כדעבד דמי כמבואר בסוגיא דפסחים (ד"א) ועוד בכ"מ, ע"כ יש לנו לדון על הכשר השוחטים מכאן ולהבא, כאלו אנו דנים על הכשר ששחטו כבר, שבאמת כשר מן הדיון לענ"ד, ושאין לנו להעלות על הדעת שהאכילו נבילות ח"ו, והמקום ית"ש יורנו אמתו, ולא נכשל בדבר הלכה ח"ו :

ראשית דבר הוא המבואר בשו"ע (ס"א א' ס"א) אם הטילו הקהל איסור שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר י"א ששחיטתו אסורה עכ"ל, והוא לשון רבינו ירוחם שהביא הב"י ומקורו מקומו למעלה בקודש בשו"ת הרא"ש ז"ל, ובאשר נחלקו האחרונים ז"ל בצאור הלכה זו שהוא נוגע הרבה לנ"ד, ע"כ עלינו להעתיק תשובת הרא"ש וחקר דעתו ז"ל :

ששאלת לצור שהטילו איסור שלא ישחוט אדם זולתי הטבח של הקהל והלך א' ועבר עה"ח ושחט, יראה שאסור לאכול משחיטתו שהרי הקהל פסלו שחיטת הכל חוץ משחיטת הטבח כו' ורשאין הצבור להתנות ולהסיע על קולתן כו' וכן לאסור המותר משום מיגדר מילתא, ומה שאוסרין אסור לכל בני העיר וכש"כ זה שעבר על האיסור ושחט ראוי לדמותו למומר לאותו דבר כיון שעבר על האיסור כדי לשחוט, ואעפ"י שאינו חשוד לאכול דבר איסור, מכ"מ מכוער הדבר וראוי לקנוסו שלא יאכלו משחיטתו עכ"ל, ורבינו ירוחם ואחריו המחבר לא הביאו אלא ראשית דברי הרא"ש שהוא דמי לחשוד לאותו דבר, וטעמא דמילתא כתב הגר"א (סקל"ו) כיון שהקהל אסרו זולתו הוי כאכול בלא שחיטה והוי כמומר לאותו דבר, הן הן דברי הרא"ש בתחלת דבריו, ולזה כיון השו"ך שכתב ועוד משמע מדבריהם דאפילו בלא איסור אסור כיון דהקהל פסלו שחיטת הכל, ואחריו כ' הגר"א עוד בליקוטיו דשוניהו אנפשיהו חד"א ועש"ך, כוון רבינו הגר"א דלפי זה אפילו בלא איסור, וא"כ מש"כ ר"י והמחבר מרס הוא לה', אלא משום שהמטעם כך היה וראו

קוראין אותו חסוד לאו"ד, אבל חסדא וז להאכיל לרבים גרע דמיפסל בפעם א' לכו"ע :

ורפי זה הפי' בשו"ת הרא"ש לא נזכר סברא דמי שעובר על האיסור כדי לשחוט מיקרי חסוד לשחיטה, דשאי הא דשו"ע שהיה איסור הקהל בדבר ועשה נבלה, והוא האכיל נבלות לרבים, ולא עון האיסור גורם לדבר, א"כ בנ"ד שהשוחטים נשבעו ועברו על שבועתם כדי לשחוט, לא מיקרי כלל חסודים לאותו דבר, אלא חסודים לשבועה בעלמא :

אבר הגאון נר"ב קמא (סי' א') לא הבין כך בצור חסודות הרא"ש ודעת המחבר אלא תרי מילי קאמר הרא"ש, דאופו הבשר נאכר בקבלת הקהל, אבל השוחט לא נפסל מחמת זה אלא משום שעבר על האיסור, ומשום שעבר על עון האיסור כדי לשחוט מיקרי חסוד לשחיטה, וכך הבין הפ"ח ותמה ע"ז, והגאון נר"ב ז"ל קבל סברא זו אעפ"י שכ' בזה"ל אנו מטעמים ויבילים כמה דחוקים כדי שלא לסחור דברי הרא"ש כו', [אלא כמה שהבין הגו"ב שכך הבין הש"ך אינו במח"כ שהרי צפירוש הביא דברי הרא"ש דה"ה בלי איסור כו'] ולפי דבריו הגיה יפה מש"כ הרא"ש שהוא מומר לאותו דבר, שהרי לא עבר על השבועה אלא פעם א', אלא חסוד לאו"ד, וכדעתו שם להשיג על הש"ך בסי' ב' סק"כ הג"ל, ולפי הבנתו ז"ל לא הביא המחבר דין הראשון כלל שזה אינו נוגע לה' שחיטה ביחוד, דה"ה בכל דבר איסור, כגון אם הקהל אסרו ליקח יין אלא במי שהוחזק אללם בכשרות, וארי אנשים חסודים אללם צי"ג, שזוה"ל אנפשייהו חד"א יין של אחר, ולא הביא המחבר אלא מה שנוגע לשחיטה דמי שעובר על איסור כדי לשחוט נעשה חסוד לאותו דבר, מכ"מ מש"כ עיר הגאון הג"ל דכל האיסור של השוחט שנעשה בזה חסוד לאותו דבר אינו אלא מטעם קנס ולא מעיקר הדין כמבואר שם בד"ה אמנם איניא כו', לא נראה לשון רבינו ירוחם והמחבר, אלא כך ז"ל הרא"ש עלמו נסהפק בדבר, ותחלה כתב שראוי לדמותו לחסוד לאו"ד מלד הדין, ואח"כ כתב ואעפ"י שאינו חסוד לאכול דבר איסור ולא תחזיקו לחסוד לאו"ד, מכ"מ מכושר הדבר כו', ור"י והמחבר קלטו סברא ראשונה של הרא"ש ז"ל לעיקר, מעתה בנ"ד שנשבעו השוחטים ועברו על השבועה הרי אלו חסודים לאו"ד, וכאשר עברו כ"פ בזדון נימא שהם מומרים ושחיתתן נבלה :

איברא אפילו לדעת הגו"ב, הנה מקום אחי להסיר מהם דין מומר, דבזמנת קשה הא דהגהת רמ"א (סי' ב') דמי שנפסל לעדות מחמת נבלה כיון שהוא חסוד דמי כמומר והרי בנמ' אחרו מומר ולא חסוד, כאשר תמה הגר"א ז"ל, והעליתי בעניי בעט"ש שם שדינו של הרמ"א מקורו בדין ברמז"ם ה' עדות, ובארתי בעזה"י דהיתר הבשר הוא בשני אופנים חדא בעדות השוחט שהוא כשר ובידו, שנית אפילו בצו"ש שהוא פסול וא"נ מ"מ אם רוב מעשיו מתוקנים כשר מלד הדין, ומהו הטעם קי"ל דמומר לאכול נבלות בודק סכינו וסגי מחמת דממכין דמסתמא לא הודמן לפניו התעלפות וסיהיה וכדומה, שהרי רוב מעשיו מתוקנים, מיהו בדיקת סכין שהוא טורח, מומר א"נ לעולם, אבל חסוד יש כ"מ צין שוחט קבוע לרבים מכבר ורוב מעשיו מתוקנים גם בזה לא בעינן בדיקת סכין, משא"כ במי שלא הוחזק עדיין לשוחט קבוע בעינן עדותו שהעמיד הסכין כראוי והשוד א"נ יעו"ש היטב, מעתה נהי שכ' הרא"ש דחסוד לשבועה כדי לשחוט דמי לחסוד לשחיטה ענמה, היינו באינו עדיין שוחט קבוע ולא נתחזק עדיין רוב בדיקותיו את הסכין מתוקן ובעינן נאמנות השוחט, בזה שפיר אמרינן שא"נ לשחיטה בשביל ששחט שלא כדין משום שבועה, אבל שוחט קבוע דרוב מעשיו גם בזה מתוקנים, ומה לי שנעשה מומר לשבועה מ"מ כמו שמומר לשחיטה ענמה מהני בדיקת סכין משום שלגוף מעשה השחיטה רוב מעשיו מתוקנים ה"נ מומר לשבועה כדי לשחוט מהני אפילו לבדיקת הסכין לענמו, שהרי גם בזה לא איתרע רוב שלו, וזה סברא יפה מלד ענמו, ומכ"כ שגם המתוקנים בעיקר דין דמיקרי בזה חסוד לאותו דבר מודו שאין בזה טעם כעיקר, ורק דומה לחסוד לאותו דבר, והרא"ש עלמו נסתפק בזה, והגו"ב כתב שאנו מטעמים להסבירה ושאינו אלא קנס, הנו דלא להוסיף עלה

וראוי להבין לזה הפי' מש"כ הרא"ש עוד ואעפ"י שאינו חסוד לאכול דבר איסור מ"מ מכושר הדבר כו', ואמאי אינו חסוד, הרי חסוד שפיר ששחיתו אסורה והוא אכל, אבל בזמנת עיקר דברי הרא"ש מש"כ שהקהל יכולין לאסור המומר, אינו מבואר כ"כ, דמש"כ הגר"א משום דשיח אנפשייהו חד"א, לכאורה אין מקום לכאן, דזה אינו אלא במי שאומר על חתיכה שמוחזק לנו שהוא כשר, והוא אומר שידע שהיא נבלה, ואדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש כדאי' בכריתות (ד"ב) משא"כ מי שאומר על חתיכה כשרה, שאע"ג שהיא כשרה הרי היא עלי נבלה לא אחר כלום אם לא שמתפסם בדבר הגדור ואסורה מטעם נדר כדתנן גיל ה' הקהלה ונדריים, מעתה זה פשוט שאין הצבור יכולין לעשות על הקהלה יותר משחיתו יכול לעשות על ענמו, וא"כ האך פשיט לרבינו הרא"ש דהקהל יכולין לעשות שחיטה כשרה לנבלה (עי' סי' ר"ו ס"א בהג"ה), אלא כך הענין דבזמנת בהמה בחזקת איסור קיימא, והותרה בדבר השוחט שאומר שנשחטה כראוי ועד א' נאמן בדבר שבידו להכשיר, אבל אם יבא אדם ויאמר שאין השוחט נאמן אללו לכשר הרי הבהמה בחזקת איסור, ואפילו להקל מהני דעת האדם על ענמו, כלומר בעד א' מעיד ששחט דבר של חבירו באופן שעפ"י הדין אין מחויב להאמינו, ומכ"מ אי היה מאמינו נאכר מה"ת כמ"ש הרמב"ם ה' ק"פ (פ"ד ה"א) השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר להם לאח"ז שנפסל שורת הדין שאינו נאמן, והרזוה להחמיר על ענמו ה"ו משבועה ויביא פסח שני, הרי דמה שדעת הבעלים להאמינו מועיל לעיקר ד"ת הביא פסח שני, וכן להיפק כמה שאינו מאמינו כדאיתא בקידושין (דס"ו א') לנביא דמ"ל בעד א' מעיד שאשתו זינתה והוא שותק שהעד נאמן, ומ"מ אחר שמואל לההוא סמיא אי מהימן לך דלאו גולגל הוא זיל אפקה וזי לא לא תפיק, והרי מסתמא לא היה העד גולן ידוע, מכ"מ היה מהני להכשיר אם ה' אומר הבעל שברור אללו דהעד גולגל הוא, מכ"כ לאיסור על ענמו בזה האופן שאמר האיש שאין השוחט נאמן אללו הבהמה עליו נבלה, ובזה מיקרי שויה אנפשיה חד"א, כמה שלא האמינו להשוחט שהזיח מחזקת איסור, והעלה הרא"ש דה"ה הקהל מנו לומר כן דאין מאמינים כי אם שוחט קבוע שלהם, וממילא הבהמה בחזקת איסור קיימא. וה"ה נבלה לכל הקהל, והשוחט שהאכיל לכל העיר, מיקרי חסוד לאותו דבר שהרי האכיל נבלות, מיהו להשוחט בעלמו אינה נבלה שהרי הוא יודע בענמו ששחט כראוי, ואלו באו עדים שראו השוחט שחט כדון ודאי כשרה לכל העיר ואין בכח הקהל לאסור המומר ודאי, וא"כ יש מקום לומר שאין השוחט חסוד לאותו דבר, דאע"ג שהאכיל נבלות לבני העיר מכ"מ הרי אינו חסוד לאכול נבלות, א"כ אין הדבר פשוט דמיקרי בזה חסוד לאותו דבר, מכ"מ מכושר הדבר כו', זהו דעת הרא"ש ז"ל להסתפק בעיקר הדין, ורבינו ירוחם והמחבר נקטי כחלפת דעת הרא"ש דבזה שהאכיל נבלות לרבים מיקרי שפיר חסוד לאותו דבר, זהו דעת הש"ך והגר"א ז"ל בהבנת הענין, ובזה יתיישב מה שקשה לכאורה מש"כ הרא"ש שהוא מומר לאותו דבר, והרי באותו מעשה לא היה אלא פעם א' ולא נקרא אלא חסוד, ויותר קשה שהרי הש"ך (בסי' ב' סק"כ) פקפק על מה שפסל הרמ"א במי שאכל נבלות פעם א' ונפסל לעדות מחמת זה, ויותר ממנו כ' הגר"א ע"ז (שם ס"ק י"ט) שדברי הגהת רמ"א אין להם שחר, דרך מומר אמרו ולא חסוד אפילו לאותו דבר, אבל לדבריו ניחא דמה שנפסל השוחט לא משום שהוא אכל נבלה, שבזמנת הוא לא אכל נבלה כלל, אלא כמה שהאכיל לרבים נבלה, וכמ"ש הגר"א (סוף סי' א' ס"ק מ"ה) דבדואי שחט שלא כהוגן מעבירין אותו בפעם א' אע"ג דשחיתו אינה נפסלת בפעם א', מכ"מ דין מומר יש לו לענין לרבים, דמעבירין אותו, ואע"ג דהגר"א בעלמו כתב (בסי' ב' סק"ח) דאפילו לא נמלא יפה דאין מעבירין אותו אלא משום שלא הראה סכינו לחכם כמו בנמלא יפה, אלא בסי' א' מיירי שהשוחט כבר האכיל לרבים ובה מעבירין אותו בפעם א' וכ"כ בשאלחות (סי' ז"ב) אית'ל כיון דאחתיא לרבים לאלתר מעבירין ליה, וע' מש"כ בהע"ש אות א' בס"ד, ממילא ה"נ בזה שהאכיל נבלות לרבים אע"ג שלענמו כשר, דומה למומר לאותו דבר, או

עלה ולא נאמר דבזה שנקרא מומר לשבועה כדי לשחוט נעשה מומר לשחיטה :

דבר זה וע"פ ח"ס יו"ד (סי' ו) והביא שכן כ' המג"א (סי' שלט סק"י), אלא שיש להסביר מה שהביא בהגמ"ר סוגיא דתמורה לכאן שאינו ענין, ונראה משום דלפני שיש להוכיח דבאיסור דאורייתא לא אמרינן דאפילו מדרבנן דלא יהי אפילו בזבני לאביי כדמוכח מסוגיא דתמורה דמקשה והרי חרמים דא"ר לא ימכר וכו' ותנן חרמי כהנים אין להם פדיון אלא תנאים לכהנים, ומאי קשיא לאביי דילגוא מה"ת מהני, וחכמים הפקיעו דלא להוי זבני מבזע דעבר אדרחמנא, כמו שאמרו בסוכה (ספ"ג) לענין מע"ש שאין מחללין משום גזירה שמה יגדלו עדרים, וה"ל הפקיעו המזירה והפדיון אלא ודאי רק בדרבנן אמרינן הכי ולא באיסור דאורייתא, וא"כ אפשר דמי שגשבע שלא למכור ועבר הוי כאיסור דאורייתא והוי זבניא, בזה הייס דהא ברור דקו"ל כרבא דבדאורייתא אס עביד ל"מ, ונהי דמשום הא דרבא אין לדון בעבר על השבועה וכמש"כ התוס' דבאיסור שזדה האדם מלבו לא אמר רבא דאס עביד לא מהני, מ"מ לענין מזירה בפרט לא גרע איסור שבועה דידי' מאיסור דרבנן דתשובות, וכו' פ' הר"י בר"פ בלא ספק, ומשולס לא עלה פ"ד לומר דמי שגשבע שלא לגרש שלא יהא מהני הגירושין, וראיה ברורה לדבר מה שאין חוקרין מהמגרש שמה נשבע שלא לגרש כמו שחוקרין להיפך, ומש"כ בתו"ג הג"ל משום שאין אדם חשוד לעבור על השבועה אינו מיושב שהרי חוקרין שמה נשבע לגרש ושכח, וא"כ ה"ה נישא להיפך, אלא ודאי כיון שאינו נוגע לגוף הגט והכשרו למאי נישא לאיסור שבועה כאן יותר מבכל מעשי האדם :

והנה מקור מקומו הוא בהגהת מרדכי שבועות (ספ"ג) ח"ל פסק הר"י בר פרץ מי שגשבע או קבל בתרם שלא יתן דבר או שלא ימכור או ימחול חובו או שאר דברים ועבר שבועה או מנח או נתן אין בועטיו כלום כדאמר בכתיבות (דף פא) כיון דאמור רבנן לא לזבון אי זבין לא הוי זבני, ומסתמא אין אמירה דרבנן גדולה משבועתו, וא"כ אין בועטיו כלום דע"י ענמו איבד כמו חכמתו בנדר, ובפ"ק דתמורה אמר אביי כל מילתא דא"ר לא תעביד אי עביד מהני, ורבא אמר לא מהני, והתם מייתי פירכי טובא בין לאביי בין לרבא ומשני כולהו ומ"מ הלכה כרבא לגבי אביי בר מיע"ל הק"ם ע"כ, והבין הסמ"ע סי' ר"ח דהג"מ חולק על מה שכתבו ה"תוס' בתמורה ד"ה דזה הכלל דאס עביד לא מהני לא שייך באיסור שזדה מלבו, ואס נשבע שלא לגרש וגירש הוי גירושין, ולדעת הג"מ באמת אינן גירושין, וכ"כ הח"ד בס' תורת גיטין (סי' קל"ד), וכ"כ בש"ג ס"פ משילין שהביא בקיטור דברי הר"פ אלו והיים ומשמע דאין חילוק בין איסורא למומנא, ודמה הש"ג דעת הר"פ :

עוד נגע אחד הובא על השוחטים ב"ד עפ"י דעת הגאון חוות דעת שכ' בהשמיטות טעם המחבר בעבור איסור השחיטות אסורה משום דאי עביד לא מהני, ונעשה כמו שלא שחט כלל, והסביר דבשלמא השוחט בשבת שחיטתו כשרה משום דאפילו נימא דלא מהני מ"מ יהא נעשית העבירה דנטיילת נשמה, אבל בשוחט הפסח על החמץ דשחיטתו כשרה באמת הקפו התוס' דנימא דלא מהני וייבבו, וה"ל נימא נשבע שלא ישחוט דלא מהני שחיטתו כלל, וכדאיתא בת"מ (סי' רח) בהגהת רמ"א בני שגשבע שלא למכור אס עבר לא מהני זהו תורף דברי הגאון הנ"ל. והנה אע"ג דב"ס אין לבו כשמעתי לומר דלזה כוון המחבר והרא"ש, שהרי המחבר והרא"ש לא ס"ל עיקר דין זה נשבע שלא למכור ועבר ומכר כמש"כ הש"ך יו"ד (סי' רל), אלא הגאון העלה דבר יפה לפי דעתו לפסוק בהגמ', ולפסול השחיטה מה"ת, ובאשר זה הענין נוגע לכמה אופנים במעשי האדם, רואה אנכי לנצרו ולהולילו מדעת הגאון הנ"ל, אי מגמרא אי מסברא דיריה :

והנה מקור מקומו הוא בהגהת מרדכי שבועות (ספ"ג) ח"ל פסק הר"י בר פרץ מי שגשבע או קבל בתרם שלא יתן דבר או שלא ימכור או ימחול חובו או שאר דברים ועבר שבועה או מנח או נתן אין בועטיו כלום כדאמר בכתיבות (דף פא) כיון דאמור רבנן לא לזבון אי זבין לא הוי זבני, ומסתמא אין אמירה דרבנן גדולה משבועתו, וא"כ אין בועטיו כלום דע"י ענמו איבד כמו חכמתו בנדר, ובפ"ק דתמורה אמר אביי כל מילתא דא"ר לא תעביד אי עביד מהני, ורבא אמר לא מהני, והתם מייתי פירכי טובא בין לאביי בין לרבא ומשני כולהו ומ"מ הלכה כרבא לגבי אביי בר מיע"ל הק"ם ע"כ, והבין הסמ"ע סי' ר"ח דהג"מ חולק על מה שכתבו ה"תוס' בתמורה ד"ה דזה הכלל דאס עביד לא מהני לא שייך באיסור שזדה מלבו, ואס נשבע שלא לגרש וגירש הוי גירושין, ולדעת הג"מ באמת אינן גירושין, וכ"כ הח"ד בס' תורת גיטין (סי' קל"ד), וכ"כ בש"ג ס"פ משילין שהביא בקיטור דברי הר"פ אלו והיים ומשמע דאין חילוק בין איסורא למומנא, ודמה הש"ג דעת הר"פ :

ואי מסברא דהגאון ח"ד הג"ל ג"כ ליתא במח"כ, שהרי הקדים וכתב דלהכי בשוחט בשבת שחיטתו כשרה משום דאפילו נימא דשחיטתו פסולה לא יגרע העבירה מחומה, והרי סברא זו ענמה ישנו בנשבע שלא לעשות, שהרי זה פשוט נשבע שלא לשחוט ועבר ושחט ה"ז לוקה, דחילוי בלשון ב"א וכוון על מעשה השחיטה שעבר ושחט ובידך על השחיטה כמנהג שמיטה כשרה וממילא מאי מועיל בזה שנפסל השחיטה סוף סוף עבר על שבועתו, בשלמא באיסור מה"ת כיון שלא לגרש אנוסותו שפיר י"ל דלא להני גירושין אע"ג דלקי, משום דעבר אמימרא דרחמנא שלא יגרש, מ"מ הגירושין הוא איסור ומלך הסברא אס עבד לא מהני ואינו גט, או דמחויב להחזיר, שלא ישאר העבירה, אבל נשבע שלא לשחוט שאין סוס עבירה בשחיטה אלא בזה שעבר על השבועה, והשבועה לא היה אלא במעשה השחיטה יהא כשר או פסול כבר עבר על השבועה, ואדרבא התוס' שכתבו וחקרו בנשבע שלא לגרש ע"כ לית להו ישוב הגאון ח"ד בשוחט בשבת, אלא ס"ל ישוב אחר משום דהיום גורם שאני כמש"כ סברא זו בפסחים (דף פ) בד"ה אתה מדחהו כו' יעו"ש. הא מלך סברת הגאון ח"ד הנ"ל ודאי אין מקום לפסול השחיטה משום אס עבד לא מהני :

אבר בעניי תימה רבה לומר כן בדעת הר"פ, דאי בא להוליא מאי דעבר משום דרבא והוא כלל מה"ת דאי עביד לא מהני למאי הקדים הא דסוגיא דתשובות לכאן שאינו אלא תקנתא דרבנן, ומה הוליא דמסתמא אין אמירה דרבנן גדולה משבועתו כו' וגם אס כן אינו אלא במומנא שחכמים הפקיעו זכות אורו חפץ לענין מזירה שהרי בקידושין אס עבר אדרבנן ודאי הוי קידושין, ותדע דהגמ' שקיל וטרי בסוגיא דתמורה והרי אלמנה לכה"ג כו' ומשני, ונימא כמו כן והרי שניות לעריות כו', וא"כ יהא מוכח משניות דלא כרב יוסף, אלא ודאי ר"י לא אמר אלא דלא לזבון, דאס זבין לא הוי זבני ומשום שהפקיעו כחו בזה החפץ בתורת הפקד ב"ד, ולא שייך סוגיא דתשובות להא דתמורה כלל, גם לדעת הר"י בר"פ, שהרי הוטרך לומר דהלכה כרבא לגבי אביי ככלל דהש"ס, ותיפוק לן דבפי' איפסקו בכחכות שס כרב יוסף והלכתא לא עשה ולא כלום, אלא ודאי אין מזה הפסק דמכירה ונתינה שייך לאיסורין, ודן הר"י בר"פ דמסתמא מכש"כ בנשבע דע"י ענמו איבד כמו חכמתו בנדר, פי' דכמו דאדם יכול להפקיע נכסיו בנדר שיהיו כהפקד וכדאיתא בנדרים (דף פה') דשויה עפרא בעלמא, וע"ש בר"ן, ומהא שמשנין וכו' וה"ה בנודר או נשבע שלא למכור, הפקיעו זכותו בזה הפרט, ולמד שפיר דכמו דחכמים מנו לאפקועי כח האדם בשלו בפרט או לענין זבניא, כמו דמאי לאפקועי נכסיו לגמרי, ה"ה האדם על שלו בנדר ושבועה מש"כ באיסורין נכסיו מניט דחכמים הפקיעו קידושין באיסור וזלח בחיזה פרטיים דפי' הש"ס ואין למדין ד"ם מ"מ, וה"ל לא מני האדם לבטל קידושיו וגירושיו בזה שגשבע שלא לעשות כן, דאלת"ה למאי כתב לשון זה דע"י ענמו איבד כמו חכמתו, אלא ודאי רק במו"מ דינא הכי ולא זולת, [אח"כ ראיתי שהגאון ח"ס חלק ח"מ (סי' טט) כתב כן בפשיטות שאין זה אלא בד"מ, ואינו נוגע להא דאס עביד ל"מ, ותמה על הס"ז ח"מ, והפלא שלא חש להסמ"ע ולהגמ"ר ראש

נחזור לענין דאין לומר דשחיטת השוחטים שעברו על השבועה דהוי כבלה ח"ו, ורק שעברו על השבועה והוי מומרים לאיסור שבועה :

איברא גם בעיקר השבועה יש לנו לחחור עצות להסיר מאחינו קום מומרות ושבו על זדונם ורפא להם, גם בלי חומר השגוי במשנה דסנהדרין :

והנה הא ודאי שאין ענה להתיר שבועתם כמו שהעלה הגאון נו"כ שס באיסור הקהל, דמלבד שאין זה מועיל למה שנחשדו ועברו אז על השבועה במבואר דדברי הגאון ז"ל דלענין השוחט לא הועיל אלא בזה שלא הכריזו באיסור ולא היה אלא שעבר השוחט על זווי הקהל והרב, ולא הועיל בשללה אלא לענין הבשר יע"ש, ואפילו נימא דהי דמשא תשדו אינו מועיל התרה, מ"מ משם מומר יועיל כמו לענין מלקות מ"מ בג"ד א"ל להתיר שבועת כו דגם בלא שבועה מחזירים על הדבר, וכדאיתא ביו"ד (סי' רכ"ח סט"ו) אלא יש לנו לעמוד על עיקר השבועה, חדא דאחר שגשבעו ארבעתם ביחד, יש לומר דתלו עצמם בהדדי, ואי לא היה אחד מקבל על עצמו שבועה זו. לא היו הותרין נשבעין, שהרי הוא היה מקפח פרנסתם, ועתה שמת אחד ועמד בנו על מקומו והוא אינו מושבע, אפשר שממילא בקלה שבועתם ג"כ וכמש"כ סמ"א

למדנו מהא דשוחט את הפסח על החמץ כשר, והביא החום' דנפ"ל בירושלמי פסחים מקראי, והכי מבוחר בירושלמי פסחים, ורב שמואל ברבי מוכיח שהוא כשר ממה שהוא מתחייב על הדיקה ג"כ ודחי לה, וימי חזקיה מדקרי לה התורה זבחי, ואי דמי ללא נשחטה היך קרי ליה זבחי, וזוהי למדנו דבכ"מ ששוחט בלא בהיתר מ"מ הוא שחוט, והחום' פסחים (דף סב) הקשו ללפסול משום פסול קדשים, וזוהי לא מהני הישוי מדקרי לה זבחי שברי מ"מ זבח פסול הוא, וע"ז ייבב הריב"א שפיר דלא שני קרא לפסול, אבל על קושיית החום' תימורה דלהוי כשאינו זוכה כלל לא בייך זה הישוי, מש"ה הביאו בירושלמי, ולא כמו שהבינו איזה אחרונים שדברי החום' כותרים זה"ל, הא מיהא גלי לן קרא דבשחיטה באיסור לא שייך לומר דהוי כלא נשחט כלל, וזוהי למדנו בכל שחיטה באיסור מן הגד דמ"מ הוא שחוט :

ובן לענין מכירה באיסור, שצוהה וכדומה אין אלו לריבוי לומר דמש"ה הוי מכירה משום איזה סברא חילוניות, אלא בפירות ריבית תורה שמכירה באיסור הוי מכירה כדאיתא בב"ק ד"ע אהני אסרה תורה אפילו בא על אמו, וכבר רמז עלה רבינו הגר"א בחו"מ (סי' ר"ח סק"א), ומעולם לא הקשו החום' בתמורה נימא דהגשבע שלא למכור לא ליהני המכירה, ולא הקבו אלא בגשבע שלא לגרש, וגם בזה אין קושיית דלא ליהי גט דזה ודאי אינו שרי גס באוגם הוי גט, אלא הקשו דלא ליהני מילה להחזירה, והכי פ' הגאון קה"מ (סי' ר"ח) והגב"ת בזה"ע (סי' קכ"ט) אבל ודאי הגט כשר, ולא מטעם שב' בקצה"ח משום שדומה למירה, דהי אינו דומה כלל, אלא משום דגם באוגם הוי גט, מש"ה לא הקשו אלא דיהא מילה להחזירה ע"ז יפה ייבבו, שאינו דומה איסור שהטילה התורה עליו לאיסור שבה מלבו שלא יגרשנה, ע"ז לא שייך לומר מילה להחזירה, שהרי האיסור שעבר כבר עבר :

סימן ו

ב"ה, ה' ב' אדר תרפ"ט, וי"א.

לכבוד הרב ובו' אבר"ק פאטישין יע"א .

יהי ה' עמו, לישר הירויים בעמו, ויבורך שמו.

מבתבו מן יום ב' תלוה הגיעני זה שבוע ימים, אך ידוע עולם ערדתי, וגם בימי זקנה קשה הכתיבה, ע"כ נתאחר עד כה, והנה זה דבר השאלה, שבעלי קהלתו ראו טוב לעשות איזה הכנסה לבק"מ, עשו תקנה להוסיף על קצבת העקבא איזה תשלומין מכל עוף ובשר בהמה, והכריזו אזירה על השיחטים שלא ישחטו עד אשר יותן לידם ההוספה, גם אם יזיד אחד וישחוט בלי הוספה זו יהיה הבשר שלו אסור עליהם כבשר חזיר ונבלה, והנה השו"ב עובדים ע"ז ושומעים לזובחי הזבח יותר מאלושי הקהלה י"ז, ועתה יש לחקור על הבשר ועל השו"ב, והנה מעכ"ה כל יקר רחמה עינו בשו"ג גאוי בתראי, ואני בעיני לרגלי עיוני אחזה דעתי הקלה וה' יאיר עיני :

הין ראש המדברים בזה הוא שו"ת הרא"ש אשר הובא ביו"ד (סי' א') בקהל שהטילו מרס שלא ישחוט אדם זולת הטבח שלהם והלך א' ושחט, וכבר שאביר לאכול משחיטתו ונחלקו אחרונים ז"ל בהבנת טעם הרא"ש ז"ל, וכבר העתקתי דברי הרא"ש ז"ל בתשובה הקודמת והפירות שהבין בו הש"ך וחסריו החיוק בשיעטו הגר"א והבנת הג"כ בנוב"ק (סי' יא) ע"ין שם :

והנה בנ"ד אין מקום לומר דשויה הקהל חר"א בזה שאסרו הבשר אם לא יגלמו כך דהרי אם יגלמו מאמינים להשחטים שיפה שחטו, א"כ אינו דומה אלא למי שאומר יודע אני שהשחיטה כשרה ומ"מ הרי היא עלי נבלה, שאין בזה כלום אלא מחירת נדר שאינו חלה במתנים בדבר האסור, ואע"ג דהטורד בדבר האסור טריך שאלה לחכם מדרבנן, הא רוב הפוסקים ס"ל כדעת י"א (בס"י ר"ה) דלא אמרו אלא באוסר את אשמו ולא בשאר נודדים ומש"כ כחן שנתכוונו לשם מילה ואינן ראוין לקנסא, כדאיתא בניטין (דף נד) אי אינוה לסקיני קא מכוני אגן ניקוס וקנסאי, ולא דמי להא דאיתא

(ח"ד סי' רלו), מ"מ לא אוכל להחליט דבר זה, ואינו תלוי אלא בדעת הרב שי' במקומו, ויודע להשכיל בענין יותר :

שנית לפי לשון הכתב קבלנו עלינו באו"ש כו', משמע שכתורת הודאה הוא שקבלו עליהם באו"ש זולת מעשה הכתב, וא"כ ידוע מש"כ בהגהת הרמ"א (סי' רל"ג סי"א) שאם נתן טעם ואמתלא למה אחר שגשבע ה"ז נחמן והרי כחן האמתלא פשוטה שהוכרחו לכך. אולם אפי' נימא דכתב זה הוא הקבלה, כבר ידוע מחלוקת האחרונים ז"ל והגאון ח"ם יו"ד (סי' רכ"ז) הרחיב לדבר להחזיק מעשה הכתב לשבועה לענין להבא ולא לשעבר, אלא שאין לוקין עליו משום שאינו אלא בק"מ וכטווי שפחים ואין עושין מה"ד, ולא אכחד כי מאז עמדתי על דברים אלו לא נתקבלו אפילו כלל, ואין בכח דורות אלו לדון ק"ו, ואם נבוא לידון ק"ו נגיע גם לפירכה מה לכטווי שפחים שישנו גלגלצ'ר באיסור שבועת שוא, וגם ק"ו הגאון שב יעקב מהא דתנן היה כותבה כו' חזקה, ומה שיישב הגאון ח"ם משום דכתיב אמירה עפ"י חוס' גיטין (דף עא), אינו יסוב כלל, דאכתי נימא דגיהי דכתוב כתיב אמירה בפה מכ"מ מק"ו נדון דכתוב י"א, כמו שאנו אומרים בשבועה דכתיב לבטא בשפחים וככותב מק"ו, ועיקר מה שהביאו משו"ת הר"י הלוי ז"ל שהוא הר"י מיגס לדעת ז"ל אינו סובל כוונתם שהוא שבועה מה"ת אלא שאין עושין מה"ד, דא"כ אח"י לא יעגש ממוון כב"ד ליקים שבועה, ובס"י ר"כ כתב הגאון הג"ל דס"ל אין עושין ממוון ג"כ מן הדין, כ"ז רחוק ומוקצה מדעת רבינו בן מיגס ז"ל, אלא נראה דגם ר"י הלוי ס"ל שאינו שבועה כלל, ורק ככותב לחברו הוי כמו מסמך חברו ע"ד וכמו תקיעת קף למהרי"ו שהביא הגרע"א בסימן רל"ט דס"ל שאינו שבועה אלא כמו כריתת ברית, ה"ג שבועה ככתב לר"י הלוי, אבל הכותב שגשבע שלא יאכל היום, אין בו שום ממשות אלא כהרהור בלבד, ויותר נראה שאעפ"י שאינו שבועה מ"מ הוי כיד לשבועה דמהני, ומש"ה במשביע לחברו כמו במשביע לעד שיעיד כתיב ושמעיה קול אלה, קול משמע ולא ככתב כדאיתא בניטין פ' מי שאחזו קולו לאפוקי כו', אכן בארתי בהע"ד פ' ויקרא דכתב לא מהני אלא במקום שאומר הנני גשבע אבל על גוף הדבר שגשבע כתיב בפירות לבטא בשפחים להרע או להטיב ולא מהני כתב פתומה :

בהא נחיתא וסליקא שאין מקום לפסול שחיטתם לשעבר, ורק כמה דעברו ע"ד הרב, דדינס כלא סר סכינא קמי חכם דעפ"י דין מנדין או מעבדין על"ז' יום לפי לשון השאלות (סי' זב), אך כ"ז אם לא היו רבים לריבוי להם, משא"כ כשרבים לריבוי להם עלינו לוותר נדוים, כדאיתא במו"ק (דף יז) הוא אורבא מרבנן דהוו סנו שומעני' אר"י היכי ליעביד לישמתי' לריבוי ליה רבנן כו', ובדט"ז א' איתא ההוא טבחא דאיתפקר ברב עובי בר מתנא אימנו עליה אביי רבא ומתווכו כו' לא לישתי ליה קא בעו רבנן למיעל, ופירש"י שריכין לו, אלמא דמשום לורך רבים יש למחול על הגדוי על אפיקורתא, מיהו לטעם הרמב"ם שמש"ה מנדין כדי שלא יכשיל להבא, ובאמת יותר נראה הכי דעת השאלות שכ' דמעבדין ל', ואע"ג שישבתי בהע"ש שהוא במקום נדוי יעו"ש מ"מ טוח יותר לומר כטעם הרמב"ם ז"ל וא"כ לא מהני מחילה ולירך הרבים, מ"מ בדברים אלו אחר שיעקר זה מדרבנן שומעין למאן דמיקל, מכש"כ בשעת הדחק ולרבי רבים, ואם אפשר להעמיד עליהם עומד ע"ג לבד השוחטים חודש ימים טוב לעשות כן דהוי כהעברה ופיסול שחיטה, שהרי אפילו מומר להכעיס כשר לשיטת רש"י ורשב"א באחר עומד ע"ג, וכמדומה שמהו הגיעו למדה זו עד כה קרוב לשלשים יום וסני בכך, והמקום ית"ש יסיר לב העקוב מעמו, וישיב דעת עובדי עמו לדעת עובד ה' בתומו, ושלוס על ישראל איש על מקומו, כנפש העמום בעבודה, הבא עה"ת היום א' לסדר והיה אלהים עמך, שנת ברכות פק"ק וולאיון :

נפתלי צבי יהודה ברדין .

הגני חזר בדבר מה שהעלה הגאון חו"ד לפסול מחמת כל מה דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני, וא"כ הוי כלא נשחט כלל ומשחא שומאת נבלה, א"כ קשה טובא נימא בשוחט או"ג ג"כ הכי, וכן שחטוי חזן נימא דמשחא בנבלה אלא הא ודאי ליתא והכל

דאיתא ביו"ד (סי' קו) דהנזכר יכולים לקנום ולומר פתו פתו כותי יי"ב, דהתם מיירי בקנוסים לאיזה רשע בקהלם, אבל כאן אסרו על ענאם שחיטה זו והוי כנדריים, וכן א"ל לאסור הבשר מחמת טעם דהשוחט עבר על חרם שהרי כאן לא הי' חרם ע"י, ולא עברו על חרם מחמת שחיטה, מיהו השוחטים ראוים לקנום אותם, שהרי מנעו רבים לפשות מזה והוא מדברים המעבדים את התשובה כדאיתא ברמב"ם ה' תשובה, וכש"כ מה שגזילים את החוכר הטקסא הויין חשודים לגולה מחמת שחיטה, ומיקרי מומר לאותו דבר לדעת הט"ב, וכן כמה שנוטלים אקו בשר מן הכשרות מה שאין זה מכלל השכירות הויין גזילים, ולהרמב"ם פסג'ים ממש, ונהי דלא קיי"ל כהרמב"ם, מ"מ מטוער הדבר שזכור יסמכו על שחיטת מומר לד"א, וזה גרע מעון חשוד על שבושה דמהני תשובה משא"כ בגזל הרבים, ומהראוי ליקח שו"ב אחר כשר וי"א, ואין לחוש על חוקת השו"ב, דלא גרע מהא דא' בחו"מ (סי' קנ"ו) לענין מי ש"ס לו חזקה דאם הוא טובב בני העיר כמה שאחר מוכר אין יכולין למחות, מכש"כ כאן שהקהלה רוצים ליקח שו"ב שלא יהיה גזלן, ואפילו אם השכירו את השו"ב, יכולין להעביר כי לא ע"מ שהיו גזלנים שכרום, ומו כמה שזכורים על דעת הרב, ודומין להא דלא סר כגיני' לחכם דמדנין אותו, והרמב"ם כתב הטעם משום שיסמוך על שחיטתו פעם אחרת ותהי' פגומה וישחוט בה, והובא בש"ך (סי' י"ח) ולמד מזה דלא מהני מחילה, ולכאורה תמוה דבסי' אמרו שהוא משום כבודו של חכם, אלא שיטת הרמב"ם דאע"ג דמתחלה הי' התקנה רק משום כבודו של חכם, הוא גרוע משארי ב"א שמזולין בכבודו ש"ח, שהרי מעתה יש לחוש שלא יקלקל השחיטה עלמה בסור מעליו מורא הרב, הרי הוא נחשב כמי שאינו ירא מלפני אלהים, מש"ה לא מהני מחילה, וה"ל כג"ד שהשוחטים עוברים ע"ד הרב, וגם מעשים לאריות שלא בפני הרב ואינם שואלים מן הרב אין לך חופא ואפיקורסא יותר מזה, ומי יודע אם מכוונים ההוראה אפילו אם השו"ב יודעים להורות, וכדאיתא בכתובות (דף ס:): מאמר אבי ע"כ מהראוי להעביר השוחטים עד שיקבלו על ענאם באלה ושבוטה, שלא יעברו על דברי הרב, ולא יגזלו מן הקבצים יותר מהמגיע להם, ושלא יעברו על תקנת הקהלה, ואז יוכשרו מתאן ולהבא, ואם לא יקבלו ע"ע כ"ז מהראוי לאלוהי הקהלה להעבירם לגמרי ולא יחשו לטפלי דידהו דאינהו דאפסדי אנפשייהו :

סימן ז

תשובה בדבר שו"ב שיצא טריפה מתח"י :

באתי מרחוק לשמוע חות דעתי הקלה בדבר השו"ב שניבל אחי פעמים כמה שלא נשחט רוב סימנים, ואח"כ אירע עוד יותר גרוע שלא שחט רוב, ומכ"מ אמר להקבץ שהיא כשרה, ושוד השיא להקבץ למכור לישראל הראש והרגלים ולא לנכרי, ובכ"ז מעכ"ה מלמד בזכותו כי טפלי חלו ביה, וגם הוא בא בשנים, ע"כ רואה שלא לדמות אותו לגמרי אלא יקבלו עוד שו"ב וגם הוא יעמוד במקומו, ומי שרואה לשחוט אללו ישחוט, והנה באמת קד יפה לנו לזכות כל האפשר, בשביל אשה ובנים, וה"ל קפוח פרכסה יפה שהאדם כמעט דיני נפשות :

אבר מה אעשה שאינו מולא כמה להחזיקו לשו"ב, או מדא יאסורא או ממוגא, היינו כי הוא בודאי עבד שאולא טריפה מתח"י, ואין שום אמתלא דמפני הבושה לא אמר להקבץ, כי מה זו אמתלא דמפני הבושה שלו יאכיל טריפות לרבים, ותו לא מהי ה' אפסר לו לומר שמלא סרכא המטרפה בדדיקה, ותו לא מהי השיא להקבץ למכור לישראל יותר מלהעב"ג, מעתה לבד שעפ"י השו"ע אין לו התנגלות לומר שוגג הייתי מטעם שכתב הרשב"א והביאו הג"י שא"כ לעולם יאמר קו, ובאמת הוא בכלל שאמרו טבחה ואומגא ט' כמותרין ועומדן, ולשון ועומדן משמעו דכמותרין בכל רגע דמי שאינו יכול לומר אשתלן כדאיתא כמותות (דף לב) כמותרה טוך כ"ד, ובג"ד א"ל לכל הדברים האלו שהרי

תשובה ע"ד הרבנים והשוחטים .

ב"ה הן בא בעלמא המלין נו' 178 שנת תרמ"ז מאמר מהשער אחד, ע"ד הרבנים והשוחטים המשיגים גבול הקודמים, גאזוי הדור יל"ו הזהירו ע"ז הרבה, ובה האש וחקר ומלא היטר גשום עפ"י הנהגת רמ"א בחו"מ (סי' קנ"ז ס"ה) לענין אומנות דאם השני שוכר לו בית ודר שם הרי הוא כאלו מבני העיר שיכול גם הוא להיות אומן, ומהו העלה דמש"כ בנהגת רמ"א יו"ד (סי' רמ"ה סכ"ב) דרב היחשב בעיר ולומר לרבים יכול חכם אחר לבא וללמוד ג"כ שם אפילו מקפה קלה פרנסת הראשון כנון שהקבל קבלו הראשון עליהם לרב ונוטל פרס מהם ע"ז אפילו הכי יכול השני לבא לדור שם ולהחזיק רבנות בכ"ד כמו הראשון אם הוא גדול ורואי לך, אבל אם בא חכם אכסגאי לשיר אין לו לקפח שר

שכר הרב הדר שם כו', והוא משו"ת מהרי"ו ותה"ד, והעלה
 הנעיר הג"ל שהוא הוא שכ' הרמ"א בחו"מ, שהרמ"א השווה דין
 הרבנות לאומנות דעלמא, וזוהי יאל דבר הלכה מלפני אותו הנעיר
 שאם השני בא לדור הוא וביטוי שמה, אין בזה שום השגת גבול
 כמו רומן, ומאל לב רחב לומר שאין בזה משום חכם שאסר אין
 חזרו רשאי להחיר, שזה אינו אלא בטענה בשיקול הדעת אבל
 בטענה בדבר משנה רשאי, ולא די לו לעשות גאוני הדור י"ו לטועי
 בדבר משנה, אלא חף רבותינו הש"ך והגר"א טעו בדבר. דהש"ך
 העתיק לשון תה"ד שמתיר לקפח מקצת פרנסת הראשון, משום
 שעל אותו הפרס אנו בושים ובטורח למנוח היתר לרובן, ואין
 נחויק אותו כולי האי להחשיבו פרנסה ומחיה לבלתי ישיג אחר עכ"ל
 תה"ד מקור זה הדין, וכתב ע"י רבינו הש"ך ומשמע דפרס שהוא
 בהיתר גמור וברור אין לו לקפח כו', ותמה ע"י שהרי השווה
 הרמ"א דין הרבנות לאומנות דעלמא וא"כ יכול לקפח שכר בן
 אומנתו אם בא גם הוא לדור שם בקביעות, ודברי מהר"א שכתב
 על קבול פרס זה אנו בושים הוא רק לרווחא דמילתא, ולא כהש"ך
 והגר"א שנמשך אחריו, וגם המה טעו בדבר משנה זו שמאל אותו
 הנעיר בחו"מ, ובאשר שהנעיר הזה לא חפץ לבו בתבונה לעיין
 במקור דין של הרמ"א ביו"ד רק בהתגלות לבו במקום רואים
 בגאוני הדור י"ו והש"ך והגר"א טעו בדבר משנה ושכחו מש"כ
 הרמ"א בחו"מ, ע"כ חובה עלינו להראות כמה גם על זה
 הנעיר בהוראה, עד שאינו משים לב לחוש ולראות בס' שו"ת
 תה"ד ושם היה רואה גם דברי מהרי"ו גם דברי תה"ד, והנה בס'
 תה"ד (סי' קכ"ו קכ"ז קכ"ח) הביא שברענגשבורג היה שם רב
 האלוף רבי חשיל, ואח"כ בא לדור שם מהרי"ו ברונא, ורעה
 מהרי"ו ברונא ג"כ להשתמש בכל מיני רבנות בגיטין וחליה
 בהוראות וכה"ג, והיה מהר"א מקפיד ע"י, ובא בראשונה מהרי"ו
 והובא בתה"ד (סי' קכ"ו), וכתב זוה"ל ובשביל האמת והדין
 והשלום שלא ירבו המחלוקת אכתוב דעתי כיון דהקהל לא בררו
 להם מהר"ב ולא מהר"א והרוביהו זריכים ליתן מסים ועולים כמו
 אחד מצע"ב אין לאחד מהם שום חוקה יותר מזה ואע"פ שמהר"א
 היה ברענגשבורג קודם דירתו של מהרי"ב, בזה לא יפה כמו כיון
 שקהל לא מינו אותו עליהם לא לראש ולא לקצין, הרי הוא כאחד
 מצע"ב שדר בעיר ובא בעה"ב לגור שם באותה העיר לא יוכל
 בעה"ב הראשון לומר כבר החוקתי כיון דבזה"י אין חרם שוב
 טוג כדאיתא בפ' לא יחפור דאי שייך צרכנא דהכא לא מני מעבד
 ביה, וה"ה כי רואה להיות שייך בכרנא דהכא כדאיתא במרדכי,
 וגדול מזה כי באור זרוע ח"ל אם הוא ת"ח ואריבין א"א לתורתו
 אפילו אם בא מממשלה אחרת שאינו נתן מס למושל העיר האת
 לא מני מעבד עליהם כו', ואפילו אם יש ת"ח אחר בעיר כי
 קנאת סופרים תרבה חכמה כו' עכ"ל, ולא חילק אם בני העיר
 קבלו עליהם ת"ח הראשון לראש ולקצין בין אם לא קבלו עליהם
 אלא בכל ענין לא מני מעבדי כו' עכ"ל מהרי"ו הנוגע לענין.
 למדנו מדבריו שגם הוא ז"ל ס"ל כהגהת הרמ"א בחו"מ והוא
 משו"ת הרא"ש שהביא הטור שם שאם רוצה לדור בעיר ה"ה ככל
 בע"ב, ומהרי"ו ס"ל עוד יותר דאפילו רק רוצה להיות שייך בכרנא
 דהכא לא מני מעבדי וכדאיתא במרדכי בשם ר"ת, אבל הרמ"א
 ס"ל כשיטת רש"י דכנס לחוד לא מהני מה שרוצה ליתן מעתה אם
 לא שמכבר הוא בסלוק מס לאותו שר, אבל מכ"מ אם בא לדור
 שם בקביעות אפילו רש"י מודה, ולביה דרבינו הרמ"א כשמעתייה
 בד"מ שם אות ח' שחולק על הב"י שכתב דהה תליא במחלוקת
 רש"י ור"ת. נחזור לענין דמהרי"ו ס"ל כר"ת דאפילו אם רוצה
 ליתן מס שרי ומכ"כ אם בא לדור שם, אבל מחא לה המחלוקת
 דכ"י אם לא קבלו מחתלה בע"ב את הראשון ולא מינו אותו
 עליהם, אבל אם קבלו עליהם א"א לומר דכמה שהשני בא לדור
 שם הרי הוא ככל בעה"ב, דמכ"מ הראשון שקבלו אותו מחתלה
 עדין ואסור להסיג גבולו, אלא שכ' בשם א"י דאם השני זריכים
 לתורתו לעולם לא מני מעבדי עליה משום קנאת סופרים תרבה
 חכמה, והוא עפ"י הגמ' ב"ב (דכ"א), ומודי ר"ה במיקרי דרדקי
 דלא מני מעבד משום קנאת סופרים תרבה חכמה, והובא ביו"ד
 שם הכ"ב, ומכ"כ בגדולי תורה שמרבייט תורה ברבים, דאיכא

בזה משום קנאת סופרים וכו', כ"ז הוא מתשובת מהרי"ו, ואחריו
 בא רבינו בעל תה"ד (סי' קכ"ח) להגדיק את מהרי"ו ברונא מטעם
 אחר חו"ל, דכל מה שאסרו חכמים שלא ירד לאומנות קפחו להסיג
 גבולו, ולהרחיק מהזיקו, ה"מ במידי דאית ביה קפוח פרנסה
 ומיעוט רווחין והוספת מחסו, אבל כה"ג דחד עבדי שררותא
 דמתא ואיך קאמי למיעבד גמי שררותא דמתא כותיה, ואין בזה
 חסרון כים, מחן לימא לן דאסור בכה"ג, דכל חד וחד בעי למזכי
 בשכר פרנסי ישראל שהוא שכר שאין לו שיעור, ולא דמי למי
 שהחזיק במלוה כמה שנים דמשמע מלשון מהר"ם במרדכי דפרק
 חוקת הבתים דאית ליה בה חוקה שלא יוכל אחר לדחותו, דשאני
 ההם דרגילין לקנות חוקה כה"ג מן הצבור וליהנות זקוקות והקדשות
 על ככה להניח להם ולירשיהם לחוקה, אבל כתר תורה ושררותה
 יודיה הרי היא מונחת ומופקדת לכל מי שירצה לזכות בה, ואי
 משום דיש קפוח פרנסה בדבר מחמת הפרס שתפול לכיס המנהיגים
 מגיעין וחליה והשבעת נשים ושכר ברכת אירוסין וגשוואין וכה"ג,
 כמה טלדקי על קיבול פרס זה אנו בושים כו' עכ"ל, הרי התה"ד
 לא בא מלך שמהרי"ו ברונא בא לדור שם, והקהל לא קבל עליהם
 את מהר"א כמ"ש מהרי"ו, והוא משום שפוסק כרש"י וס"ל גם
 בזה כהב"י שגם בדירה תליא במחלוקת רש"י ור"ת, ואכן דקיי"ל
 כשיטת רש"י לא מהני אפילו אם בא לדור בעיר שיקפח פרנסת
 הראשון אפילו לא קבלוהו, מש"ה בא התה"ד מטעם אחר, דמהר"י
 ברונא לא קיפח כלל פרנסת מהר"א ולא בא אלא לעשות זרבי
 זכור או ללמוד תורה ברבים משום מלוה ולא היה בזה קפוח פרנסה
 אלא מה שהיה שם מנהג ליתן עבור טורח מלוה של סדור גיטין
 וחליה וברכת אירוסין [מנהג הקדום אינו מעין מנהג שבועי ישראל
 במדינה זו לקבוע פרס הרב מנשאין וגיטין, אבל זה אינו בשביל
 טורח הרב במלוה זו, שהרי אפילו יבא אחר ויסדר קידושין, עליו
 לשלם הפרס הקצוב המגיע להרב, והפרס הוא בעבור טורח משא
 הצבור בררכי הכלל והסכימו ראשי הקהל לשלם להרב איזה סך
 מקופת הקהל, וגם זה אפשר מכל גשוואין או גירושין מגיע להרב
 כפי המדובר, וא"כ אינו שכר מלוה כלל], וע"י באמת כבר נזומו
 קמיא כמבואר ברע"ב מסכת בכורות (פ"ד), הא קיפוח פרנסה
 שבהיתר ודאי אסור, כ"ז בארנו שינוי דעות מהרי"ו ובעל תה"ד,
 ובשו"ת מהרי"ו ברונא (סי' רנ"ג) הביא טעמא דא"י דמותר משום
 קנאת סופרים תרבה חכמה, ושל תה"ד, והביא משמס מש"כ
 המה ז"ל:

ומעתה

נבא למש"כ הרמ"א ביו"ד זוה"ל רב היושב בעיר
 ולמוד לרבים יכול חכם אחר לבוא וללמוד ג"כ לרבים
 אפילו מקפח קצת פרנסת הראשון כגון שקבלו הקהל את הראשון
 עליהם לרב וטעל פרס מהם ע"י, אפ"ה יכול השני לדור שם
 ולהחזיק רבנות כו' ואחר שמיירי הרמ"א בקבלו הקהל את הראשון,
 הרי לכ"ע לא מהני בזה שדר השני שם כמבואר בתשובת מהרי"ו
 שהוא המיקל ביותר, וא"כ ע"כ טעם הרמ"א שהחיר מכ"מ שיבא
 השני וישיג גבול הראשון, או מטעם שכתב התה"ד דמיירי שאין
 השני בא לקפח שום פרנסה שבהיתר, ורק פרנסה שזומו עליה,
 וכך הבין הש"ך, או מטעם שכתב מהרי"ו בשם א"י משום שבא
 ללמוד תורה לרבים ויש בזה משום קנאת סופרים, וכך הבין הגר"א
 שם (בס"ק ל"ד) רב כו' כנ"ל בשו"ע, היינו דין דמיקרי דרדקי
 דאיתא בגמ', והרי ברור דין זה כשמלה, דלכו"ע אם קבלו בעיר
 רב או שוחט אסור לקפח פרנסת אפילו רוצה לדור בעיר, וזה
 ידוע שאין הרב השני שבוה"י לומד תורה לרבים, והלואי שלא
 יחטיא את הרבים לעשות מחלוקת ולהתגרות איש באיש ואיש ברעהו,
 וזוהי הפרט גרוע עוד רב ושוחט משארי אומניות, שאין בהם
 הסכמת בעלי בתים כלל, ומי שירצה לבחור זה האומן אין לו שום
 קפידא ותרעומות על רעהו שרוצה בזומו השני, משא"כ רב ושוחט
 דשייך בהם הסכמת בעה"ב לראות מי הוא ההגון לפני קהל ק',
 להיות כסמכים עליו באיסור והיתר ועוד הרבה, מש"ה מי שרואה
 בחכמתו או ברעונו להיות סומך על הוראת זה הרב או על כשרות
 זה השוחט דוקא, ה"ז מטיל פנס בהוראת השני או בחוקת כשרות
 של שו"כ השני, ומקפיד על רעהו שאין דעתו נטויה לרעהו, ומזה
 באין לידי מחלוקת, והמחלוקת נמשל לאש, אשר פטם האש מתלקח
 ואי

ולא יבאו שועלים בפרעות להרחיבם, והיה זה שלום בקהלות ישראל, כנפש העמום בעבודה:

נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן ט

עור מעיני הנ"ל

הן הגיע עלה המליץ נומר 207 והביא שנית דברי הלעזר מתחיק להחיר מה שאסרו גאוני הדור י"ו. והרואה מבלי עיני בעומק הדברים, יכול לחשוב שאותו הלעזר מחזיק מעמד במלחמה של תורה, ובדעתו הראשונה עומד כי גאוני הדור י"ו עשו בדבר משנה ושכחו דין הרמ"א בחו"מ (סי' קנ"ו), ולא ידעו כי מה"כ הרמ"א צו"ד (סי' רמ"ה) לענין רבנים היינו מש"כ בחו"מ בשהרי אומנות, והרמ"ה הבוה דין הרבנות לאומנות דעלמא, [ועפ"י] מלא לעמנו היתר להתיר מה שאסרו גאוני הדור המובהקים בהוראי באשר עושי מדבר משנה הנה, והוסף עוד טעם עפ"י דפי הראשונים ז"ל בטעם הדין חכם שאסר חין חברו רבאי להתיר משה דשייא חתיכה דאיסורא, והוצא בש"ך יו"ד (סי' רמ"ג ס"ק ג"ח) וטעה אותו לעיר והבין דדוקא הכולל לחכם ואסרו, ושייא הוא על עמנו חר"א שהרי הוא סומך עליו, מש"כ אם חכם חסר כל שאלה אינו כן, וטעות גדול הוא, אלא הפי' דשייא לחכם בהוראה חד"א והראיה שה"ן בע"ז פ"א מקשה אחר שבהיא דברים אלו שהטעם מבוט בעניית חד"א, מהא דליחא שם בד"מ נפק שפירי דרבא ואסר דרב הונא וברי, ואי כמו שהבין הלעזר לק"מ, דכס לא בא הכולל תחלה לרבא, אלא אחי ארבע דלחנחא לביבא למכור, וילא הוראה מרבא לאסור אלא טעות גדול הוא, ולא כמו שהבינו גדולי הדור י"ו, וגם הש"ך והגר"א ז"ל עשו כפי' דברי הרמ"א, והרואה שהלעזר מתחזק על עמדו, מסתמא יש ממש בדבריו, ע"כ רואה אני חובה לשוב שנית ולהודיע שכבר אותו הלעזר נסוג אחור ממעמדו הראשון ויודע עתה שלא היה אלא מגיס לבו בהוראה, ודברי הרמ"א צו"ד דמייירי בקבלוהו להראשון, אינו הדין שבחו"מ דמייירי בלא קבלוהו, ומש"ה שרי כשבא השני לדור באותה העיר אלא שבא עתה להתיר להשיג גבול הראשון ע"פ היתר שהביא מהר"ו בשם א"ז שהבאתי במאמרי הקודם, ואשר לזה כיון באמת רבינו הגר"א ז"ל בהבנת דברי הרמ"א, והלעזר חפץ בהגבלות לבו במשמעות לשון הא"ז נגד הבנת הרמ"א בדברי הא"ז כאשר יבואר עוד לפנינו:

ואינו מזיק הרבה, כי נשקעת במהרה, ויש אש מזיק הרבה ולא אמרה הו, כך הוא אש המחלוקת, פעם נשקע האש, ופעם מגיע מזה השחתת העיר, ומבדילים עלמם זה מזה, ומי גורם כ"ז, מי שהעיו לבא להשיג גבול הקודם לו, ומשתדל ע"י קרוביו וכדומה למנות אותו לרב או שוחט, והנה אותו האיש אינו מחזיק במחלוקת לחוד, אלא עושה המחלוקת כדי להתחמם באש שלה, ועובר על לאו שבחורה ולא יהיה כקרח וכעדומו וגו', והכל עושה בשביל הגאון פרנסה, ומיקרי רשע דחמם, ויודע בחו"מ (סי' לז) דרשע דחמם פסול לעדות אפי' באיסור דרבנן, וא"כ הרב המשיג גבול פסול לעדות, ואיך אפשר לסמוך על הוראותיו, או על חוקת כשרות בשחיטה: **וכבר** יודע מש"כ הגאון ח"ס בחלק יו"ד דלפי מנהג מדינתנו שמקבלים רב או שוחט שוכרים אותו שיהא הוא עובד העיר ומשועבד להם, ובעבור זה קולבים לו שכר, והרי זה שכירות כמשמעו, ואסורים לחזור אם לא עפ"י ד"ת, והבא לקפח שכרו וליעשות רב או שוחט קודם שהיה ד"ת בין הרב והשו"ב עם בעלי הקהל אינו בגדר משיג גבול לחוד אשר אינו דין ומשפט הכתוב בצורה, אלא הוא גולן ממש ומחטיא את הרבים להיות גולנים, וא"כ הוא השוחט מומר לאיסור גולה כיון שרגיל בכך שיושב וגזול בכל יום הכנסת השו"ב הקודם, ומומר לדבר אחד לשיטת הרמב"ם לריך בדיקת סכין ואין סומכין עליו, ואע"ג דלא קיילי הכי [מדתניא בתוספתא והוצא בחו"מ חולין (ד"ב א')] נגנבה לו תרנגולת ומולא כו', ובאמת יש מקום לומר דמזה למד הרמב"ם מדהובא ברייתא זו בגמרא בשינוי לשון התוספתא ולא תני כי אש אכדו לו, ולא הביא נגנבה, ש"מ דש"ס דילן חולק, וכיוב"ז כתב הרמב"ן בחו"ב (ד"ס ג) לענין תנו חלק לפלוני, דמדהביא הגמ' לשון התוספתא בשינוי מדתניא בתוספתא לפנינו, ש"מ דהגמ' דילן חולק והכי קי"ל בחו"מ סי' רנ"ג ע"ש, ומכ"מ ודאי א"א למנות שוחט לרבים אם אינו בחוקת כשרות, ומש"ה נוהגים כמה גדולי ישראל בשעה שנתנים קבלה על שחיטה מפרשים שאין מסכימים להכשירו אלא באופן שלא ישיג גבול אחר:

והנה הוסף אותו הלעזר להגיד חדשות בענין טבחא דלא סר סכיניה קמי חכם, דלשיטת הרמב"ם ע"כ מייירי בטבח שאינו מומחה דוקא, וזה פלא היאך עלה ע"ד איזה איש לומר כן, והלא כל שאינו מומחה אסור לאכול משחיטתו אפילו מראה סכיניו לחכם מזה מהני כמה שיועד להעמיד הסכין ומרגיש בפנימה כ"ש, והכותב הוא טעה כמה שראה בלחם משנה לחלק בין גמיר ללא גמיר, וקסבר דגמיר היינו מומחה לשחיטות, ובאמת הכוונה של גמיר שהוא יכול להורות הלכה במקום שיפול ספק, וכ"כ הרדב"ז שדפס בספרי הרמב"ם דפוס ווארשא, וז"ל דשני מיני טבחים יש, יש מי שלומד השחיטות והבדיקות על פה כמלות אנשים מלומדה ואינו יודע דבר מלד עיונו, ואם יפול לו ספק אינו יודע לבררו וכיוצא בזה לריך להראות סכיניו לחכם מדינא שמה יסמוך על עמנו פעם אחרת, ויש טבחים שיודעין הדין מעיקרו מן הגמ' והפוסקים ומדרך עיונו, וטבח כיוצ"ז אין לריך להראות סכיניו לחכם אלא משום כבודו של חכם, ולזה מחלו על כבודו אבל לא לכל, ואגב אלו היודעים נהנו כולם שלא להראות וטעות הוא עכ"ל הרדב"ז, והנה לא באחי בזה המקום לברר הסוגיא לפירש"י ולהרמב"ם, ורק ההכרח הביאני לבא בזה להוציא מן הגב לסמוך ע"ד אותו הלעזר שבא לעקור גבול שבגבול ראשונים, והרי אנו רואים מדעת חו"ל להזהיר על השוחטים ביותר על כבודו של חכם, יותר מכל אדם, ומטעם שכתב הה"מ בשם הרמב"ד משום שריך הרבה זכירות ופיין גדול, ופתה נתי בשבט עיקר הדין להראות הסכין עפ"י דעת פוסקים ראשונים ז"ל, מכ"מ יש להתבונן מזה דשוחט המבזה את החכם שבעיר גדול עונו יותר משארי בני אדם, ונהי שאנו מזהירים עפ"י הממשלה יר"ה שלא לגדח אפילו למי שחייב נדוי, ותלילה לעבור על חוקי הממשלה, ככ"ז הוא לריך לדעת שהוא בר נדוי אפילו אם הוא רק מקיל בכבוד הרב, ולא מבזה אותו שנקרא כפי חו"ל בסנהדרין (ד"ט"ב) אפיקורוס שאין לו חלק לעוה"ב, אכן יותר מכל אדם מישראל מחובר השוחט שלא להקל בכבוד הרב, ויהי מוראו עליו ובוה טבל לבטוח בו שלא ימטול כמעשה השחיטה הגדרש לזהירות הרבה, וה' ברחמי יסייענו לגזור פלגא ישראל

ותה"ד הוסיף מדעת עלמו דלגבי ת"ח ליכא כלל דין השגת גבול, והביא ראייה מהא דר"תא ב"ב (דכ"ב) לענין חנות שבזעיר דאם ת"ח הוא אפילו לאקבועי נמי כי הא דרבא שרי להו לרב יאשיה ולרב עובדיה לאקבועי דלא כהלכתא מ"ע כיון דרבנן נינהו אחי לטרוזי מגירסייהו, ואע"ג דקאמר בגמרא שהוא דלא כהלכתא ייבש מהר"י ברונא לשי דרבו, אבל דעת רבינו הרמ"א מפורש דלא כמהר"י ברונא ירק ברובלין יש ג"מ בין ת"ח לאחר, פי' דברובלין דשרי לכל אדם לחזור בעיירות אלא לאקבועי אסור, בזה דוקא מותר לת"ח שהוא רוכל אפילו לאקבועי, אבל בכל דבר דאסור להשיג גבול אפילו אם השני ת"ח אסור. והנה הוסיף הלעזר בנו' 208 וכתב כי על הרב הראשון עברתי בשקיקה וכשהוא דמיה שהוא מרביץ תורה ברבים, ועל הרב השני מחמת ג"ד הקשה ואמר וזה ידוע שאין הרב השני שבוה"ז לומד תורה ברבים. אולם אנכי לא אביין מאיזה טעם דן את הרב השני לכ"ח אחרי אשר עלם המעשה שנכנס לגבול הראשון אינו מרע חוקת כשרות שלו כי כבר הותרה הרצועה מפי רבותינו נוחי נפש כ"ל אם כל הרבנים וזלמו מרביצים תורה ברבים בודאי גם הוא ברשותו להדמות ליתר חבריו כו' עכ"ל, כ"ז לא מחכמה ודעת כתב, ומה לנו לחקור ברב הראשון אם הוא לומד תורה ברבים או לא, ממ"ג אם הרב השני לומד תורה ברבים שרי משום קגאת סופרים תרבה חכמה אפילו הראשון ג"כ לומד תורה ברבים וכבזבזר ברמ"א יו"ד ה"ל, ואם השני אינו מרבה חכמה ה"ז כשארי אומניות ואפילו הראשון ג"כ אינו לומד תורה ברבים אסור להשיג גבולו, ומעולם לא הותרה הרצועה ח"ו, ובדאי מרע השני חוקת כשרות שלו והרי הוא רשע דחמם, ופסול לעדות, והוסיף עוד וכתב ונראה לי שאף אם נאמר שהרביצים בזמנינו אינן מרביצים תורה כ"כ כמו רבותינו הקדמונים כו' אולם תחת זה יש להם מקום אחר להתגדר בו, ולא התירש עיקר אלא המעשה הלוהות לעם או"ה להוכיח אותם במילי דשמאי, ולפקח בכלל על לרבי הצבור וחסידותיהם, הדברים האלה יכולים הם שיעמדו במקום הרבנות תורה ברבים, וגם בכגון זה יש משום קגאת סופרים כו', יפה כתב דיש בזה משום קגאת אבל לא קגאת סופרים, ולא מרבה חכמה, כמו בלימוד התורה, דאם יש בעיר אחת שני מרביצי תורה, אינן תורתו של זה מנגד ומקפת תורתו ש"ח משא"כ הנהגת הצבור, במקום שיש שני רבנים היא ראשית חטאת השני שמרבה מחלוקת, ומה שזה רוצה לעשות ברבתי הקהלה בא השני והלך שלו ומקפחו :

והנה כל מה שדברנו עד כה הוא באיסור השגת גבול וגול היחיד שקדמו, ובה לבד חקרו מהר"ו ותה"ד ומהר"י ברונא, ולא היה בעובדא ידיהו מחלוקת בעיר, רק מיאן הראשון שמקפח פרנסתו, ובאשר באמת איסור השגת גבול אינו אלא מדברי קבלה כדאיחא במכות (דכ"ד) לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאוזנות חברו משה החירו במקום הרבנות תורה בישראל, ואפילו שכרו הקהל את הראשון, שיש בזה גול גמור כמ"ש במכתבי הקודש בשם הגאון ח"ס ז"ל מכ"מ אינו גול ממש כענין ויגול את החיט מיד המלרי, אלא הוא עושק ועושה עול וחמס. אבל הרבה דעות מזה הענין במה שהשני בא לעיר עפ"י מחלוקת, ועל ידו המחזק הריב ושינוי דעות וגורם רעה רבה, הן מזד התורה הן מזד ד"א, מזד התורה שהוא לוא מפורש בתורה ולא יהא כקרה וכעדו, וראיתי שהלעזר מטה עקלקלותם גם בזה וכתב אם סיבת הדבר שהרב הראשון השתמש ברבנות שלא כהוגן אזי אף מזה רבנא עשה ושכרו הרבה מאת הגבורה, ובכלל דברים אלו מסורים רק לידע מתשבות עב"ד הלעזר, ואני אמלא אחריו שהיוע מחשבות ית' יודע את הרב השני עושה מחלוקת לשם מזה שהרב הראשון אינו עושה כהוגן, או עושה לשיבת עלמו, וא"כ טועב הוא ופסול הוא לדון עפ"י דעת איזה לך של בע"ב שהרב אינו עושה כהוגן, עד שיתברר הדבר עפ"י ב"ד כשר שהרב אינו עושה כהוגן, ואז ג"כ שומר נפשו ירחק מאותו מקום בכנה לנפש במה שעלול הדבר שעפ"י שיעשה מחלוקת על הרב הראשון יהי גורם עוד רעה רבה יותר משהיה הרעה ע"פ הרב הראשון. ואני רגיל לבאר הא דאיחא בב"ב (דע"ב ב') מ"ד על כן יאמרו המושלים באוי חשבון, המושלים אלו המושלים ביערם, באוי חשבון נווא ונחשב חשבונו של פולס

באשר יעמוד גם כשיראה שטעה ומשמעות ידך הוא כחך, שכן דעתך גדול לחזור מן הטעות ולומר טעיתי, ומשום כך אתה ראוי להוראה, ואחר שהדבר הלז אינו דבר נקל, היה אפשר לדון בדרך אותו הלעזר, אשר בין הוא מורה בין שאינו מורה, זה ברור שלא הגיע להוראה, וע"כ לא מלא לב לומר טעיתי ולבקש סליחה וכפרה:

אבל באמת זה הנסיון אינו אלא למי שיודעים בו שהוא הורה כך, משא"כ אותו הלעזר שלא נודע מי הוא, פניו לא יחורו אם יודה והלא כדאי היה לפניו לבקש כפרה על עונו שהתרים נגד רבותינו ז"ל ולהבדיל לחיים גאוני הדור י"ו, אין זה אלא שנתקיים בזהו הלעזר מאמרם ז"ל ביומא (דפ"ו) כל המחטיא את הרבים כמעט אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא גבי"ע ותלמידיו גביהנם שנאמר אדם עשוק ברם נפש עד בור יבוס אל יתמכו בו, ואין מחטיא את הרבים ועשוק ברם נפש רב יותר ממנו שמתיר לקפח פרנסת רבנים ולהחטיאם במחלוקת כאשר יבא עוד:

עתה נבוא להיתר שהמליץ הלעזר עפ"י לשון א"ו שהביא מהר"ו א"ס הוא ת"ח ולריבים לתורתו כו' ע"ז כתב הלעזר בזה"ל שאין הפי' כמו שכתב דוקא אם הת"ח השני גדול מן הראשון בחכמה בהרבנות תורה רק או מותר לו לירד לאוזנות חברו בכל אופן כי הכל לריבים לתורתו אבל בזמן ששני הת"ח שיים אז לא הותר להת"ח השני להנהיג ברבנות במקום הראשון רק כשלא קבלו בני העיר את הראשון כו'. ולפי פירושו זה התפלל על הרמ"א וכתב והנה אחר שהרמ"א מיירי בקבלו ה"ל את הראשון הרי לכ"ע לא מהני במה שדר השני עם כבזבזר בתשבות מהר"ו שהוא המיקל ביותר עכ"ל. אולם כ"ז אינו נכון כלל, כי מעולם לא חילק מהר"ו בין אם הת"ח השני גדול מן הראשון או שזה אליו כו', אך באמת כונת הא"ו באמרו אם ת"ח הוא ובני אדם לריבים לתורתו, אינו לבאר שיעור הכמת השני [וטה"ד מן בהמליץ] באופן שיהיה דבור ובני אדם לריבים לתורתו מנביל דת"ח, ור"ל אם הת"ח גדול הוא כ"כ שב"א לריבים לתורתו, והיינו להוליא את ת"ח הסם שאין יודע אם ב"א לריבים לתורתו כ"כ, ואם היה הכונה כך היה לר"ך להיות אם ת"ח הוא שזריכים לתורתו ש"ן תחת ו"ו' עכ"ל איהו הלעזר, והנה הרואה במאמרי הקודם, יראה שמעולם לא נפלתהי על הרמ"א רק הראיתי שמתאחר שהרמ"א מיירי בקבלוהו להראשון, ע"כ אינו כמו שכתב הלעזר שטעמו של הרמ"א ביו"ד הוא משום שבה להבנות דין הרבנים לאוזנות דעלמא דמותר בבא לדור שם, וזה אינו שהרי גם באומנות לא התיר הרמ"א בבא לדור שם אלא בלא קבלו את הראשון, וגם לא נזכר בדבריו אם השני גדול מהראשון או לא, רק הבאתי לשון הרמ"א כמו שהוא, רב היושב בעיר ולומד תורה ברבים, יוכל חכם אחר לבא וללמוד ג"כ לרבים כו' ופי' הגר"א שהוא מטעם שכתב הא"ו משום שאב ללמוד תורה ברבים ויש בזה משום קגאת סופרים תרבה חכמה, והיינו דין דמקרי דרדקי דאיחא בגמרא, וע"ז כתבתי דרבינים בזמננו שאינם לומדים תורה לרבים, ורק מורי הוראה ואין בזה משום קגאת סופרים תרבה חכמה, שום לשארי אומניות דלא שרי להשיג גבול אלא כשבא לדור בעיר וגם בלא קבלו להראשון, והבי מפורש עוד בהגהת רמ"א בחו"מ שם בזה"ל ואין חילוק בב"ז בין ת"ח לאחר דאין חילוק אלא ברובלין כמו שיתבאר בסמוך ויש אומרים דאם בני העיר לריבים לתורתו אינן יכולין למחות בידו אע"ג שיש ת"ח אחד בעיר דקגאת סופרים תרבה חכמה עכ"ל, והוא בשם הנהגת אב"ו הייט הא"ו, הרי הראה כמה עיקם אותו הלעזר כונת הא"ו בראש נפש ובזוהן לפרש כונת הא"ו או שהוא ת"ח סתם, או שהוא לומד תורה ברבים ולריבים לתורתו, שחוק עשה לנו הלעזר הזה, וכי מי שרבים לריבים לתורתו אינו ת"ח, וא"כ למאי כתב הא"ו ובני אדם לריבים לתורתו, אחר שאפילו ת"ח סתם מותר, אלא הפי' כמ"ש הרמ"א ביו"ד ובחו"מ דדוקא אם לריבים רבים לתורתו מותר משום קגאת סופרים תרבה חכמה, משא"כ ת"ח שאינו לומד תורה ברבים, אע"ג שגם הראשון אינו לומד תורה ברבים, מכ"מ אינם אלא כשארי אומניות כלשון רמ"א בחו"מ ה"ל :

הן איחא דדעת הר"י ברונא בסי' רנ"ג אחר שהביא דעת מהר"ו

הפסד מלוא כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, ואם נפרש דמיירי בזמנות ועבירות בין אדם לשמים, אינו מובן כלל אחר שמושלם בילרס, מהו לירך לחשבון, הלא גם בלי חשבון עוגשים ראוי למשל בילרו ולעשות כדבר ה', ותו מה זה חשבון הנחת עבירה נגד עונש הרחמי של עוה"ב, אלא לא דבר חז"ל כאן בענינים שבין אדם לשמים שהרי ע"ז לא נלרכו להביא המוסר ממה שכתוב בתורה במלחמת סיחון עם מלך מואב הראשון, והרי עונשי התורה ידועים במקומם, אלא מיירי בעניני הליכות עולם, ויש עושה מחלוקת או רודף את האדם לשם מלוא, אע"פ שיועד שהוא עבירה לעשות מחלוקת או לרדוף אדם מישראל, מכ"מ מחשב שהוא עבירה לשמה היינו לשם מלוא ויקבל שכרה, וכדאי"ו בניור (דכ"ג) גדולה עבירה לשמה וכו', וע"ז יש שני תנאים תנאי הראשון שלא יהנה מאותה עבירה כלל, וכדאי"ת שם גבי יעל ששפתחה בזה ששעשה עבירה לשמה ומקשה והא קא מהני מעבירה וכו', אלמא דאע"ג שהיתה רשאה לעשות עבירה משום פקו"ג דישאל, מכ"מ אם היתה נהנה מעבירה זו, לא נשתתבה כלל, דאסור ליהנות מעבירה לשמה. תנאי השני שיש לחשוב אם כדאי עבירה זו דמחלוקת או רדיפה לגבי מלוא זו שמחשב שיעלה ע"י מזה, וזהו דברי חז"ל המושלים בילרס, היינו שאין להם שום הנאה בזה שעושה עבירה זו לשמה, ואח"כ בלא חשבון ש"ע הפסד מלוא שגיגע ע"י נגד שכרה שיקבל מזה המלוא, ויכול להיות שהפסד שגיגע ע"י רבה על שכרה, ושכר עבירה לשמה שמכיון נגד הפסדה שגיגע אח"כ, וזה המוסר למדו מהא שהגיע ממלחמת סיחון עם מלך מואב הראשון, ודייק הכתוב הראשון שהיה עד כה הנהגת מואב שלא ע"י מלך, ועלה בדעת רוב המדינה לעשות להם מלך, והיה חיזה לד שלא רצו בזה וכסבורים שטובה המדינה שהיו כמו שהיה עד כה, מה עשו הביאו את סיחון ללחום את המלך, וכסבורים שאם ינלח סיחון הלא יהרג את המלך, ויעשו בזה טובה להמדינה לפי דעתם, אבל לא בלא חשבון של עולם, ומה ילא מזה, שגלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו, הרי הרעו להמדינה הרבה ע"י מחלוקתם ומעשיהם בלי חשבון. והגני מפרש עוד מה שאמר דוד המלך בתהלים קל"ט הלא משנאך ה' אשנא, ובהקדומים אחרונים, תכלית שנאה שנאהים וגו' חקרני אל ודע לבבי בחנני ודע שרעפי, וראה אם דרך עולב בי ונחני בדרך עולם, היינו נוח לפני למוות ולינך בדרך עולם כפי' הראשונים ז"ל. והנה משמעות משנאך המה האפיקורסין והמדיחין והמסורות כדפי"א באר"ן (פג"ז), ואמר דוד שהוא שונאם ורודפם, ובקש מה' שיחקרו ולדעת לבבו אם אינו נהנה מזה שרודפם, בחנני ודע שרעפי אם חשבוני יפה שאני עושה מלוא בזה יותר מהעבירה שמתקוטט ועושה מחלוקת, וראה אם דרך עולב בי, שבאמת הנני נהנה מעבירה זו או אין חשבוני יפה, אזי טוב לפני שתנחני בדרך עולם שהרי לא אוכל לעשות תשובה ע"ז אחר שאני חושב שהלך עמדי, ובאמת אפילו אני שוגג ישא עונש כדון אדם העושה רעה לחבירו, שאחד שוגג ואחד מזיד חייב, וגם העושה רעה לחבירו לא מהני תשובה כיועדו ודדנני להסוף דבר, בזה שכתוב אזהרה ולא יהיה כקרח ובעדתו ולפי הענין הידוע שקרח ועדתו היינו הר"ן א"ש בעלי המחמות שנסרפו היו בדעה אחת, וא"כ הכי מיבעי ולא יהיה כקרח ועדתו, אלא באמת לא היה קרח והר"ן א"ש בדעה אחת, וכמו דתן ואבירם לא היו עמדם בדעה אחת שנקשו הר"ן א"ש להקטיר קטרת לפני ה' ולא יכלו להגיע למשכן ה' לבא לידו כך עד שיעשו מחלוקת על משה ואהרן, והיה כ"ז מלד חסידות ואהבת ה' שהיה ענה כמות, ומסרו נפשם ע"ז, ומש"ה כתיב את מחמות התנאים האלה בנפשותם, פי' שמסרו נפשם ע"ז, ובשביל שכוונת במחלוקתם לשם מלוא, מש"ה אע"ג ששגגו ושפרו מכ"מ חלק להם הקב"ה כבוד והרים את מחמותם לעשות לפיו למזבח, וגם עדת ישראל נשערו הרבה במותם ומש"ה התלוננו על משה ועל אהרן לאמר אחם המחם את עם ה', משא"כ דתן ואבירם לא בקשו להקטיר כלל, ולא כוונו למלוא כלל, ורק משנאה שהיה להם על משה שקרא אחם במגרים רשעים, עשו מחלוקת בשעה שמלוא ידיהם, על כן לא נסרפו אלא נבלעו כרות הבמה היודעת למטה לארץ, ועדת ישראל שמתו במיתתם כמזבח בם' דברים י"א שכתוב מונה

הטובות שעשה הקב"ה לישראל מזמרים עד ערבות מואב, וחשב גם טובה זו אשר עשה לדתן ואבירם בני אליאב שבלעם הארץ, ונפטרם מרשעים מחרחרי ריב ומדון, ואין להם טובה יותר מזה. והנה קרח שהיה גדול הדור כסבורים העם שחשב ג"כ לשם מלוא להקטיר קטרת ומש"ה נבל מחמה, אבל באמת תאות הכבוד הוליאיתו מן העולם כיועד מפרש"י עפ"י אגדת חז"ל, ולא עשה מחלוקת לשם מלוא אלא להנחיתו, ע"ז הוהר הכתוב ולא יהיה כקרח, לעשות מחלוקת לטובת עצמו, וכעדתו אפילו לשם מלוא, מכ"מ אין לנו משוקק ומתועב מענין מחלוקת זהו מלד התורה, וכן מלד ד"ר גרוע הרבה זה הענין ממה שמקפח ומסוג גבול הרב הראשון שהרי אפילו בגנבה פשוטה, אמר החכם ברוק"ק (מש"י ו') לא יבזו לגנב כי יגנבו למלא נפשו כי ירעב וגמלא משלם שבעתים וגו' הרי דאע"ג שהוא משלם הרבה מכ"מ אין לבזוהו ולא עשה למלא נפשו כי ירעב, ומכ"כ עון הגנת גבול שאינו בגדר גנבה אין לבזוהו כי אכף עליו פיהו וחסרון פרנסת ביתו, אבל אם יית אדם אש בעיר לעשות דליקה כדי שיהא לו ידים אז לגנוב ולחטוף למלא נפשו כי ירעב, הלא אין דבר בזוי מזה, ששבביל עצמו יאבד עיר ומלוכה, והמחטיא את הרבים גרוע מההורגו כדפי"א בספרי פרשת תלא רש"א מלרים טעמו את ישראל במים, אדום קדמו את ישראל בחרב ולא אהרם הכתוב אלא שלשה דורות, עמונים ומואבים מפני שנטלו ענה להחטיא את ישראל אהרם הכתוב איסור עולם ללמדך שהמחטיא לאדם קשה מההורגו, שההורגו אין מולאו אלא מעוה"ז ומחטיאו מולאו מעוה"ז ומש"ה"ב, אף אנו נאמר שהשורף את העיר ח"ו אינו מאבד אותה אלא לבנה או שגרים עד שישובו למעמדם, והעושה מחלוקת בעיר אין דבר עבירה שמוד בפני אש הנלוח אשר תוקד עד שאלו תחתיה, כמה מלביטות יולא מזה, כמה אלופים הוא מפריד, כמה בזון חכמים יולא מזה, אשר מאבדים את עוה"ב כדאי"ת בסנהדרין (ד"ט ב):

והנה ראייתו את דברי הלל אמר ע"ז בזה מה שהענין את נפשו לומר שאין למדן הלכה בלא האגדה, והרי כמה מארז"ל יש שאין באים אלא לאיים, אבל לא כוון להאמת גם בזה שהרי דעת הר"ן והובא בש"ך י"ד (סי' קנ"ח ס"ב) דהמבזה ח"מ מורידין ולא מעלין הרי למד מאגדה זו לדינא, ואע"ג שאין דעת הרמב"ם והשו"ע הכי וגם אני בעניי הוכחתי מארז"ן פט"ז דחסור אפילו לשגור לע"ה ורק לאלו האנשים אשר יזמרוך למומה מותר לשגור, מכ"כ שאין מורידין ח"ו אותם מכ"מ למדנו מזה שאגדה זו היא כמשמעה לענין עונשי עוה"ב, והכי מוכח מגוף הסוגיא דסנהדרין דפליגי בזה אמוראי וקבל וערי בגמ' למד ולמד, אלמא דליטו רק משום לאיים, אלא כנושמו שהוא הוא נקרא במשנה אפיקורוס שאין לו חלק לעוה"ב, והדעת טוטן ע"ז שהרי חכמי התורה המה משמרי הדת, ואם יהיה כבודם מבזה מי יגדור פרעות ישראל, ומש"ה אי' במגילה (ד"ג ב') דכבוד תורה דיחיד עדיף מת"ת דיחיד:

דיוצא מכל זה דמי שהוא בעל נפש ודעת ישרה, נוח לפניו לפשוט נבלתא בשוקא וקדומה לפרנס את ביתו, ולא יקפוץ ליורה רותמת מאש הגלוש של שני לדים, ועוד מעט אדבר לענין שוחטים, מה שהביא הלעזר בשמי שהשוחט היורד לאומיות השוחטים בעיר הרי הוא גולן ושוחטו פסולה, הרואה במאמרי הראשון יראה שלא כתבתי אלא שלדעת הרמב"ם דמומר לד"א בודקין לו סכין ואין סומכין עליו, אכן אכן לא קיי"ל בהרמב"ם בזה, ורק שאינו הגון לעשות שוחט כזה לרבים, וזהו דעתי, אבל כבר הורו כמה גאוני בתראי ז"ל בשו"ת ולהבדיל לחיים גאוני הדור יצ"ו דשחיתתו פסולה, והלעזר הביא בשם מהר"ל"ח בתשובותיו (סי' כ"א) דשחיתתו כשרה, לא אבוס לומר כי לא ידעתי מנו מהר"ל"ח, ואם הוא כדאי להכריע דעת הרבה גאוני ז"ל. והסוף הלעזר להתעקש ולומר דלשיטת הרמב"ם ח"ו להראות סכין לחכם אלא טובה שאינו מומחה היינו שאינו מרגיש בפגימה, ואינו מומחה לבדוק סכין, דבריו אלה בדוחא כמו אינו מומחה בדני שחיתה, דמי שאינו מרגיש בפגימה מה מהני בזה דסר סכיניה, והרי לירך בדיקה גם אחר שחיתה, וכי יעמד החכם עליו על כל שחיתה, ומש"כ בשם הראשונים ז"ל דעששו אינו מומחה זה הדין, הרי גם אני כתבתי בזה, אלא שהראיתי לדעת מזה שחז"ל הבינו שחובה על השוחט שיהיה

וכשרון חכמה וי"ש הולך בשפתותיהם, וגם בחנו וראו שהש"ב יודע להשיב, וגם מע"כ כ"י דעמו יפה להעמידו על הבחינה, ואחר שרואה ויודע בו שידוע ה"ש הוא כשר בלי פקפוק:

והנה אינני תמה על המו"ץ הפוסלים אותו מחמת שמעו מאנשים על השו"ב שהוא דובר נבלה, אם מלך דאורייתא דמרתחי בכו, או איזה פניה אחרת, ה' יודע אם לעקל או לעקלקלות, והוא ית"ש שופט לך, אך אני תמה על הרב הג' החכם מוהר"י ארלאווארואו נ"י ששמעתי עליו שהוא גדול בתורה ובחכמה וביראת ה' טהורה מדוע לא מלא ידים להכשיר את השו"ב, אחר שראה נוכחי המו"ץ דקאנטאפ, וגם מכתבי הרבנים הג' דקאבולאק וראמען כ"י וגם הוא חכם ויודע ומכיר את השו"ב דיועד ה"ש, וגם יודע בו שאינו בכלל פה דובר נבלה, ומדוע לא מלא לב להכשירו, והנראה שבדברי מכתב השני של המו"ץ דקאנטאפ שהביא הא שכ' הריטב"א חולין דשמעינן מיניה שאם ראה חכם להחמיר בדינו של שו"ב הרשות בידו עכ"ל, ושני הלדדים סמכו אז על הרב הלוכאו ועליו, מש"ה חש הה"ג הכל' דלולי אין בדינו להכשירו בשים אופן אחר שהלדדים סמכו עליהם והם פסלוהו אם עפ"י דין או שלא עפ"י דין אחרי שהרשות בידם, וה"ו בכלל אחס אפילו מוטעים אפילו מוידים:

אבל בחמת לא כתב הריטב"א הכי אלא בטבח שפוסלים אותו משום דלא סר סביני' קמי חכם דהוי משום אפקירותא, ומש"ה שמח' רב"פ, ובוה האופן הולכין בחר ראות עין של החכם, וכמש"כ הרמב"ן בדיני נדוי בקונטרס משפט החרם, מש"כ בני"ד שמחלה לא באו אנשי הקהלה לסמוך על המו"ץ הלוכאו וקאנטאפ אלא אם הוא כשר עפ"י ר"ת או לא, תדע שהרי לא הזכירו בפסק דין שפוסלים אותו משום אפקירותא שהוא דובר נבלה, אלא שהעידו שא"י ה"ש, והיינו משום שידעו אלו פירשו דפסול משום שהוא אינו י"ש, לא קבלו שני הלדדים מהם, שדבר זה ניתן לדעת הבריות הרבה, ומי לנו גדול ממהרה רבינו, ואחר לענין יראת ה' ויודעים לשבטיכם, היינו אם הגון הוא לך, מש"ה אמרו שא"י ה"ש, שזה דבר שאין לבעלי בחים שום ידיעה, וא"כ אין בכחם לפסול שלא עפ"י דין, ומכש"כ גם לפי דעתם אין זה הוראה אלא טעות שסברו המו"ץ שהעדים שהעידו עליו אע"ג שהם פסולים מ"מ ראוי לסמוך על דבריהם, אבל אלו ידעו שהה"ג דחארקאו ושאר אנשים יודעים שהוא אדם כשר, גם המה לא היו סומכים על פסולי עדות הללו, וגמלא שאין זו הוראה אלא טעות, ואין לחוש כלל לזה הפס"ד והשו"ב ר' יוסף בכשרותו:

סימן י"א

בבור הרב וכו' אבר"ק זופראן.

אשר ראה מנהג השו"ב שחט עופות ומטיפים טפה ראשונה ושניה על אפר וכל הקלות דם ממנה עבבים של שופרין, ומתחלה עלה בלבו איסור שוחט לתוך הכלי, ואח"כ הוסיף לחקור במנות כסוי שלא נעשה כדן, והנה ע"ד איסור שוחט לתוך הכלי, עיני מעכ"ה כ"י ראו יפה מה שיש להקל, ואני אוסף דבזה"ו שאין עובדין ע"ג בדם אין לנו חשדא זו, וכיב"ז נהגו להשהות בביח זורת אדם שלם הנמכרים בחנות אע"ג דבזמן התלמוד היה אסור להשהות משום חשדא דעבודה, וכבר השיג הגר"א ז"ל ביו"ד (סו' קמ"א סק"ח) על הגהת רמ"א שם, וע"ש עוד ס"ק כ"א ומש"כ בס"ד בחיבורי העמק שאלה (סו' י"ז אות ג'), וה"כ היה לכאורה רשאין לכתחלה לשחוט בכלי כמו לענין בדישד מצוחר בהגהת רמ"א (סס"י י"ב) דאין אוסרין מזה הטעם וכמש"כ האחרונים דקאי גם לענין כלי, והא דלכתחלה מ"מ אסור לא נבחר הטעם, ועי' בש"ך (סו' כ"ח סק"י) דמפורש דעפ"י דין שרי לשחוט בכלי בזה"ו אלא שאנו נוהגים, ולי נראה דמלבד חשדא אסור מדכתיב ובחוקיהם לא חלכו כדאיתא בגמ' (דמ"א ז') זה הטעם על איסור שחיטה בגומא, ולא בעינן טעמא דחשדא אלא לאסור בדישד שחא שחט לע"ז, מעתה כמו דשרי לנקר חצירו להיות שוחט חוץ לגומא ויהא הדם יצית טו', ה"ג בזה"ו ודאי יריי לשחוט חוץ לכלי יאח"כ

עליו אימא הרב, ומש"ה מחוייב בכבוד החכם יותר מכל אדם, אכן בזה לזקו דבריו של הצעיר, שאם השו"ב השני רוצה להראות סכנו לחכם ולנהוג בו כבוד הראוי, והחכם אינו רוצה לקבלו, אין על השו"ב חטא ואשם בזה, וגם לא בלחי בכל אריכות דברי להשיב על דברי הצעיר בזה שאינו נוגע לענין כמו שכתבתי במאמר הקודם כי אין מקום לד"ת בעלי העתים, רק בזה שההכרח מביא להוליא הענין מנוצר למעשה, והנני חותם בזכרה הראשונה, ה' ברחמינו יסייענו לגדור פרצת ישראל ולא יבאו שועלים בפרטות להרחיבם, והיה זה שלום בקהלות ישראל כנפש העמום בעבודה:

הבא עה"ח היום עש"ק לסדר ויהי אור שנת תרמ"ח פ"ק וולאיון.

היוצא מכ"ז ברור הדין עפ"י פסקי רבינו הרמ"א, שמשוה ת"ח לשאר אומניות כמבואר בחו"מ (סו' קנ"ו), וא"כ אם לא קבלו בעיר אותו אומן להיות אומן שלהם או אותו ת"ח להיות להם למורה, ומה מגיע פרנסתו ע"י סידור קידושין וגיטין וכדומה כמו שהיו נהוג לפנינו, אזי אם בא אומן או ת"ח לדור בעיר אזי נחשב כהראשון ולא שייך בזה חוקה והשגת גבול, אבל אם קבלו אותו אומן או ת"ח, אין שום היתר להשיג גבול הקודמו, וזולת מיקרי דרדקי או מלמד תורה לרבים אפילו קבלו איזה מלמד או איזה ת"ח שיהא מלמד תורה ברבים רשאי השני ג"כ להיות שם מלמד או ללמוד תורה ברבים, אע"ג שעי"ז יקופח פרנסת הראשון והוא משום שיהא קנאת סופרים תרבה חכמה (כ"ו מבואר גם בחו"מ שם גם ביו"ד) אבל אם שכרו הקהל לרב שיהא אללם מנהיג משרה עבור שכירות, ה"ז דומה לשכרו מלמד לזמן, שאין רשאי למלמד אחר ליקח התלמידים מן המלמד עד בא זמן חדש, ובכך ששכרוהו על כל ימי חייו, אסור לאחר לגדור להצבור לבעל השכירות, אם לא שהצבור יש להם טענות על הרב, ויהיה להם ד"ת וילא הרב חייב בדינו ה"ו בטל השכירות:

כ"ז באין בזה מחלוקת ולדדים, אבל כשיש מחלוקת, לריך ליהור הרבה אפילו באופן שהרב אינו נוהג כשורה עפ"י ב"ד, ומזה להעבירו, מ"מ יש לחוש שהמחלוקת יגרום רעה רבה יותר משהיו עפ"י הרב הראשון, ומי שהוא בעל נפש ישרה נוח לפשוט וכו' ולפרנס ביתו ובניו, משיכנס ליורה רותחת של אש המחלוקת, ומקום שהגהנם פתוחה לפניו בכל רגע מאיזה מכשול שיגיע לעיר אפילו היא אינו חייב בדבר, אך באשר על ידו הגיע לקול הרבים, הוא נענש על ידם, וכמו שנענש אהרן הכהן על אשר ע"י נעשה הקקול של העגל, אע"ג שהוא לא כוון ח"ו לע"ג וכמו שאמר בפי' חג לה' מחר וגם עשה לטובת ישראל עד שאחר העונש שהגיעו קבל שר ע"ז שמסר נפשו על ישראל כמבואר במ"ר פ' לו מ"מ נענש על שנתגבל חובת הרבים ע"י, ומדה טובה מרובה להמוזה את הרבים:

בפס"ד של המו"ץ הלוכאו וקאנטאפ, וגם במכתב הרב המו"ץ דקאנטאפ להה"ג מוהר"י אבר"ק חארקאו, הביטתי כי התעצבו עליה על השו"ב לומר עליו שהוא אחר על הדבה דיינים כשר ועפ"י הדין היה עריפה לכן עפ"י הדין מעבירין אותו ואסור הוא להיות שו"ב ושחיטתו פסולה, ואלו היה כן בחמת לא היה כותב המו"ץ דקאנטאפ להה"ג דחארקאו, שהעיקר שפסלו אותו הוא רק מחמת שהעידו עליו סותר א' ור' יוסף ברק שדיבר נבלה, ומשום זה אעפ"י שפ"י הדין הם פסולים לעדות עכ"ז ראויים להצטרף לאחר שמלאנו אותו שהוא אינו יודע ה"ש לגמרי, כ"ז אינו אלא פלא, אחרי שאינו יודע ה' שחיטה למה להו ללרף דברי פסולי עדות, הלא פסול הוא מן הדין, כמבואר בגמ' ואו"ע, וגם כתב עוד הרב דקאנטאפ ומע"כ שכותב כי יודע שהם רק מלך שאלה ברו ויודע שמעולם אינו דובר נבלה וגם הוא י"ש יעשה כדורתו, ואלו היה אינו יודע ה"ש מה מהני ידיעה זו שהוא י"ש, מבואר דבר שהמו"ץ דקאנטאפ תברי' לגויז', והראה לדעתי כי לא כמו שכתב שמלאו אותו שא"י ה"ש כן הוא, רק סמך על העדים, וכסבור לנקות עמו במש"כ ואלו הם דברי חכמים אין לנו נביאים והקולר יאלו בנאורם, וכתב הקולר תלוי בנאורו, אחר שתיקד סמיכותו של העדים, היה להם לדעת שהמה כשרים להעיד, ושיגידו בפניו כדן עדות ממון, ומכש"כ לקפח פרנסתו. וטפלי דמלי ביה, ומה נמרצו מכתבי הה"ג דקאבולאק וראמען, דמחו ליה מאה עוכלי

ואח"כ למאות הדם בבלי שאין כן חוקת העו"ג, מכש"כ במה שראה נועכ"ה נ"י שהן ממזין לכלי של גופינן פשיטא דשרי :

בעל ברכת ראש ע"ש, והנני להוסיף דלפי מה שבראתי בזה ע"פ (סי' ס"ח אות י"א) ח"א לקיים זה הדין, לדעת הרמב"ם (פ"י מה' מ"א) רק בהקוה אינו חייב אלא על דם קילוח שהנפש יוצא בו, משא"כ שחיטה שמחמלה הוא שנגש בהמה תל"א חייב מהחלה והכל מקרי דם שהנפש יוצא בו, אפילו על דם השהות לפני הקילוח, ולשיטת רש"י הוכחנו שם דבשחיטה מקלח מיד והוא דם הנפש, ורק בהקוה יש חמש דמים יעו"ש וח"כ מיד הוא דה"ג ולא טיפה המשמרת, דזה אינו אלא בהקוה, וכבר נהבו האחרונים דפירש"י לא כוון לזה דבעינן לר"י מקלח דם הנפש, והצ"ח פירש"י שעל האלפסי, איך שהוא מש"כ בד"מ בשם שחיטת הראשונים דמגי בביוטו טיפה אחת לכחלה הוא כוון וקיים. המקום ית"ש יעמידנו על קרן האמת והוא התכלית והחומתת :

סימן יב

ב"ה ב' ד' סנ"א תרס"ו וולאיון .

לכבוד הרב וכו' מו"ה אברהם נ"י אבר"ק קאנשטאמניאנווע .

מכתב

מע"כ נ"י הגיע, מה שנתקשה במש"כ הפמ"ג בשפת דעת דהא דאין מסל"ת נאמן בספק נפל לדעת הסו"ם ופ"פ שהוא ספק דרבנן משום דאחזקו מקרי דעד עתה היתה מעוברת ואמרינן השתא הוא דילדה, והקשה מע"ל הרי כחן הוא רובא ולר מעליא היינו כלו חדשו, קושיא אלימתא היא, וכבר אזלי בה נימושי ע' צב" יד אברהם על יו"ד הנדפס בוילנא, וגם מש"כ הוא ז"ל ליישב משום דסמוך משוט דטופלים לחוקה שאינה זבוחה, אינו נכון שהרי הסו"ם ביבמות (דף קט"א ח') וזכ"מ דלא אסרו בבמה שגשמה לפני ח"י אלא משום גזירה אטו אדם או אטו חולה, ומש"כ מע"כ (דף כז) שהוא חי ואפשר לברר מודו הסו"ם שהוא ספק דאורייתא וחיובין לברר כמו גבי ריאה, כ"ו ליהא, ובדיקת הריאה אינו אלא מדרבנן כדאיתא בבב"ב (דף כה), וכ"ה בירושלמי ב"ה (פ"ג ה"ד) ראיית טריפה מדבריהם, ופי' בדיקת הריאה ע' מש"כ בהעמק שאלה (סי' קל"ז אות א'), הן אמת דסברא דאפשר לברורי חייב לברורי הוא מה"ת לדעת הרמב"ם דספק השקול שרי מה"ת, ובהו במקום דאפשר לברר אסור ומקרא הוא להבדיל בין הטמא ובין הטהור ותיגא בתו"כ בין סימני טריפה שאינו כשרה בו, אבל לשיטת הסו"ם והרשב"א דספק מה"ת אסור מה"ת, ורק ברוב כשרות הולכין אחר הרוב ח"ל לברורי מה"ת, וגם אי איתא דאפשר לחלק משום דאיתא לברורי, מג"ל לרשב"ג ללמוד מפדה"ב ומקרבנות דחוששין לאחר שמת דילמא הסו"ם משום דאפשר להמתין ולברר, אלא הוא ליתא, ובזאת שבו"ע יו"ד לא נכתב דכתיב מסל"ת וליכא משום להשכיח מקחו אינו נאמן ואדרבא דייק השו"ע אין סומכין על הכותי בגדיים קטנים הנקחים ממנו, משמע הא אין נקחים ממנו נאמן, אלא שהש"ך הביא בשם שו"ת הרשב"א משום שאין כותי נאמן במסל"ת אלא בעדות אשה וכו', והיינו משום דאפשר לומר דרשב"ג מה"ת קאמר ולא כהסו"ם, וכבר הראיתי בהעמק שאלה (סי' קס"ז אות מ"י) דהכי שיבת בה"ג והרי"ף ורש"י נדה (דף מח ב'), וכאן אוסיף דהכי מבואר בפ"י ר"ח במסכת שבת, וזהו דעת הרמ"ה שהביא הסו"ם אה"ע (סימן קס"ד) במת הולד בתוך ל"ו יוביש אין מוליאין מידו, ודעת הרמב"ם שכתב בה"מ"א (פ"ד ה"ד) שאין לוקין עליו, אלמא דמכ"מ ספק מה"ת הוא ודעת הרמב"ם יש לפלפל עוד ע"ש, ולא דבאמת אינו רוב, דזה דואי אי אפשר לומר כן, אלא דרשב"ג למד מפדה"ב בחדש ומקרבנות בבמה, דכחן תשעה התורה למיעוט, וסברא זו הוצא בשו"ת תש"ז ח"ג (סי' רנ"ו) דאע"ג דרוב נשים ולר מעליא ילדן מכ"מ הוליא הכתוב ממלכו בפירוש ופדיוו מכן חודש תפדה וכו"ה בבמה למדנו מהא דהתמירה תורה בקרבן שאין מוששין לספק נפלים, ואע"ג דמכ"מ דואי יש בזה גזיה"ג ג"כ שהרי אפי' דואי כלו חדשו דינא הכי, מכ"מ שפיר יש ללמוד מכאן טעמא דקרא ברוב ולדות, וכי"ז למדו חז"ל מדכתיב וכלי חרש ישבר שאין כל"ח יולא מידי דופיו, אע"ג דהתם אפילו ביטול בלא בלוע אסור וטעון שפירה, אלא מכ"מ למדן טעם הדיבר, ועיין תוס' וצמ"ס

איברא במה שחקר במאות כסוי, גם אנכי בראותי מנהג השוחט בעיבור"כ בשחיטת כפרות בביתו אינו מטיף אלא איזה עפית ומשליך את העוף, היה קשה בעיני, אמנם כבר כתב בד"מ בשם שחיטת הראשונים דדי בטיפה אחת, אלא דגאוני בתראי מחו לה אמוחא מתרי טעמי, היינו הגאון בעל משכנות יעקב ובעל ברכת ראש על מס' זכיר בסוף הספר, האריכו לומר דאף ע"ג דקו"ל כר"י דמו אפילו מקלח דמו, מכ"מ מזה לכחלה לכסות כל הדם, וראיה מדאיתא בשם' ב"ה (ד"ח ב') גבי תעורבו דם בהמה חיה ועוף ל"ש אלא שאינו יכול לכסות בדקירה אחת כו' מבואר הא דם חיה ועוף לחד שרי אפילו כמה דקירות והכי איתא באו"ח (סי' תל"ח סי' ד) בהגהת רמ"א, ואמאי הא במקלח דם ילא ידי כסוי, אלא מזה לכסות כל הדם, ואני אומר דאף על גב שאין מזה לכסות אלא מקלח דם, מ"מ אם רוגה לכסות כל הדם הכל בכלל מזה, וכמו בחגיגה שקרב ביו"ט וכו"נ אסור, מכ"מ יכול להקריב עשר חגיגות ביו"ט כמבואר בחגיגה (ד"ח ב') אמר רבין אר"י הפרש עשר בהמות לחגיגתו כו' והתוס' שם הביא לשון הירושלמי אר"ש בן אבא אר"י לעולם הוא מוסיף והולך ודוחה יו"ט עד שיאמר אין עוד בדעתו, ומה הטעם נהגו הגאונים לתקוע ברה"מ מזה קולות אע"ג דשבות הוא לתקוע יותר מן הלורך כמש"כ הרא"ש ברה"מ פ"ד (סי' א'), אלא כ"ו שדעתנו לתקוע הוי מזה ומיקרי הכל דאורייתא, וכלל זה עיקר גדול והארכנו בו בהע"ש (סי' כ"ג אות ג') בס"ג, ודוקא במקום אסור מה"ת דאכל במקום ל"ה, אינו מותר אלא כפי ההכרח ללאת י"ח ולא יותר, אבל במקום אסור דרבנן, כל שבכלל מזה ה"ז דוחה אסור דרבנן, וה"נ אף ע"ג שיואלין י"ח כסוי בטיפה ח' מכ"מ כ"ו שמכסין יותר ה"ז בכלל מזה כסוי, עוד הביאו ראייה מהא דאיתא בחולין (דפ"ה ב') ר"ח נפיל ליה יאניבא בכיתנא, אתא לקמיה דרבי ח"ל שקול עופא ושחוט מיל זביתא דמיא דמורח דמא ושביק ליה, ופריך היכי עביד הכי והתניא השוחט וקרין לרס חייב לכסות כו', בשלמא מנוף הברייתא אין להקשות, ליכסי טיפה ח', דודאי י"ל דהאי ה"א כחכמים ס"ל דם כולו בעינן, ואדרבה בזה מבואר יותר הא דאיתא (בדף פח) רבנן סברי דמו כל דמו, וכבר נתקשו הראשונים מג"ל להגמ' דאיכא מאן דס"ל הכי ופליגי על ר"י ע"ש בתוס', ולדברינו ניחא דפשיטא דאיכא תנא דס"ל הכי מהאי ברייתא, וכי"ז איתא בפסחים (דף קטו), והשתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן כו' והרי לרב אפי' לא פליגי רבנן דהאי ברייתא על הלל, וס"ל ג"כ דבכריכה ילא י"ח, אלא ל"ל כפירוש רשב"ם ד"ה מתקין לה כו' ומיהו חולקין עליו חזיריו כר"י, ומי הכא לא שמעינן [ובמק"א מבואר אזלי מחין להש"ם דיש חולקין על הלל ואסרי בכריכה ואכ"מ], וה"נ קיים להו לחז"ל דאיכא תנא דס"ל דמו כל דמו, והיינו ברייתא דא :

א"ר

הא קשיא מאי מקשה ארבי והיכי עביד הכי, הא קיי"ל כר"י ורבי עביד כהלכה, ומה יש להוכיח לכאורה דלכו"ע מזה לכחלה לכסות כל הדם, ונראה דאפילו נימא הכי ג"כ קשה אמאי אמר ליה רבי שחוט או טרוף, נימא ליה סיב דמא דעופא על זביתא דמיא, וכי בלא דם שחיטה ליכא דם בעוף, הלא איכא דם הלז וכדומה, אלא דואי דוקא דמא דמורח טובא בעינן, והיינו בשעת שחיטה ואז ריח חזק יולא, וא"כ לק"מ שהרי נלרך לטיפה הראשונה דמרח טפי, ושפיר מקשי האין שרי, ואע"ג שפדיין י"ל דקיים מלות כסוי בדם הבא אחרי כן, מ"מ הא נתחייב טיפה הראשונה במזוה, וא"ל לדחות על הדם הבא אח"כ, אם לא דם הניחו ופעל הסבין שנעשה ממילא, וגם לריך לגרור ממקומו כדי שהיה עפר מלמטה, או לשיטת הרא"ה והכל בו בשם הראב"ן יהיה הכיסוי בלא עפר למטה, מש"ה אי איכא דם אחר פטור מלכסות, אבל לכחלה דואי בעינן מחמלה לקיים מלות כסוי בטיפה הראשונה ושפיר מקשי אהא דרבי היכי עביד הכי, אבל שיהא מזה לכסות כל הדם לכו"ע לא שמענו, עוד ערערו ע"י ה"ין עת"י הגהת רמ"א (בס"ב כ"ח סעיף ט"ו) דבעינן שיכסה מקלח דם הנפש, ובה החזיק הגאון תבואת שור, אבל כבר דחה

ומשיב מע"כ שאם נחבטל בהיתר אין זה איסור טעם כעיקר, חלילה כל שעיקר האיסור מה"ת אע"ג שאין בו מלקוח ה"ו טעם כעיקר כמו חלי שיעור :

נפתלי צבי יהורא ברלין .

סימן יג

כבוד הרב וכו' האב"ד הארדאק .

ע"ד אשר העיר מעכ"ת נ"י מחדש, שאלה אשר כבר רבו בה דברים מדור דור, ואולי נמושי בהליכות חלקי הסותר, ע"ד עגלים הנמכרים בלי ידיעה ברורה אם המה בני שמונה ימים :

ראשית דברים עליו לחקור הדרך אשר אנו עומדים בו על ספק דאורייתא או דרבנן, ומעכ"ת נ"י החזק בכל עוז להחליט שאין מי מהפוסקים הראשונים המפורסמים שיתנגד להחוס' דה"ל דגם לרשב"ג אינו אלא חשש דרבנן, ודלתי רוב ולדות אין נפלים, והנה מצוהר כבוד אהע"ז (סי' קס"ד), הכוס יבמתו ונמלאת מעוברת כו' ואם ילדה ולא שהה הולד שלשים יום ה"ז ספק כו' והרמ"ה כ' כיון דספק הוא אין מולידין אותה ממנו, ועוד שם יבמה שילדה ומת הולד בתוך ל"י כו', ואם נתיבמה כ' הרמ"ה כיון דספיקא הוא אין מולידין אותה ממנו, הרי מצוהר דספיקא דאורייתא היא, והטור לא השיג ע"ז אלא משום דה"ל דקיי"ל כרבנן לענין אם נשאת לבסוף, ועוד יבואר בזה, הא מיהא דעת הראשונים דספק דאורייתא הוא לרשב"ג, והכי ודאי דעת רש"י בגדה (דמ"ד ב') כמע"כ בהע"ט, ואשר דחה מע"כ נ"י דמשמע לרש"י דמשנתנו מיירי אפילו בזמן שמונה, אינו דיחוי דא"כ אמאי קאמר בגמ' הב"ע דקיס ליה שכלו חדשיו, לימא הב"ע בסתם ולדות וככו"ט, והיא הוכחת החוס' שבת (דקל"ו א') דסוגיא דע"ט מיירי בסתם ולדות :

נהוור לענין, לסמוך על מסל"ת של עו"ג המוכר ודאי א"א, אך על שאר עו"ג תליא במחלוקת הראשונים ז"ל, אמנם ז"ל התשב"ץ חלק ד' (סי' ב') כש"כ שאמרת בזה הגדי שרבו ב"א האומדים אותו שהוא בן שמונה ימים ומאותם האומדים שאינו בן שמונה, ואע"ג דהרשב"א כתב בתשובה שאין סומכין על העו"ג בני"ט קטנים הנלקחים כשאומר שכן בני ח' ימים מכלל דהוא מנריר רחיה שיש לו ח"י, ו"ל דלא אמר הרשב"א דברים אלו אלא בגדיים קטנים כ"כ דלית ליה הוכחה שהוא בן שמונה אלא עפ"י העו"ג אבל בנ"ד ב"ק ה"ה אומדים שהוא בן ח"י אף ע"ג שקלת חיובים שערין אין לו ח"י לפי אומדנא דידהו, הוי ליה ס"ס ומוהר עכ"ל התשב"ץ, למדנו מדבריו ז"ל שא"ז ידיעה ברורה אלא אומדנא שהיא בן ח"י מותר לכתלה, שאין לומר דהתשב"ץ לא אמר אלא בדיעו"ג שכתב שחטו, דא"כ מתי מקשה משה"ס הרשב"א, והכי הרשב"ז מיירי לכתלה אין סומכין, אלא פשיטא שאין נ"מ בזה, והעלה דמה שזומדן לפי גדלו של הגדי שהוא בן ח"י שרי לשחוט, ולא כהגאון ת"ש שכתב בס"ק י"ז דאע"ג שגראה גדול הא אמרינן בזבחים (דע"ה) וזריש מנחה דלויכא בן שנה דמתחוי כבן שהים, אבל במח"כ אין משם רחיה דה מלוי, אלא מתרמי הכי, אבל מיהא התיי נימא דגם בזה חוששין לנשיעו"ט, ואדרבא בזה שגראה כבן שמונה נתחוק הרוב שאינו נפל, ובאמת הרי בקידושין (דנ"ה) איתא דבאשתכח בן שנה לא חישינן שהיא בן שנים וכן להיפך, והיינו משום דעפ"י רוב ניכר יפה, אלא שההים' בזבחים שם הקשו מהא דקידושין ויישבו דל"ד אשתכח בת שתי שנים, אלא בת ג' וארבע, ולכאורה ק' מסוגיא דלקמיה דאשתכח בן שנה, וז"ל דמנו כן דל"ד בן שנה אלא מיד אחר ח' ימים, או י"ל דלא קשה להחוס' אלא מהא דאשתכח בן שתי שנים דאמאי לא ניחוש שמה היא חטאת ובעלים אצריה להביא חטאת שמה ויפה עד שכן שנה דומה לבת שהים, אבל לעיל באשתכח בן שנה אין לחוש שמה היא בת שתיים והבעלים הביאו כחשה כ"כ עד שהיא כבת שנה :

ובן מה שהוכחתי שם מדעת בה"ג ורי"ף שכתב הא לא שהה ספיקא הוי לגבי אשת אח אחימירו בה רבנן כו' רחיה מוחלטת היא שאינה אלא ספיקא דאורייתא, ולא ודאי איסור מה"ת, ומה שדקדק מע"כ במה שכתב הרי"ף דהוי ספיקא לענין איסור ליבס, ולא פירש להיפך דבעי חלילה ואסורה לעלמא, והוכיח מזה דהרי"ף מיירי לענין בן שמונה ודאי ולאפוקי מדעת חכמים דה"ל דלא מהני שהוי ימים, כ"ז לימא, שהרי באותו ענין מסיק לענין אבילות אקילו בה רבנן, וע"ז מיירי בסמוך עוברא דרב דימי בריה דר"י ושכיב בזו תלחין יומין, וכ"ז בסתם ולד, ואי בודאי בן שמונה להיפך מיבעי לפרושי דאפילו מת לאחר ל"י לא מיבעי לאבולי, ובאמת אינו כן אלא בזה קיי"ל בפשיטות כרשב"ג דלאחר ל"י ודאי בן שבעה הוא ואשתהי לדעת הגר"א ארי"ה (סי' של"א) ועור יו"ד (סי' שע"ד), ואפילו לדעת הרמב"ם דבבן שמונה אפילו שנה ל"י אין מתאבלים עליו וכ"כ בשו"ע יו"ד (סי' שע"ד ס"ח), מכל"כ בה"ג ורי"ף לא מיירי מזה אלא מסתם ולדות, ומשום דקיי"ל כרשב"ג, ולא בבן שמונה, ומשום דקיי"ל הלכה כדברי המיקל באבל וכחכמים, והא שדקדק מעכ"ת נ"י, באמת אין הפי' בדברי ה"ג ורי"ף דבאו לפרש ענין ספיקא זו, אלא בואו לפרש דרשב"ג דקיי"ל כוונה, מכ"מ גבי אשת אח אסורה להתייבס כמו לחכמים, אע"ג דבאבילות אינו כן :

איברא בדעת הרמב"ם ז"ל הנינו נכון, דמש"כ להוכיח מסוגיא דר"ה דלפי דעת הרמב"ם דכבוד בע"מ מלוא לאכול בתוך שנה מה"ת, מוכח דספק בן שמונה ג"כ מה"ת הוכחה ברורה היא, וכמע"כ הגאון נו"צ ז"ל ומה שדחה מע"כ נ"י, דאפילו איסור דרבנן דוחה מ"ע מה"ת ואסור לאכול, וכ"ה ודאי האמת שהרי אסור לאכול שמו של גיד הנשה בפסח כדאיתא בפסחים (דפ"ג ב'), אבל אינו ענין לג"ד, דוראי אסור לאכול בכור בתוך ח"י, מכ"מ כיון שהאיסור אינו אלא מדרבנן, ומה"ת כבוד מלוא לאכול היה ראוי לחשוב ח' ימים אלו למילי השנה, וכמו באותה סוגיא דפסחים דמכ"מ אינו כאיסור ממש מה"ת דלא בעי שריפה, אלא משום שהיה ראוי לאכילה מה"ת טעון שריפה כמו כל נותר, ה"ג בנ"ד אע"ג שאין ראוי לעבור בידים על איסור דרבנן ולאכול בתוך שמונה

זבחים (דף לו) ד"ה אלא ותוס' מנחות (דף לר) ד"ה שומע אני, והנה רבינו הגר"א בוא"ח הוכיח דהרמב"ם ס"ל שהוא מדרבנן, מדכתיב לענין ירושה דבן יום א' יורש ולדבריו לק"מ דאחר שביארנו שבאמת ודאי נפלים הוא מיעוט אלא שהתורה חששה להאי מיעוט באיסור ובמנוה, אבל ממונא מואיסורא לא ילפינן, וע' מש"כ עוד בהע"ט שם דלפי דמסקינן בפר"א דמילה דמחלוקת באכלו ארי או נפל מן הגג, ולא קאמר כ"ז שהוא חי, אלא ס"ל לאב"י דעיקר מחלוקת רשב"ג וחכמים אינו אלא בשכבר אינו בעולם, אבל כ"ז שהוא חי לא מספקינן כלל מה"ה, וכברא זו כתב המג"א (סימן הקב"ו סק"ט), והא שלא חייבה תורה לפדות לפני ל"י אפילו הוא חי, הוא משום שאם היה חייב לפדות לפני ל"י יהא חייב אפילו ימות לפני ל"י, כמו השתא דחייב לפדות לאחר ל"י אפילו מת לאחר ל"י מש"ה חששה התורה שלא לחייב בפדה"כ עד ל' יום, והדברים ארוכים :

נהוור לענין, לסמוך על מסל"ת של עו"ג המוכר ודאי א"א, אך על שאר עו"ג תליא במחלוקת הראשונים ז"ל, אמנם ז"ל התשב"ץ חלק ד' (סי' ב') כש"כ שאמרת בזה הגדי שרבו ב"א האומדים אותו שהוא בן שמונה ימים ומאותם האומדים שאינו בן שמונה, ואע"ג דהרשב"א כתב בתשובה שאין סומכין על העו"ג בני"ט קטנים הנלקחים כשאומר שכן בני ח' ימים מכלל דהוא מנריר רחיה שיש לו ח"י, ו"ל דלא אמר הרשב"א דברים אלו אלא בגדיים קטנים כ"כ דלית ליה הוכחה שהוא בן שמונה אלא עפ"י העו"ג אבל בנ"ד ב"ק ה"ה אומדים שהוא בן ח"י אף ע"ג שקלת חיובים שערין אין לו ח"י לפי אומדנא דידהו, הוי ליה ס"ס ומוהר עכ"ל התשב"ץ, למדנו מדבריו ז"ל שא"ז ידיעה ברורה אלא אומדנא שהיא בן ח"י מותר לכתלה, שאין לומר דהתשב"ץ לא אמר אלא בדיעו"ג שכתב שחטו, דא"כ מתי מקשה משה"ס הרשב"א, והכי הרשב"ז מיירי לכתלה אין סומכין, אלא פשיטא שאין נ"מ בזה, והעלה דמה שזומדן לפי גדלו של הגדי שהוא בן ח"י שרי לשחוט, ולא כהגאון ת"ש שכתב בס"ק י"ז דאע"ג שגראה גדול הא אמרינן בזבחים (דע"ה) וזריש מנחה דלויכא בן שנה דמתחוי כבן שהים, אבל במח"כ אין משם רחיה דה מלוי, אלא מתרמי הכי, אבל מיהא התיי נימא דגם בזה חוששין לנשיעו"ט, ואדרבא בזה שגראה כבן שמונה נתחוק הרוב שאינו נפל, ובאמת הרי בקידושין (דנ"ה) איתא דבאשתכח בן שנה לא חישינן שהיא בן שנים וכן להיפך, והיינו משום דעפ"י רוב ניכר יפה, אלא שההים' בזבחים שם הקשו מהא דקידושין ויישבו דל"ד אשתכח בת שתי שנים, אלא בת ג' וארבע, ולכאורה ק' מסוגיא דלקמיה דאשתכח בן שנה, וז"ל דמנו כן דל"ד בן שנה אלא מיד אחר ח' ימים, או י"ל דלא קשה להחוס' אלא מהא דאשתכח בן שתי שנים דאמאי לא ניחוש שמה היא חטאת ובעלים אצריה להביא חטאת שמה ויפה עד שכן שנה דומה לבת שהים, אבל לעיל באשתכח בן שנה אין לחוש שמה היא בת שתיים והבעלים הביאו כחשה כ"כ עד שהיא כבת שנה :

איברא ברמב"ם הביא כמשמעו, שאשתכח בת שתי שנים, אלא מע"כ דאין לחוש דבן שנה דומה לבן שתיים, ורק לענין הא דאיתא בזבחים דאשתכח תערובות פסח ואבס שפיר קאמר די' בן שנה דומה לשתיים אבל ודאי אינו אלא מיעוט ואין לנו לחוש לזה כלל, ונראה עוד דלא בכתם נקט גס הרשב"א והע"ט הדין בגדיים קטנים ולא סתם בהמות עגלים או עלאים, אלא משום דבגדיים א"א להכיר כ"כ הגדלות, משום שהרבה מולידים תאומים והמה קטנים מאד והרבה מולידים א', והוא גדול כמו התאומים אחר ח"י, מש"ה ה' אפסר לסמוך על האומדנא, מב"ח"כ בעגלים דאין מזוי תאומים ניכר מאד לבקאים ויכולין לסמוך על אומדן הדעת וכ"כ בפר"א הרשב"א בזה"ל עדות העו"ג אינה כלום כו' וכל מקום שאנו חוששין מפני קטנותו שאינו בן שמונה לא ילאנו מידי ספק באמירת העו"ג כו' מצוהר הא אם אין מקום לחוש מפני קטנותו, היינו שניכר שהוא בן ח' יכולין לסמוך ע"ז, מזה הטעם יש מקום לסמוך על סינונים אף ע"ג שאינם מובהקים כ"כ, אבל אם אין סוס אומדנא שהוא בן ח' אין להקל ולסמוך על עו"ג מסל"ת אפילו אינו הוא המוכר כמש"כ :

לעולם, אע"ג שמכ"מ יש בזה גזע"כ שהרי אפילו בשול בלא בלוע טעון שבינה, אלא מכ"מ שפיר למדין מזה דחבו טעם הדבר, וע' תוס' וזכחים (דל"ו) בד"ה אלא, וע"ע תוס' מנחות (דל"ו) בד"ה שומע אני, וכ"ו דלא כמ"ש הגאון ח"ס יו"ד (סי"ג) דרשב"ג למד מסבירא להחמיר לחוש לספק נפל, ולא למד ממקרא אלא ששהה ודאי יאל מספק נפל, [ולפי דבריו אלו ודאי אינו אלא ספק דרבנן אפילו לרשב"ג ואולי כל פלפולו של הגאון הג"ל שם בד"ה והגאון פרמ"ג כו' שהקשה מאי ראייה מפרה"ב דלמלא החס משום שאין הולכים אחר הרוב ופלפל בזה ויישב בזה דברי הרי"ף, והוא סמירה דבריו הקדומים במח"כ] זה אינו לדעת כל הראשונים ז"ל, והא שהקשה א"כ מנ"ל דכשר מליל ח', לק"מ דשפיר למדין מדכשר להקדים בליל ח' ש"מ שיאל מספק נפל, דכמו שאסור להקריב נפל ה"כ אסור להקדים, כמו בע"מ דיש אזהרה מפורשת על הקדש כדאיחא בתמורה (ד"ב ז'), ולשיטת החוס' בכורות (דף ל"ד א') דמסוכנת שאין לו רפואה הוי כמו בע"מ וא"כ נפל הוי כמו בע"מ [הן אמת שבעניי לא נראין הדברים כמ"ש בהע"ש (סו"ו א' אות ה')] בכ"ז ודאי אסור להקדים נפל, וזהו מש"ה אסור להקדים כל שבענה] ומש"ה לא הביא רשב"ג ההוכחה מזכור דכתיב שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תמנו לי דהסח קאי לענין הא דתנן ר"פ עד כמה שאם הכהן אחר תן לי שאקריבנו מותר, ומלך הסבירא אינו מותר אלא סמוך להקריבה דייטו בליל שמיני ולא כל שבעה, והיינו דכתיב שבעת ימים יהיה עם אמו, ולא יתנו לכהן ובלילה רשאי ליתנו לכהן, וזוים השמיני יהא להקריבה לה', אבל מזה אין הוכחה להחיר ליל ז' לאכילה ויאל מספק נפל, מש"ה הביא רשב"ג המקרא דפ' אמור, דרשאין להקדים בליל שמיני, ש"מ דבלילה יאל מספק נפל :

מעתה עלינו להבין ולהשכיל בשו"ת תשב"ץ שכ' בחלק רביעי שאלה ב' והובא בפ"ת ובהגהת הגרע"א דיש מקום להקל ע"פ ס"ס, ספק שהם שמונה ימים, אפילו לא שהם ספק כלו חדשיו, בזה ודאי אין מקום לס"ס, ולא מיבעיא אי נימא דבהמה בודאי בן שמונה לא מהני שהיו ח' ימים כדעת הח"ש (סו"מ יג) מסוגיא דנדה (דף כד) דאיבעיא לכו אי בבהמה אמרינן דוילת לשבעה, א"כ בודאי לא שייך ס"ס זו וכמ"כ הגאון רע"א דשני הספיקות אינו אלא אי כלו חדשיו, אפילו אי לא נימא כהגאון ת"ש אלא גם בבהמה מהני שהיו ח' ימים לכן שמונה וכדמשמע מתוס' שבת (דף קלו) בד"ה מימהל, שכתב וכן משמע לקמן דא"ת שגל כו', ואסת"ל דלא איירי רשב"ג אלא בבן שמונה כו', הרי דעלה ע"ד דגם בבהמה אפשר לפרש בודאי בן שמונה, מ"מ אין זה ס"ס, דאחר שאין השהוי אלא בחינה שהוא אינו נפל, וא"כ בן כלו חדשיו בין לא כלו חדשיו ומותר משום דשהה סוף סוף אינו אלא ספק. א' אי נפל הוא או לא, ומה לי אם הבחינה שאינו נפל משום דכלו חדשיו, או משום דשהה ח' ימים, וה"ו כמ"ש הב"ש אה"ע (סו"ו קנ"ה ס"ק כ"ב) בזה שכתב הרשב"א דספק אם הגיעה ל"ב שנה אזלינן לחומרא, וק' הא הוי ס"ס שמה לא הגיעה לשנים, ואפילו אם הגיעה שמה לא הוי לה ש"ש, וכ' הב"ש דה אינו ס"ס שהרי הכל הוא ספק א' אם היא גדולה או קטנה, וה"ל הכל ספק א' אם הוא נפל או לא, ומלאחי כדברים האלה בהגהת אמרי ברוך על יו"ד, וא"כ דברי התשב"ץ תמוהין, ומכ"כ שובדא דתשב"ץ היה צדרי, ובדקה פשיטא בנדה (דף כד) דכל דלא הוי בת חמשה הוי נפל, וא"כ אין לנו אלא ספק א' אי הוי בת חמשה או לא, ואם שהה ח' ימים ה"י הוכחה דהוי בת חמשה והיינו כלו חדשיו וכן' הגרע"א ז"ל :

ואפיר"ן לשיטת החוס' דגם רשב"ג אינו חושש אלא מדרבנן, והעלה מעכ"ת ג"י למש"כ החוס' חולין (ד"ב) דשיקר הגזירה והחשש בבהמה הוא משום אדם, ובאדם הוי ודאי ס"ס, משום דבאדם אם ספק לנו אם חי ל"י או לא מותר משום ס"ס שמה שהה ל"י, ואפילו לא שהה שמה כלו חדשיו, וא"כ אין לנו להחמיר בבהמה יותר מאדם, ולדברינו אין מקום לדברים אלו כלל ופשיטא דגם באדם אין להחיר לאשה לינשא אלא צברור שחי הולד למ"ד יוס, ולא שייך להחיר מטעם ס"ס, שהרי הכל ספק א' הוא אם הוא נפל או לא, וראייתו שרמז מע"כ ג"י על מש"כ בשו"ע ה' :

שמונה מ"מ בחיים בתשבו ימים הראוים לאכילה אם לא שאסורים מה"ת, איברא לשון הרמב"ם ריש ה' יבוס שכתב ומד"ם עד שיודע שכלו חדשיו, אע"ג שכתבתי בהע"ש שהוא לשיטתו דספק מה"ת, אינו אלא איסור מדרבנן, מכ"מ הרי רבינו הגר"א לא פירש כן, וכבר נקטם אל"י בחיבורי דברי הגר"א ז"ל, ויותר מזה מוכח כהגר"א ז"ל מלשון הרמב"ם ספ"ב מה' יבוס שכתב ביבמה שילדה ולד שלא כלו לו חדשיו, ומת בדרך ל"י שדינה שחלוק ואם נתקדשה לכהן שהוא אסור בחלוהה אינו חולץ לה שאין אוסרין ע"ז אשתו משום ספק דבריהן, משמע דאף לרשב"ג דקיי"ל כווחיה אינו אלא ספק דרבנן, שהרי לא מפרש רבינו הטעם משום דסמכין על חכמים דרשב"ג כפשטא דגמ' וכלשון הרא"ש פרק ר"א דמילה והטור אה"ע (סו"ו קס"ד), אלא משום שהוא ספק דבריהם, הרי כהגר"א ז"ל, אבל מדברי מרן הב"י שם מבואר להיפך, שכ' ליישב שיטת הרמ"ה שאם ייבס אין מויליין מידו משום שגם הוא מפרש כהרמב"ם שאין הטעם משום שסמכין על חכמים אלא משום דספיקא הוא, וכחב עוד הב"י ומיהו יש לתמוה עליו דכיון דספיקא דאורייתא הו"ל למחל הכא והכא לחומרא וז"ע, ובא בם' בד"ב ויישב דמשמע ליה שזה ספיקא דרבנן וכמ"כ הרמב"ם בסוף פ"ב, ואי כהגר"א ז"ל אין זה אלא תימא, דאם לענין נשאת לכהן הוי ספיקא דרבנן הרי לענין יבוס הוי איסור דאורייתא, אלא ודאי מפרש הב"י כמ"כ דהע"ג דהוי ספק דאורייתא לענין נשאת לכהן, מכ"מ אין מויליין מידו משום דהוי מיקרי ספק דבריהם כיון דכל ספק מה"ת אינו אסור אלא מדבריהם, מש"ה כיון שכבר נשאת אין מויליין אותה מצעלה, וז"ל דמפרש ספק דבריהם, ספק מה"ת שאינו אסור אלא מדבריהם, וכיב"ז פי' הר"ן לדעת הרי"ף ורמב"ם הא דאיחא בשבת (דף כג א') ספק דבריהם לא בעי צרכי לא כפירש"י כגון דמאי כו' אלא אפילו ספק דאורייתא רק שהצרכה הוא דרבנן מש"ה לא בעי צרכי וכמ"ש הר"ן שם, והכי משמע הסוגיא שם והא יו"ט שני דספק דבריהם הוא ובעי צרכי, וע"כ לא מקשה מהא דתנן מצרכין ביו"ט שני ואנן קיים לן בקיוד"ר דהא לק"מ שהרי אן עבדי כחזרת חו"ל הזהירו במנהג אבותיהם והוי ודאי דרבנן, וכמ"כ הר"ן סוכה (פ"ד) בסוגיא דערבה יסוד נביאים, אלא עיקר הקושיא הוא דגם בעוד לא ידעי בקיוד"ר אמאי צרכי אקב"ו שהרי אינו אלא ספק. הן אמת דפרש"י מיושב אל"י שפיר אלא שאכ"מ, מ"מ הרמב"ם מפרש לפי פי' הר"ן ספק דבריהם אף על גב שהוא ספק מה"ת מ"מ החיוב והצרכה הוא מדבריהם, אבל אינו מוכרח, ויותר נראה דגם הרמב"ם מפרש כאן ספק דבריהם שהחוקינו מחמת ספק דרבנן, ויו"ט שני ג"כ אינו אלא ספק דרבנן אפילו בפסח, וספ"ע יוכיח אלא הכוונה של ספק דבריהם שהחוקינו מחמת ספק דרבנן וכפירוש הסוגיא בכתובות (דף נו) בספק דבריהם לא עשו חיזוק, וה"ל משמעות לשון הרמב"ם ספק דבריהם לדעת מרן הב"י, אע"ג שהוא ספק מה"ת מכ"מ האיסור הוא מדבריהם ובין נשאת לכהן ובין נחייבמה אין מויליין אותה מצעלה זהו דעת מרן הב"י, וכיב"ז כ' הר"ן בשם הרשב"א קידושין (פ"ג) גבי אשה שאמרה נתקדשת וא"י למי ובא אחד ואמר אני קדשתיה אע"ג שאינו נאמן לכונו מ"מ אם עבר וכנסה אין מויליין אותה מידו שמן הספק אמה באלאוסרה עליו ולהוליא מתחתיו כו', והובא בזה"ע (סו"ו ל"ח), אבל אינו דומה כ"כ לג"י, אבל מ"מ אין הדברים צרכים אל"י, והמקום יחיר עיני לעמוד ע"ד הרמב"ם, ויותר מזה להבין דברי הרמ"ה ז"ל :

דא מיהא דעת הראשונים שלא כשיטת רבותינו החוס', אלא רשב"ג ס"ל דהוי ספק דאורייתא וכפשטא דברייתא, ולא דרשב"ג למד שאין רוב ולדות שלמים שהרי החוש מכחיש ורוב נשים ולד מעליא ילדן, אלא כמ"כ בשו"ת תשב"ץ ח"ג (סו"ו רכ"ז) דאף ע"ג דרוב נשים ולד מעליא ילדן מכ"מ הוליא הכחוש מכללו דפירוש ופדיו מנן חודש תפדה, וכן הוא בבהמה למדנו מהא דהתמירה תורה בקרבן שכאן חוששין למיעוט נפלים, ואע"ג דמכ"מ ודאי יש בזה גזע"כ ג"כ שהרי אפילו ברוב שכלו חדשיו אין פדוין עד לאחר ל"י ואין כשר להקריבה עד אחר שמונה ימים, מכ"מ שפיר יש ללמוד מכאן טעמא דקרא ברוב ולדות, וכיב"ז איחא בכ"מ דמהא דכתיב בכל"ח בתחאת ישבר למדנו שאין כל"ח יולא מידי דופיו

סומכים על העו"ג בגדיים קטנים הנלקחים כשאומר שהן בני ח' ימים מכלל דהוא מזריך רחיה שיש לו ח' ימים, י"ל דלא אמר הרשב"א דברים אלו אלא בגדיים קטנים כ"כ דלית ליה הוכחה שהוא בן שמונה ימים אלא עפ"י העו"ג, אבל כנ"ד שקנה ב"א אומדים שהוא בן ח' ימים לפי אומדנה דידהו, אף על גב שקלם אומרים דעדיין אין לו ח' ימים לפי אומדנה דידהו הוי ליה ס"ס ומותר עכ"ל, למדנו מזה שא"ל ידיעה ברורה אלא אומדנה שהוא בן ח' ימים מותר לכתחלה, דאין לומר דלא הותר מזה הטעם אלא כשכבר נשחטה, דא"כ מאי מקשה משו"ת הרשב"א התם מיירי לכתחלה אין סומכין, אלא פשיטא דאין כ"מ צוה בין לכתחלה לדיעבד, והעלה דמה שאומדין ב"א שהוא ח' ימים ודאי שבי ולא כהשב"ש שכתב בס"ק י"ד דאע"ג שראיה גדול הא אמרינן ריש מנחות ובזבחים (דע"ה ב') דאיכא בן שנה דמחוי כבן שנים, דאין מזה רחיה לאסור, דאע"ג דאיכא הכי, מ"מ אינו אלא מיעוטא. ומהיכא תיתי נימא דגם צוה האופן חוששין למיעוטא, והרי צוה נתחוק הרוב שאינו נפל, ובאמת מה שהביא התב"ש הא דמנחות דאיכא בן שנה כו' מוכח בקידושין (דע"ה ב') דבאסתכח בן שנה לא חיישין דילמא הוא בן שנים וכן להיפך, והיינו משום דעפ"י רוב ניכר יפה, אלא שהתוס' בזבחים (דע"ה) הקשו מסוגיא דקידושין ויישבו דל"ד אסתכח בת שתי שנים, אלא בת ג' וארבע, ולכאורה קשה מסוגיא דלקמיה דאסתכח בן שנה, וי"ל כמו כן דל"ד בן שנה אלא מיד אחר שמונה ימים, או י"ל דלא קשה להו להתוס' אלא מזה דאסתכח בת שתי שנים, שמא היא חטאה ובעלים אטרחו והביאו יפה, עד שבן שנה דומה לבן שנים, אבל לעיל באסתכח בן שנה אין לחוש שמא היא בת שנים והבעלים הביאו כחובה כ"כ עד שהיא כבן שנה, איברא ברמב"ם הביא כמשמעו שאסתכח בת שתי שנים, והיינו כמש"כ שאין לחוש למיעוטא דבן שנה דומה לבן שנים, ורק בזבחים משני דמשכחת תערובות פתח ואבס משום דיש בן שנה דומה לשהים אבל ודאי אינו אלא מיעוטא ואין לחוש לזה כלל, וכן אי איכא סימנים שאינם מזויים בנפלים או בתוך שמונה ימים, אע"ג שאינם סימנים מובהקים מ"מ נתחוק צוה הרוב, וכ"כ הגאון ח"ס ס"ו ט"ו :

(ס' קנ"ו ס"ה) ואם אין עדים מעידים שהיה ל"י וגם אין עדות ברורה כו', מבוחר דלא היה כאן עדות שחי ל"י, ומכ"מ ספק דלא אפרינן לה, אבל הוואה בשו"ת הרא"ש שהובא בב"י זיבן טעמא דמילתא דכיון שנסאת היא בחזקת שחי ל"י, שהרי לא היו מניחים לה להנשא, אלא שאח"כ ילא קול שלא חי ל"י מש"ה אין מויליין אותה מחזקתה, אבל ודאי אם באתה לשאול ואין ידוע מחיות הולד פשיטא שהכל בכלל ספק נפל :

ונראה

להסביר פסק התשב"ץ להחיר נשחט ס' שהה ח' ימים, עפ"י שימת לב לפסק א"ח בשם קלח גאונים דאפילו נשחט בתוך שמונה מותר לאכול, וכבר הוי צוה טובא הגאון ח"ש, והנה מש"כ דר"פ ור"ה בדרי"י לחומר עבדי ודאי יש מקום לפרש הכי וכדיוק! שון הגמ' לא אכלי מינה משמע דלא אסרי לאחרים, אבל הא ודאי ק' הרי בפירוש איפסק הלכה כרשב"ג שחוששין לנפל, ומש"כ הגאון דלא איפסק אלא לכתחלה אבל לא דיעבד ודאי ק' להבין מאין נימא הכי, ואי מהא דיבמות (דף לו) שהחיר רבא בנשאת לכהן, משום דסמכין על חכמים ודאי אין רחיה מהולאת אשה מצעלה לשאר דיעבד, חדע שהרי הרמב"ם כ' הטעם בזה דרבא משום דהוי ספק דבריהם ואין מויליין אשה מצעלה מחמת ספק, ובשאר איסורין ודאי אין הדין כן, ומכ"כ לדעת הרמ"ה ס' דאפילו בס' דאורייתא אין מויליין אשה מצעלה, הרי שאין שום דמיון הולאה אשה מצעלה לשאר איסורין שהוא להחמיר, וא"כ מה"ם דהוא דהלכה כרשב"ג אינו אלא לכתחלה ולא דיעבד :

אכן

כבר העליתי בעו"ה דבע"ש דשיטת הגאונים דלפי המסקנא לא חיישין לנפל אלא אחר שכבר מת הולד באיזה אופן שהיה אפילו אכלו ארי או נפל מן הגג, אבל כ"ז שהוא חי אין מקום לחוש כלל, ומש"ה יחליטין בשבת אפילו בלי ממנפ"ש דראב"א, וכבר אז כ' המג"א (ס' תקנ"ו סק"ט), וא"כ יש מקום לומר דאע"ג דאכלו ארי או נפל מן הגג חיישין לנפל מכ"מ בנשחט כדרך העולם דיו כחי, וכמו שהבחנו שם הוכחה מהא דראה לפור מנקה בתאנה חוששין לנשיכת נחש ג"כ, אע"ג דפי תאנה אין חוששין משום נקור שהרי אין צוה ריעותא דפי תאנה אורחא הוא, משא"כ לפור המנקה בתאנה הוא סבה יולא מדרך התאנה, ה"ג כנ"ד במת אפילו נהרג בתוך ל"י חיישין לנפל, משא"כ בנשחט כדרך אפילו עגלים דרכן ועומדין לשחיטה כמאמר רבי ליהוה עגלל אזו לכך עולת כדאיתא בב"מ (דפ"ה), מש"ה אין לחוש לנפל כמו בולד אדם חי למולו בשבת ואפילו בלי סברא דממ"ג, וזה דעת הגאונים ז"ל, מכ"מ לכתחלה ודאי אסור להכנס לבית הספק, אחרי שלמדוין שאין הולכין צוה אחר הרוב לגמרי. כ"ז בארנו דעת המתירין לגמרי, אבל הלכה פסוקה שאסור לאכול משום ספק נפל, וי"ל דאחר דאסור לשחוט בתוך שמונה א"כ אינה עומדת לכך, מעתה אם עבר ושחט שוב הוי כנפל מן הגג או אכלו ארי דחוששין עפ"י ר"מ לספק נפל, מעתה זה אינו אלא בנשחט בברור חוך שמונה אבל אם הוא ספק, שפיר כתב התשב"ץ שהוא ס"ס, ספק נשחט אחר שמונה, וא"כ לא ילא מדרכו ואין לנו לכנוס בחקירה כלל שמא הוא נפל, דהוי כמו שהוא חי, אפי' נשחט בתוך ח' ימים וא"כ הוי ספק נפל כמו נפל מן הגג מכ"מ הוי ספק כלו חדשיו, וזה אשר ראינו לבאר דעת התשב"ץ, אבל זה היתר אינו אלא אם כבר נשחט משא"כ לכתחלה לקנות ע"מ לשחוט ודאי אסור ליכנס לספק כמו שאין מצטלן איסור לכתחלה, כדאיתא ריש מס' ביצה לענין דבר שיל"מ דספק וביטול שוין משום אדאכלי' באיסורא ניכלי' בהיתרא. ה"ג לענין לכתחלה ספק המתיר אסור לעשות כמו שאסור לבטלו גם זאת אפילו דיעבד לא קיימו האחרונים ז"ל פסק התשב"ץ, והיינו משום שיטת התוס' וש"ר אינו כמש"כ לדעת הגאונים דכ"ז שהוא חי אין חוששין לנפל, אבל סוגיא דפוסקים אינו כן, וא"כ אינו ס"ס כלל כמ"ש :

איברא

עוד כ' התשב"ץ שם בזה"ל כש"כ שאמרת צוה הגדי שרבו ב"א האומדים אותו שהוא בן שמונה ימים מאותם האומדים שאינו בן שמונה, ואע"ג דהרשב"א כתב בחשובה שאין

ונראה עוד דלא בנחם נקט הרשב"א והשו"ע הדין בגדיים קטנים משום שבהם א"א להכיר כ"כ בגדלות, מחמת שהרבה מולידיים שנים כאחת והמה קטנים והרבה מולידיים א' והוא גדול כמו התאומים אחר שמונה ימים, מש"ה א"א לסמוך על הנראה שהוא בן שמונה, אבל בעגלים ניכר מאד להבקיאים, ויכולין לסמוך על אומד שלהם שהן בני שמונה ימים, ולא עוד אלא בשו"ת הרשב"א כ' בזה"ל עדות העו"ג אינו כלום וכו' וכל מקום שאנו חוששין לו מפני קטנותו שאינו בן שמונה, לא ילאנו מידי ספק באמירת עו"ג כו' מבוחר הא אם אין מקום לחוש מפני קטנות היינו שניכר שהוא בן שמונה ימים, יכולין לסמוך ע"ז, והלא בדברים החמורים מזה חזן בגיטין (פ"ב) שהכתב מוכיח על הדבר, אלא דשם לרין איזה עדות אע"ג שהוא גרוע כמו עדות חשם שחין לזה נאמנות אלא שסומכין על כתב המוכיח, ואצוהו דכולהו פ' בוסה דאפילו לאסור אשה על בעלה, אע"ג דנפ"ל דבר דבר ממזון דדוקא עפ"י עדים מכ"מ ע"י קניו וסחירה שרגלים לדבר נאסרה ע"ב ע"י ע"א, מכש"כ דברים שע"א נאמן עפ"י ד"ח, פשיטא שאם יש רגלים לדבר ואומדנה דמוכה שכן הוא מהני כמו עד, וכ"כ בפ"ת בשם בית אפרים, אבל בלי שום אומד הדעת חלילה להקל, ולא כמו ששמע בשמי, ואדרבה הגני מזהיר להשו"ב ע"י, וכמה פעמים משהין העגל איזה ימים להוציא מידי ספק, ואם מכ"מ אירע שלא כדון ה' הטוב יכפר בעד, וכבר בארנו דעת הגאונים שהובא בב"י שמתירין בחולין לגמרי, וע"כ אם אירע שנשחט שלא כדון אין להחמיר בכלים אם לא כדי לגדור, והכל לפי ראות עין המורה, וזה יאיר עינינו בהוראה ברורה, ולא ילא מת"י הוראה שלא כשורה, שוב אין דבר :

נפתלי צבי יהודא ברלין.

מכתבו

סימן יד

ב"ה א' ח"י שבט תרמ"ו.

לכבוד הרב וכו' ביעליסאוועט.

מכתבו הגיעני, ואשר שאל באוזן ששחט רוב סימנין, ונחתך הרגל, ואח"כ נשחט אותו המיעוט של הסימנין, דקו"ל דטריפה, מהו דין הרגל, ועלה ע"ד מע"כ ג"י להורות דהרגל כשרה, כהא דאיתא בחולין (דל"ב) שחט את הקנה ונקבה הריאה כשרה משום דמנחא בדיקולא דמיא, וכש"כ הכא דמנחא בדיקולא, והנה ח"י א"ס היה עומק ההוראה להכשיר הרגל, ג"כ א"א לומר כך דאזחא כולה טריפה והרגל כשרה וכדאיתא בחולין (דף עו ב') מתקוף לה ר"ג לשמואל יאמרו אבר שהחיות תלוי בו מוטל לאשפה והיא מותרת, מכש"כ הכא דכל האזחא כולה ומוטלה לאשפה והרגל כשרה :

איברא בנוף ההוראה, אינו כמו שעלה בדעתו, בשלמא גבי טריפות אמרינן דכיון דהריאה כמנחא בדיקולא שוב אין טריפות פוסל בה ומומילא כשר כל הבהמה, וה"ה אם נשחט רוב סימניו ותיקב המוח וכדומה, אע"ג שגומר השחיטה, מכ"מ שוב אין טריפות פוסל בה דכבר אזיל חיותא דבהמה בשחיטת רוב הסימנים, אבל באיסור שחל בשחיטה האך אפשר לחלק הרגל מכל העוף וכמו דשהו במשעו בתרא קו"ל דטריפה, אע"ג דאם לא נשחט כלל כשר משום שכבר נגמר השחיטה, מכ"מ כיון שמוה לשחוט כל הסימנין ומיקרי המיעוט דשנן במלות שחיטה כדאיתא שם (ד"ב ב'), א"כ כ"ז שעוסק בשחיטה לא מיקרי נגמר השחיטה, ומש"ה פסול בשיהיה, וכי"צ הביאו התוס' חגיגה (ד"ח ב') בשם הירושלמי דהפריש הרבה בהמות לחגיגה, לעולם הוא מוסיקף והולך דוחה יו"ט עד שיאמר אינו עוד בדעתו להוסיקף, הרי דכ"ז שעוסק באזחא מזה, אע"ג שהיה אפשר לשלק עלמו ממנה, מכ"מ אם אינו מסלק עלמו ממנה יש לה דין גוף המלוה שהיא מוכרחת לעשות, והוא כלל גדול בתורה בכל המלות כמש"כ בחיבורי העמק שאלה (סי' כ"ג אות ד') בס"ד, וה"כ כיון שעוסק בשחיטה פוסל בה שהיה, ולא מיקרי גמר השחיטה, וא"כ גם הרגל לא נשחט, ולא עוד אלא אפילו נחתך בעוד לא היה שיעור שהיה, ג"כ הרגל טריפה שהרי דומה לנחתך הרגל לפני גמר שחיטה, אך בנחתך הרגל ומעורה בכ"ש בנוף האזחא, בזה יש סברא לומר דאין שחיטה עושה נפול והוי כמו שנשחטה גם היא יחד עם כל העוף, אכן גם זה אינו ברור ויש לפלפל בזה הרבה, אבל אינו נוגע לענין שהרי כ"ד נחתך הרגל לגמרי, מש"ה אפילו אי לא היה שיעור שהיה ג"כ הרגל טריפה שלא נגמר שחיטה כולה :

ואשר שאל מע"כ ג"י עוד אם מותר ליטע אילנות סמוך לבית הכנסת, וכתב מע"כ ג"י שראוי לעשות זכר לביהמ"ק דכתוב לא חסע לך וגו' אין לנו לבדות מלבנו איסורין שלא גמלא בתלמוד ואם היה זכר לביהמ"ק, היה אסור לבנות ביהמ"כ של פנים ולעשות ספסלואות של פנים דכ"ז הוא בכלל לא חסע לך וגו' כמבואר במס' תמיד (ספ"ח), אלא אין בזה מלוה לעשות זכר לביהמ"כ בזה הענין, אלא שראיתי בחי' רע"ק ז"ל על אר"ח (סי' קג) שהביא בשם הר"ד דוד עראמה לאסור ז"ע, ומש"כ מע"כ ג"י לאסור משום **בלבול הדעת** ועיול, אין זה הוראה אלא מוסר, ואין כל התקומות שוין ואין כל הענינים שוין, התקום ית"ש יאיר פינינו, ויעמידנו על קרן אמתה של תורה. דברי העמוס בעבודה רבה ורויזן חתם משא הישיבה :

נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן טז

ב"ה א' לסדר ח' אהנו תרל"ה.

לכבוד הרב וכו' מ"ה וז"ו ברודנא.

הגיעני מכתבו וכו' אשר הסיד בענין ספק טריפה אי פוטרי יא 11 [חלק ב]

מכסוי, וכן באיסור דרבנן, כבר אזלי בה נמושי, ועיין בחיבורי הע"ש (סי' ל"א אות ה') בענין ספק, וקשיית מע"כ ג"י על דעת הפמ"ג באיסור דרבנן כבר הקשה הגרע"א ז"ל בחי' יו"ד, וקשה לומר שנעלם זה מהפמ"ג הוכחה מסוגיא מפורשת במקומו שלא כדבריו ז"ל, וז"ל דאע"ג דגם איסור דרבנן לא מיקרי אשר יאכל, מכ"מ לכתלה דהוי יותר טוב לעשות איסור דאורייתא לאפקי ממ"ע דכה"ד מש"ה הורה לטרוף ולא לנחור, והא שהוכיח הגמ' בדכ"ז מדתנן הנוחר פטור מלכנסת, דעוף חייב בשחיטה מה"ה, היינו מדתנן דטריפה מחלוקת ר"מ ורבנן, ונותר כ"ע מודו דפטור : **אבן** בעיקר הענין אי מיקרי איסור דרבנן, שאינו בכלל אשר יאכל יש להביא ראיה מחולין (דף קכט א') דקרי לאבר ובשר המודולדין שאינו מכל האוכל אשר יאכל, והרי שיטת התוס' לעיל (דע"ד) בד"ה אין שמדאורייתא שרי באכילה, עוד ראיה ממנחות (ד"א ב') דלהך לישנא דא"ר טא עמאין נפדין טהורין אין נפדין שפיר ולא מיקרי בזה מכל האכל אשר יאכל, והרי לשיטת התוס' זבחים (דג"ט ב') אינו אלא מדרבנן משום קנס והוכיחו מוז הסוגיא עזמה דק' משום דלא שכיחי תמימים תקנו שיהא למזבח : **איברא** שיטת הרמב"ם גם באבר ובשר המודולדין שאסור מה"ה גם בזה דטהורין אין נפדין שהוא מה"ה, והדברים ארוכים ובלא תוס' העולם כתבו בב"ק (דע"ז ב') בד"ה אומר כו' בזה"ל וזה דוחק לומר דאע"ג דמדאורייתא בת פריה היא כיון דמדרבנן לאו ב"פ היא לא חשיב אוכל שאחה יכול להאכילו לאחרים, הרי מבואר זה הענין יפה דתליא באשלי רבבני, וזו שאילת הראשונים רבותינו בעלי התוס' ז"ל :

ואשר העיר מע"כ ג"י בשם הרב מו"ה אפרים הכהן ג"י בהגהת הגר"א ז"ל במשנה מע"ש פ"ג שלפי פירושו והגהתו ז"ל גם ר"ש ס"ל אין פודין אה"ק להאכילן לכלבים, ממשנה דתמורה דתנן א' קדשי מוצח וא' קדשי בה"ב כו' ואם מתו יקברו, רש"א קדשי בה"ב אם מתו יפדו, הנה תשובת מע"כ ג"י ברורה כפירש"י דמייירי בנשחט ומת, שהרי בגמ' מפרש מחלוקתן בהעמדה והערכה, וזו א"ל לפנים, אלא בשביל דזה הענין הוא דבר דלא ביארו עוד יפה הגני לבאר לפני מע"כ ג"י אשר את לבדי בזה :

הנה בר"ש פי' מחלוקת ת"ק ור"ש ברש"א דאולי לטעמייהו בה"ה, וטעמא דת"ק כסיפא לקחו חי ושחטו יפדה, פי' הר"ש משום דהוין כפירות, וזה פלא, מה מהני דהו עתה כפירות, אחר שבשעת קניה והקדש היו בר העמדה והערכה, מש"ה הויה הגר"א דברישא דמת לכ"ע אין פודין אה"ק להאכיל לכלבים, ובסיפא פליגי בה"ה ולטעמייהו אזלי ור' יוסי כת"ק דמס' תמורה, אבל א"כ מוקשה פסק הרמב"ם ז"ל כמו שהביא מע"כ ג"י בשם הגאון בעל אבי הגחל ז"ל, וגם הגהת הגר"א ז"ל נפלאה היא להפך נוסחת משנה שלמה, אבל עפר אני תחת כפות רגלי הגר"א ז"ל וכאן העיקר כנוסחא ישנה, והיא ברורה עפ"י מאמר ידוע מפרכסת ה"ה כחיה להעמדה והערכה, והתוס' בחולין (ד"ל ע"א) כתבו שאין במשנה באוס מקום, וגדחקו להביא ממשנה דעומאת ארכילין, ועפ"י העלו בכ"מ שאין זה הכלל דמפרכסת ה"ה כחיה כו' אלא בשחיטת ישראל בעמאה ועכו"ם בטעורה, ואין כן בע"ד ר"ה והרמב"ם וש"כ כמש"כ בחיבורי הע"ש (סי' ו' אות ה') ברש"א דמת יקבר ע"י עורו, משום דבעינן הו"ה ור"ש לטעמיה דלא בני הו"ה וסיפא בשחט, ופי' ועדיין היא מפרכסת הרי היא בכלל הו"ה ור' יוסי א' יקבר, אי בעינא אימא כהרע"ב שפירש משום דס"ל כר' יהודה שאין פודין פירות הלוקחים בכסף מעשר, אבל זה לא נראה לומר דר' יוסי ס"ל כר' יהודה בזה הפרק, ולא נזכר לעיל, אלא יותר נראה דבזה גופא דמפרכסת ה"ה כחיה לה"ה פליגי ור' יוסי לא ס"ל הכי, ואל תתמה לומר דפליגי בזה תנאי, דכמו כן איתא בתמורה שם (דל"ג ב') כל הקדשים שנפל בהם מוס ושחטן רמ"א יקברו ומכ"א יפדו, ופרש"י בזה תמוה כמבואר בתוס' שם, אלא נראה דפליגי אי מפרכסת ה"ה כחיה לענין הו"ה, וע' מש"כ עוד בזה בהשמועות לח"ג על סי' ו', ובזה נכתבאר פסק הרמב"ם לענין מע"ש אל נכון, ועדיין יש להבין פירוש המשניות להרמב"ם שפי' דמחלוקת דמת אי פודין אה"ק להאכילן לכלבים, ואמאי

וה' ישמור מלכד בהוראה, הגני ידיו העמוס בעבודה :
נפתלי צבי יהודא ברלין .

סימן יז

ב"ה, ב' אדר"ח תמוז תרל"ח, וולאווין.

לכבוד הרב וכו' מו"ה יעקב ריינאוויץ נ"י מו"ץ ב"ק לונדון הבירה.

מכתב מעכ"ת כ"י מן ה' בהעלוך הגיע, ואשר עטותי חרבתי
לצקס הסכמתי על הוראתו להכשיר עופות שבחין לפניו
למאות לורך א' גבוה מחברתה, ונפל ספק בלבבו של מעכ"ת
כ"י משום שראה מש"כ בעל ת"י על משניות בשם דמ"א שזהו סימן
על שף מדוכתי, נשלאתי ע"ז שדבר ברור דלא כוון דמ"א וגם ת"י
אלא באופן שנמצא גבוה ירך אחד ולא היה כן מחלתת ההולדה, אבל
בבברא כן פשיטא שאין לחוש לשף מדוכתי וחיפסקו הנימון, כמ"ש
התוס' בבכורות ולא נחלקו רש"י ותוס' בדון אלף בפי' המשנה
נשמטה ירכו לרש"י משמע שנשמטה אח"כ, מש"ה פי' דמיירי
בלא איככול ניביה, ותוס' מפרש בנולד, וכ"כ בפשיטות הגאון ח"ס
יו"ד (סי' נו) שאפילו בדיקה א"ל, ואחר שנמצא למאות פשיטא
שכך הוא בהולדה, וכמ"ש מעכ"כ נ"ו וא"כ אין כאן מקום לספק :
איברא עדיין יש להרהר לשיטת המרדכי שהביא הגר"א ביו"ד
(סי' נה) דבעוף שמוטת ירך טריפה אפילו לא חיפסקו
ניביה, ולא אכחד ממעכ"כ נ"י שנראה לי דכך הוא דעת הרמב"ם
ז"ל בה' שחיטה (פ"ה ה"ג ד') שחלק בין בהמה לעוף בשני בבות,
וכבר הרגיש בזה מרן הכ"מ ויישב בדחייו, אבל לי נראה שיטתו
הרמב"ם מהמרדכי, ויותר מוכרח לומר כן למש"כ בחיבורי הע"ש
(סי' קהא אות א') שיטת הרמב"ם דשבעים טריפות שהמה הל"מ
יש להם לפרקוס רפואה אלא שאינם חיות מעלמן אבל רפואה בידי
אדם יש להם, ומ"מ המה טריפות ואין להם תקנה, [והוא מדרשא
דקרא בת"כ שמיני פ"ג] אבל יש טריפות שאינן הל"מ, אלא משום
שצבור שא"ל לחיות כמו ניטל לחי העליון וכדומה הרבה, וזה אינו
טריפה אלא באופן שאין להם רפואה, גבי מכה בגידא דגשיא, מעטה הרי
חי, וכדאיתא בחולין (דף נד) גבי מכה בגידא דגשיא, מעטה הרי
ע"כ האי דרב מתנה בוקא דאטמא כו' הוא בכלל שבעים טריפות,
מדהקשה דינא' והא איכא בסגור וש"ס וקחשיב דרב מתנה, ובמשנתו
אינו מונה אלא הל"מ, ואי איתא דשמוטת ירך בעוף טריפה מיירי
בשף מדוכתא וכהא דרב מתנה, מאי קאמר בדנ"ז ב' הלכה רווחת
בישראל שמוטת ירך בעוף טריפה ותרנגולת היתה כו' מאי קשיא,
אין ה"נ דיש לה תקנה בפעולת האדם ומ"מ היא טריפה, אלא
פשיטא להגמ' דשמוטת ירך בעוף אינו הל"מ, אלא היא טריפה
משום שאינה חיה בשום אופן, ועוד הארכתי בשיטת הרמב"ם בזה
ואכ"מ, וגם עתותי אינם בידי כעת, הא מיהא נראה דעת הרמב"ם
דשמוטת ירך בעוף טריפה אפילו לא נפסקו ניביה, וא"כ יש מקום
לומר דאפי' נולד כך טריפה ולא קשה ממשנה בבכורות, דשם
מיירי בבהמה, מ"מ לאחר שהראה מעכ"ת נ"י לדעת דגוה מאות
יש כך א"כ הני רבייתיהו, ואין זה בכלל שמוטת ירך כלל, וכמו
שהסכימו האחרונים באוחות שיש להם נקב בראש בתולדה דכשרות,
ולענין הוראה דנקטינן מהמחבר דעוף ה"ה בבהמה, פשוט דכשרות
וא"ל בדיקה, ואין ע"ז חולק כלל. הגני ידיו מוקירו ומכבדו העמוס
בעבודה :

נפתלי צבי יהודא ברלין .

סימן יח

ב"ה ב' י"ב חשרי תרכ"ג לפ"ק.

לכבוד הרב וכו' מו"ה יעקב ליב נ"י האבד"ק משעכענאוויץ יע"א .

מכתב מן כ"ז אלול הגיעני ערב יום הכפורים, והגני מזרח
להשיב מפני הכבוד, וגם כי עשה דכבוד תורה עדיף
לדחות עניני דתג דבעי' דרישה דבר בעתו, ובחלמנה בעיקר הענין
בסיריית

ואמאי לא פי' דפליגי בה"ה, וכמו שפי' הרמב"ם מחלוקת ר"ף
ות"ק במס' תמורה שם וכמבואר בגמ', אבל כד דייקת גם בזה פי'
הרמב"ם מחזור מכלן, שהרי למש"כ מחלוקת ר"ש ות"ק ברישא
בה"ה א"כ מיירי במת אחר שחיטה כפידש"י תמורה, וסופא
מיירי בשחטו ועדיין היא מפרכסת, א"כ עיקר חסר, והכי מיבעי
למיחני בסיפא ואם היא מפרכסת, אלא ודאי רישא מיירי במת
אחר שנתנבלה ופליגי ר"ש ות"ק גם בפודין קדשי בה"ב להאכילן
לכלבים, ולא תקשה א"כ שהרר דיוק הגמ' בבכורות (דט"ו) ליחני
ואם נטרפו, הל"ק בשלמא בתמורה דתנן ואם מתו יקברו רש"א
קדשי בה"ב אם מתו יפדו, שפיר מדייק טעמא דת"ק אפילו במתו
אחר שחיטה ומשום ה"ה, דאי איתא משום נבלה ליחני אם נטרפו,
וה"א לומר דמש"ה תנן אם מתו בשביל ר"ש דאפילו מתו יפדו,
שהרי ר"ש קאמר עוד הפעם אם מתו יפדו, וא"כ הוי מני למיחני
בלשון ת"ק אם נטרפו יקברו רש"א אפילו מתו יפדו אלא ודאי
טעמא דת"ק משום ה"ה ומיירי בנשחט ומת, ומכ"מ יקברו משום
ה"ה, אבל ר"ש דאמר אם מתו יפדו מיירי אפילו נתנבלו, משום
דס"ל פודין אה"ק להאכילן לכלבים, והיינו משחטו דמע"ש דתנן
אם מת רש"א יפדה, ולת"ק אפילו נטרף אין פודין, והא דתנן
אם מת, משום ר"ש הוא, שהרי כאן לא אמר ר"ש עוד הפעם
אם מת :

היוצא מכ"ז דר"ש ות"ק חולקים בקדשי בה"ב בתרתי, גם
בפודין אה"ק להאכילן לכלבים גם בה"ה וזהו משנה
דתמורה והא דתנן ביוע"ש וכתבו יפדה מיירי בחיה ומפרכסת וכוה
חולק ר' יוסי והלכה כת"ק :

נפתלי צבי יהודא ברלין .

סימן טז

ב"ה ג' לסדר ויטלא כבוד ה' תר"ן.

לכבוד הרב וכו' מו"ה חיים נ"י אבד"ק באלברירישאק .

מכתבו מן ט' סיון וגם ספרו היקר הגיעני והחילתי לראות
בו אחת הנה ואחת הנה וראיתי בו מלא דבר חכמה
ותבונה, אמנם לא עמדה לי השעה לעבור בו מהחל ועד כלה כי
עבודתי רבה וקנה קפלה עלי ותחמוס ממנו זריזותי בימי חרפי,
הערתו בספרו רנה ש"ס נכונים ומר דגברא רבה הוא ידע רמזותי
גם במקומות אשר ללא לך קלרתי :

ע"ד השגותיו נידון הוראת הגאון בעל עין ינחה שליט"א, וכדומה
למע"כ דמחי ליה מאה עובלי, במח"כ כל השגותיו מוכרים
ע"י הקדמה א', נידון הוראה זו סברכה המוכרת ע"י מעוך
ונמלא שם נקב אין חולין במשמוש ירא דטבחא, משום שם תרתי
לרעותא, אין זה השם תרתי לרעותא הולמתו בדרך כשארי תל"ר
דאיתא (בב"י ל"ז) סברכה תלויה היוצא מן הבועה טריפה, דשם
הפי' דאע"ג דכל ריעותא בפ"ע אין הוכחה שיש כאן נקב, אבל
כשנתחברו יחד חוששין שיש כאן נקב, משא"כ בג"ד הנקב שנמצא
במקום הסיכא, אינו ריעותא אלא טריפה ודאי, אלא שחולין הנקב
ביד"ט, ובמקום ריעותא דסרכא אין חולין להיתרא, וכמו בהא
דריאה הסמוכה לדופן חולין בדופן, ואם יש למחיס לחד מ"ד אין
חולין משום ריעותא דלמחיס מראה דהסירכא ממנה, מעטה בסרכא
תלויה היוצא מן הבועה לא יעלה עה"ד לומר דאם יש עוד בועות
בלי סרכא כשרה דמכ"מ בועה זו שולא עליו סרכא הוא תרתי
לריעותא וטריפה, משא"כ בג"ד, דהא דאין חולין ביד"ט, משום
דיותר קרוב לומר דהנקב הוא מן הסרכא, ולא מחמת יד"ט, אבל אם
רואין שהריאה מלויה לינקב מחמת יד"ט, שפיר יש מקום לומר דיותר
יש לתלות גם כאן ביד"ט מלומר שהסרכא גרם הנקב, ולפי הוראת
הגאון שליט"א יש לנו לומר בהא שהביא מת"י נדה (ד"ד) שאין
חולין מחלולת בשאר מקומות באשה זו, אפשר לתלות גם בחלות
מקום שגנעה בעד בבדיקה, ולא נראה לי כ"ו, ובחלמנה יש לתלות
לפי ראות המורה, אם הסרכא עברה ע"י קפול ומשוך קשה אין לתלות
הנקב ביד"ט, ואם עברה הסרכא ע"י הפשטה קלה, יש מקום לתלות,

חומר כי"ז ככלל במ"ע והבדלתם בין הבהמה הטעורה לטמאה וכמ"ש הרמב"ן ר"פ קדושים דכל מיני פרישות ככלל במ"ע קדושים תהיו, ושבין אדם לחברו במ"ע ועשיית הישר והטוב :

ג מש"כ מוטב שיאכלו בשר שחטות בו' לא שיך לכתן שהרי לא עקר מנהג המיעוד בנשות אלא שאינו מני כ"כ מחמת רוב עגלים, ומ"מ לא פלטי מינה, עוד קשה ל' מה שהורה מיעוד קל כמעט שיסור בהגבחה אצבע, וכי מר אגביהו קאי לפרש מהו קל מהו אינו קל, ולמאי הוה מיעוד כלל, די היה להעמיד על דברי המחבר להסיר הסרסא ע"י הגבחה אצבע, ואלו בדיו הוה הייתי יותר מתקן הבדיקה שהיא בדיקת פנים, ועדין לא אחזקן סירסא, וגם עיקר החומר בזה לא ידעתי אם הי' בהוראה, או מטרחא דהקלב והשו"ב, ומה גם אם שוחטים כמה עגלים יחד, עתה אם יש דבר מה להשיב יוכל להשיב על אופן שומעת בו' :

ו בדבר א"ס יש התרה למנהג אבות, כבר כ' הפ"ח א"ח (ס' תסו) שמהני התרה ופי' כש"כ שהן מותרות היינו ע"י שאלה, ויפה השיג ע"ז (בס' ק"ג) דודאי לא שיך התרה למנהג אבות, ובאמת הכי מוכח מלשון הרא"ש פ' מש"כ שכ' ביה"ל וכל דבר שידוע בו שהוא מותר, והוא טועה ונוהג בו איסור נשאל ואין מתירין לו כלומר אם בא לחכם לשאול אם יוכל לזלו במנהג שנהג בו אבותיו כההיא דבני ביישן לא יתיר לו החכם, וכן נמי אדם שנהג איסור בו' לא יתיר לו החכם המנהג הוא ממילא דהוי כמו נדר עכ"ל, הרי דקיק בלשוננו שבמנהג האבות כ' לא יתיר לו כלל ובמנהג עגמו כ' לא יתיר לו ממילא, היינו משום שבמנהג שלו מהני התרה, משא"כ במנהג אבות א"ל לא יתיר בשום אופן, והא דאיחא בירושלמי כש"כ שהן מותרות, במקום שאין מזהה כלל ולית ביה משום א"ת ת"א, ליכא משום נדר כלל, וכ"כ בק"ג :

סימן ב

להרב ר' זאב ברודנא ז"ל.

מע"ב נתקשה במ"ש הש"ך יו"ד (ס' נו) להוכיח מסוגיא דפ' התערוכות כשיטת רש"י לפי דעתו ז"ל דהכל תלוי אך באודם מבחון, דאלת"ה אלא תלוי באודם מבפנים כשיטת הש"ע, ואינו ניכר מבחון, והקשה מע"ל כ"י מה הועיל הש"ך הרי בדרוסה במקום הסימנים ודאי תלוי בהארמת הסימנים עלמן ונוקמי שדרוסה במקום הסימנים, נראה פשוט דעת הש"ך שאין בין מקום הסימנים לכל הגוף, אלא ביש אודם מבחון, הא באין אודם, פשיטא שאין שם דריסה אפילו בטואר עק ביש אודם בכל האדם ודאי טריפה, ובטואר לריך בדיקה, זהו דעת הש"ך, מ"מ אפילו לפי דעתו ז"ל אין מכאן הוכחה אלא באין אודם מבחון ודאי כשר וא"ל בדיקה, אבל זה שכ' דביש אודם מבחון ודאי טריפה אינו נראה כלל דהכי דעת רש"י ז"ל, דהנה התוס' דע"א ב' נתקשו בטרפיפה למאי ירעו הא אין פודין אה"ק להאכילן לכלבים, וייטבו דלמ"ד בדרוסה הרי יש בדיקה לאחר שחיפה, וכן בנפולה, ונתקשה טובא למ"ד בולד טריפה ע"ש, ופשוט דמ"ה פירש"י ז"ל במשנה דרק לקדשים פוסל ר"א ולא להדיוט, והתוס' תמהו מסוגיא מפורשת בחולין (דף נח) אבל שיטת רש"י דהסוגיות פליגי בנוסח הברייתא ושין בבית טריפה דאסורה מפני שגדלה באיסור ופירש"י בחולין דמייירי במחלוקת ר"א וחכמים, וא"כ מבואר דפליגי להדיוט ג"כ והיינו דמקשה בנת' שם הכי אדמיפלגי לגבוה בו' פי' לדידך דתנית הכי, וא"כ פליגי בדיוט, אבל בתמורה הביא בנת' ר"א וזו מודים חכמים לר"א באפירות ביעת טריפה שאסור והיינו ביונה כפירש"י שם ולקרנן זה שיטת רש"י והרע"ב, מעתה האי מ"ד דלוקו משנה דחכמים בולד טריפה ס"ל הכי דלא פוסל ר"א אלא לקרבן, מעתה א"ל לפרש דעת רש"י ביש אודם מבחון לא מהני עוד בדיקה, אלא מתחלה יש לבדוק מבחון ואם אין ניכר אודם ודאי כשירה, וביש אודם לריך בדיקה בפנים, כ"ז כתבנו לדעת הש"ך דמפרש סוגיא דחכמים באיפתרב דרוסה הואב בנקובת הקן היינו באודם ניכר מבחון, אבל דעת הראשונים ז"ל דלא מייירי באודם כלל, אלא אפילו אין שום אדם

בסוכות דנגלם משעת הנקה עד בני שנה, לא ניתן לתפוס לקולא אפילו למי שבא בתחלת הוראה, בדינים כאלו שאינם חרוכים, המחמיר ימלא כו"ב והמיקל ג"כ ימלא די השיג ידו, ואף כי מר ניהו רבא דעמיא מובהק בהוראה ומוחזק שלא להויתא דבר שא"מ מת"י ודאי טעמא חוי וקשרי, ולא אכחד כי אחרי שכבר הקדימוני שני גאולי הדור דקבעי שמיייה טובא, להסכים בהוראת כתר"ה ש' איני רואה אותו כי אם כיהודה ועוד להני תנאי, וגם כי לא נחברר לי טעם האוסרים בהחלט ולהתחקות על דבריהם, וגם ע"כ דה דברי מעטים ואינו בא כי אם למלאות מבוקשו של מעכ"ת ש', ולדבר על אופן שומעת שהיא לבס ברור ודעתה נקבעת, לסמוך על כתף מעכ"ת ש' נושא עבודת הקודש ברוח דעת, חכמה ויראת ה' עליהם מופעת, כאשר עדות ה' נאמנה מכרות ומודעת ושלוט על ישראל ועל קהל ק' :

סימן יט

עוד להרב הג"ל

בשאנו לעגמו פליאה דעת ממני הוראה זו, האריך מלא לב להקל בדבר שהחמירו והנהיגו רבני קהל ק', אשר היו מעולם אנשי השם, גדולי וקדושי ארץ, ובדואי לא מצעות הוראה ח"ו, אלא מדעת חומרם וכתיב אל תטוש תורת אהך, ואפילו אפשר שאינם יכולים לעמוד בהוראה זו יותר מאשר היה לפנים, מב"מ הא איחא בפסחים (דף נ) בני ביישן וכו' אבהתן אפשר לכו בו' א"ל ר"י כבר קבלו אבותיכם בו', ותשבתו אולי יש מקום לחלק דוקא התם שהיה טעם לחלק ולהחמיר בבני ביישן יותר משאר אבותיכם, באשר דבני ביישן היו סוחרים הולכים ליריד לור ומסס נכסו לידון, והיה כנופיא מצויינת ויש בזה חילול כבוד שמים יותר מאשר יחיד הולך מזור לידון, ומש"ה לא בטלה דעתם, משא"כ הכא בג"ד שאין מקום להחמיר בקהל ק' יותר, מש"ה בטלה דעמיייהו, וכי"ז כחבו התוס' שנת (דף נב) בני אנשי היול לעיני אחר, ויש ראייה לזה מדאיחא בירושלמי פ' מקום שנהגו בני מושא קבלו עליהם שלא לפרש בים, אחון ושאלון לרבי א"ל אבותינו נהגו שלא לפרש ביה"ג אנו מה אנו, והביב להם מכיון שנהגו אבותיכם בו' ואין אדם נשאל על נדרו, תמן משגדר נשאל ברם הכא אבותיכם קבלו, כש"כ שהן מותרות, אר"ח לא מן הדא, אלא מדרבי תלמידיה דר"י הוי, ותתיא רי"א אסור לפרש ליה"ג, ופי' הק"ע ופני משה דמייירי ברביעי וכב"ש, וקשה וכי בלא ר"י לא ידע שזהו מנהג חסידות להזהר מלבוא לח"ש אפילו מיום א', והלא ר"י הכהן לא נמא אגרות שלו ביד נכרי ואיכא משום אל תטוש ת"א, אלא ל"ל דאפילו הכי אינו אלא משום נדר, ומש"ה למנהג עגמו יש שאלה, ועל מנהג אבות אין לחוש כלל, שאין האבות מדירין אה"ב, ומשני דרבי תלמידיה דר"י וס"ל כותי', ומש"ה אע"ג שבמקומות אין נוהגין חומרין זו, מ"מ אחר שנהגו כן לזה שומעין שאמר כהלכה, ואין מתירין את האסור וה"כ בג"ד, אין בזה משום ואל תטוש ת"א, אלא משום דהוי כנדר מש"ה מהני שאלה, ואולי אף שאלה א"ל מחמת שמנהגם אינו מד"ע, והוי כנדר טעום :

אבל

באמת פי' הק"ע תמהו מדאיחא בירושלמי (מו"ק פ"ג) תני רי"א הבא ממדה"י אסור לגלח ר"י כדעתיה דא' אסור לפרש ליה"ג, וא"א לומר דמייירי דוקא ביוצא ברביעי, ותו דאפילו ביוצא ברביעי ולא מיקרי יא שאל בדרוסה, דגוף היחאה בדרוסה הוא אלא שאל ביום הראוי לגלות אפילו יוצא בשבת ומל שבת, מ"מ מיקרי הבא ממדה"י, אלא כבר פי' הרא"ש בשם הראב"ד דמייירי מארץ לח"ל, והגר"א א"ח (ס' תקל"א) פי' משום סכנה, וא"כ פי' הירושלמי דס"ד שאין בזה שום חסידות ואינו אלא כנדר, ומש"ה אבות ג"כ מנו לשאול, וזרעם מותרים לגמרי, ואסוק דרבי ידע מדר", ואע"ג שאין הלכה כן מ"מ מדת חסידות איכא ומשום כל תטוש ת"א, וכל"ז היה למעכ"ת ש' עכ"פ לשאול דעת כל העיר אולי רוצים להחיות במנהגם, ולמעט בשרש או להוקיר השער, וכדאמר ר' יהושע לתלמידיו נדה (דף פב) מוטב שארריך עליכם בטוה"ז בו', ובס' השאלות (ס' קל"ז) הוכחתי דכל

קודם הסרת חלבו, ודרש כזה ממש הביא רש"י מהת"כ והובא במנחות (דף כד) גבי קומץ המנחה והרים ממנו בקמלו מן המחומר, והכל לא שייך הטעם כדי שנטול יותר שהרי הקומץ הוא מלומס דוקא, אלא כך גזרה התורה שיהו מפרשין חלק גבוה להקטרה מן המחומר כשהקרבן בשלימות, אבל ודאי אינו נוגע כלל לחלב הדפנות, ודע עוד מפרש"י חולין (דף ה) גבי לא ליסחף אינש כפלי ע"ג בשרא, כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם כו', הרי שאין חלב כפלי אלא מה שבדבק עם חלב כליות, ולא חלב דפנות שחתה הקרום הדק, ומה שהביא בשם הרמב"ם וכל החלב בעל העלמות של כסלים ועלמות החוליות שחתה הכסלים כו' והבין דעלמות של כסלים היינו ראשי דפנות ואינו אלא שעות שהרי עלמות השדרה נינהו, ולא כוון הרמב"ם לראשי דפנות וכו' בפי' תרצ"ה דהקליבוסתא, שהן עלם קטן מונח על עלם שקורין הנקא, היינו ודאי עלמות הכליות, ועלמות החוליות שחתה הכסלים הן המה עלמות האליה:

ג'וה שהביא רמב"ם לחסור החלב שבדפנות, מהא דחומי העוקן אסורין, ופרש"י דאסורין בראשי הללוט והוא לפניס של בנהמה, והבין דהא דאסורין הוא משום חלב שעליהן, וגרס לו שהעתיק פירש"י בשרך דעיקן הוא פלאנקעס, והעזי פניס נגד הפ"ח שכל דראש חומי העוקן הוא בחמורים וגממטין עד ראשי הללוט לפניס, במח"כ ערוון עינים הוא, שמפורש בפרש"י והר"ן ומרדכי דעוקן הוא הנקא, וכפלי הוא פלאנקעס וידוע דענש בנקרא הנקא הוא סמוך להונב, וכלל כלל כסלים שהוא הפלאנקעס לפרש"י בתרצ"ה דהקליבוסתא, ומשום שבעלם זה שנקרא הנקא לא נמלא חומין כמח"כ היראים והביאו המרדכי, מש"ה פי' דחומין שבעוקן היינו הך חמש חומי דכפלי וזהו שיטת השו"ע, אבל היראים פי' חומי עוקן היינו מה שבזנב, ומש"ה פי' דחמשה חומי דכפלי הוא מילתא אחריתי, אבל לכ"ע ראש חומי עוקן המה בחמורים, ובשביל שמסס מתפשט למעלה אסורים גם שמה כמו הקרום הדק, אבל בחלב הדפנות אין שום שייכות לחלב הכליות, ועיקר הסמיכות על לשון ס' לחה"פ שכל בשם הסמ"ע דמהה"כ ולמטה מתחיל חלב הכליות וחלב המעים ושאר מיני חלב ומשם לריך נקור ומחלב האחור יתפשט עכ"ל, אבל גם כאן אין הפי' אלא דמחמורי חה"כ מתחיל כל מיני חלבי אסור, ומשם מתחיל דיני הנקור מחלב האחור, משא"כ לפניס, איך שהוא, לא דקדק יפה בלשונו, אבל ברור שלא בא לאסור חלב דפנות מה שלא נזכר בשום פוסק ואין עליו שום רמז בגמ', וגם הוא נגד משניות הפסוק:

ובאמת ראוי היה אותו השוחט ומקנה לגעור בנייה שכל להוליא לעז על ישראל שאוכלים חלב ח"ו אלא שהיה כוון לש"ש, והא מנוחתו כבוד אבל חליה לט לחוש לדבריו המרביס הכל בלי שום סמיכה ולקחות שיני אבותינו ח"ו, והמקום ישמרנו ויעמידנו על קרן אורה, כנפש העמוס בעבודה רבה:

נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן כב

ב"ה ב' לסדר יהי אלהים עמך תת"ר.

להרב כש"ת מוהר"ר פנחס נ"י מ"ץ ב"ק יעליסאוועטגראד.

מכתב מעכ"ה נ"י הגיע אשר אחי מרחוק לשאלו דעתי הקלה בדבר אלוות גדולים ומשונים מאלוות המלוויים בנינו באורך זוארס ובגבשושית שעל החרטום, ומאז זה הרבה כנים שנתחדשו וצלו להם, נהגו בקהל ק' לאכלס בחוקת אוו, ועתה ילאו עליהם עוררין אולי הם מין אחר, וא"כ לריכים למאורה בפ"ע שהמה עוף טהור, שהרי כבר ידענו שיש הרבה מיני אלוות כמח"כ בשו"ת ז"ל הראשון:

ומרם אענה הגני להגיד כי קשה הוא עלי להשיב בזה הענין שאין בה הלכה ברורה, וכבר שויימינהו רבנן כגדי מסנקן, אך מפני כבוד מע"ל נ"י מוכרחני לחוות דעתי, וה' ישמר רגלי מלמד בהוראה שלא כשורה, ולא אכחד ממעכ"ה נ"י כי אם היה בא מראש התחדשות זה העוף לפני הייתי מגמגם בהיתרו, כי מש"ה מע"כ

נובחון לריך בדיקה בפנים, מיהו הא ודאי רושם הלפורן בעיני דבלי"ז לכו"ע כשירה ורושם הלפורן היו כרושם הקון, מעתה אולי קושיט הש"ך על הרא"ה והר"ן שכ' דבדואי דרוסה לא מהני בדיקה, אפילו לא ניכר מקום הדריסה מבחוץ, דבאמת לא דייק הש"ך במח"כ בלשון הר"ן שכ' דבדואי דרוסה אפילו לא האדים בשר אסורה, דוקא שלא האדים אבל מ"מ ניכר רושם הלפורן, דבלי"ז לכ"ע כשר אם לא שעבר חיזה משך דאפשר שכבר נתרפא גרר הלפורן: **מה** שהעיר בנקרע העור, אם יש תקוה לענין קרבן, הרי מבואר בזבחים שם (דף ע"ד) צפירש"י נקובת הקון כו' וזוים גמי לא היו דהדר בריא עכ"ל, ומ"מ ניכר הרושם אלא אינו מוס, ומה שהעיר מע"ל לענין י"ב חודש ע' מה שכתבתי בבע"ש (סי' סח אות כג) בס"ד:

סימן כא

ראיתי בקונטרס נקרא לחם שערים משו"ב ומקנה א' בק' קידולא מגבב דברים לאסור שזמן שעל הללוט אסורי חזר הכבד, ואומר שהוא חלב הכסלים וכל דבריו במח"כ אינו אלא שעות ודברי הכל, ובאמת עיקר חלב הכסלים הוא הסמוך לכליות כמפורש בתורה ואת החלב אשר עליהן (היינו הכליות) אשר על הכסלים, ותניא בת"כ ויקרא אשר על הכסלים זהו חלב שעל הפקולות והפי' הוא חיבור שמחבר הירכים כמו מן הפקק ולמעלה, והכי פי' הרי"ף תרצ"ה דהקליבוסתא הוה דלייפין אשמהתא, וכן פי' הרמב"ם ז"ל והביאו הטור (סי' סד) שהוא החלב שבצפירי הירכים, והביא עוד הטור דרש"י חולק ומפרש תרצ"ה דהקליבוסתא הוא עלם קטן המונח על עלם שנקרא הנקא כו', והכי פי' הר"ן וע"ז כ' הר"ן שלא זהו עיקר החלב שעל הכסלים, דודאי עיקר החלב אינו אלא הכי דלייפין אשמהתא כפי' הרי"ף והרמב"ם שהוא הסמוך לכליות אלא דתרצ"ה דהקליבוסתא לפרש"י ור"ן ג"כ בכלל חלב שעל הכסלים, וכ"כ בלגור והביאו בשם אפי' רבדרי דחלב דהקליבוסתא הוא בחמולוקת, ובכפף היינו שבין רש"י ורמב"ם, ובעל זה הקונטרס לא הבין דברי ר"ן, וכסבור דמש"כ הר"ן קאי על הרי"ף, ושעיקר חלב עה"ה הוא חלב הדפנות רחוק מן הכליות, מה שנגד הפסוק המפורש, ואין שום חיבור לזה החלב עם הכליות וחלב שעליהם, ורק הקרום הדק מתפשט הרבה ממטה למעלה, וע"ז כ' הרמ"א דקלת מן הקרום שעל חלב הכסלים [פי' שגממך מחלב הכסלים שעל הירכים] הנשאר בראשי הדפנות ולריך להסיר כו' אבל השומן שחתה אותו הקרום לא נזכר בשום פוסק שאסור, ודע שכשנשאל הרשב"א על החלב שחתה הקרום הדק אם הוא מיקרי שהבשר חופה אותו והרשב"א אומר כמבואר ב"ב, הביא בזה"ל אותו חלב שחתה קרום דק הסמוך למתנים ודאי אסור כו' דקדק לפרש הסמוך למתנים, משום דבכל הכסלים אין שום חלב חתה הקרום הדק כמש"כ בעל אותו קונטרס בעלמו, מש"ה פי' דמ"ח נמלא חתה הקרום סמוך למתנים ואי איתא דעל הדפנות ג"כ בכלל הכסלים יותר היה לו להביא זה החלב שהוא הרבה משעל מתנים, אלא פשיטא שאין בו שום כסלים כי אם דפנות, והנה בעל הקונטרס השיג על הגאון מעדני יו"ט בהבנת פי' הרמ"א, ופי' לשון הרמ"א, כמו שמפרשין מקרא או משנה, וכ"ז אינו אלא עקשות ופי' דברי הרמ"א הוא בהבנת מעו"ט, ומ"מ מה שהקשה על הרמ"א מה שלא הביא החלב שחתה הקרום אסור, לק"מ שהרי אין שום חלב חתה הקרום אלא סמוך למתנים, והוא בחלק האחרים ובו לא דבר הרמ"א, והגאון הג"ל לא ידע מזה וכסבור שאפשר שימלא בכסלים חלב חתה הקרום מש"ה יפה הקשה, אבל באמת לשון הרמ"א נדקו יחדו עם לשון הרשב"א הג"ל, הא מיהא ברור דשומן שעל הללוט אין בו זכר לאסור, ואינו ראוי להקטרה כדתינו בתו"כ למעט חלב דפנות ואין שום חלוק לפניס מחה"כ או לאחוריו, ומה שהביא בעל הקונטרס מדהתיא בת"כ שלא יתחו שהיה קודם הסרת חלבו דהיינו מן המחומר, ופי' הוא הטעם בשביל שהיה לריך להסיר היותה עם חלב אשר על ראשי דפנות עם הכליות והכסלים הכל ביחד, כ"ז אינו אלא הכל ורעות רוח, עיקר ברייתא זו הובא בפרש"י תומש פ' ויקרא עה"פ ירים ממנו מן המחומר שלא יתחמו

ועורה מרוב טרדא ועבודה, אכן האהבה דוחקת ומצרחת להפנות להשיב בעצרו ית"ש, והנה בא בשמים למעשה ושלח למעשה כדברי מע"כ נ"י, ונוקטין למעשה חחלה, כדתיא בחוספתא סנהדרין (דף סו):

בדבר אשר העלה הגאון ח"ד (סו' לא אות ו) דדבר לח לא מיקרי חיבור, באמת הוא תמוה וטענת מע"כ לודקה דהיכן מלינו לחלק בין חיבור דמאכל לחיבור דמסקה, אמנם למעשה מש"כ הגאון ז"ל בראש דבריו ואם עירה דבר לח על איסור רוחח אינו נאסר כל הקילות רק מה שנגע בהאיסור כמבואר (סימן קה), זה אינו אלא כגזוק מלמעלה, היינו שאם עירה מכלי חלב על חתיכה בשר רוחח לא נאסר החלב שבכלי, ובה' כ' המהרא"ם שאין נזוק בנ"ט, ועיקר הטעם הוא משום שאין הנגיעה ממסקה שלמטה למה שלמעלה ממנו כי אם רגע קלה, וקודם שמתפשט הטעם למעלה הרי הוא יורד למטה, ומה שהמשיל לכלי מתכות כו', אינו אלא דוגמא שהנגיעה אינו דומה לבליעה, ובאמת אין המשל דומה כ"כ, חדע שהרי דעת המהרא"ם שמתכת דחס מקלחו חס כולו אינו מוליך בליעתו ג"כ וכדעת הש"ך (בסו' לד סק"ג), ואנן לא קי"ל הכי כמו שדקדק הגר"א באו"ח (סו' תנא סק"מ) מלשון השו"ע ביו"ד (סו' קכה) דכבולטו כך פולטו, אלא כהמג"א סס (סק"ד), מ"מ בזה דקילות קי"ל כהמג"א, אבל אם היה נשפך הרבה חלב בנטור והגיע עד חתיכה בשר, נאסר כל החלב אם אין בחלב ששים דהבליעה מן הבשר מתפשט מן האד בכל המחובר ואין נ"מ בין לח ליבש:

אבר מ"ש עוד הגאון ז"ל בזה"ל וכן איסור לח רוחח שנגע בדבר רוחח המונח אללו א"ל ס' רק נגד מה שנגע [כז"ל וגרסם בשבוס ע"כ הערה מע"כ נ"י שלריוס ביאור] וכ"כ הת"ח כלל נ"ו בשם הר"ם מפאריש דקילות הנוגע בעינין ששים נגד מה שהיה תחת הקדירה, והיינו מש"כ הט"ז (סו' ז"ב ס"ק כ"ה), זה היין הלכה ומורין כן, דאם נתפשט החלב, אבל מש"כ הגאון חו"ד וכן איסור לח רוחח שנגע בדבר רוחח המונח אללו א"ל ס' רק נגד מה שנגע [כז"ל ולא דבר לח רוחח שנגע באיסור רוחח] וכ"כ הת"ח כלל נ"ו [כז"ל] דקילות חלב הנוגע בבשר דא"ל ס' רק נגד מה שנגע בקדירה, וכ"כ הט"ז (בסו' ז"ב ס"ק כ"ה) דא"ל ששים רק מה שאומדין שיש חלב בעין תחת הקדירה ומשמע דנגד חלב שבדרי הקדירה א"ל ס' עכ"ל החו"ד, הן זה לשון הת"ח כלל נ"ו אות ז' ואם נשפך הרוטב מן הקדירה על בשר ומתישב קדירה חולבת בתוכו כו' אבל אם הקדירה רוחח אסור וכדברי האו"ה

סכ' בשם הר"ם מפאריש דבעינין ששים נגד מה שהיה תחת הקדירה ואם הקדירה של בשר עומד אלל האש או שאר כל"ר רוחח ונשפך ולא פסק הקילות או הוי כערוי וכל מה שנגע בקדירה חולבת בעינין ששים נגדו עכ"ל, זה הלשון מוכיח שאינו טעון ששים אלא נגד מה שנגע ממנו. וכן הלשון מה שהיה תחת הקדירה, ולא כ' מה שתחת הקדירה, אלא מה שהיה, משמע דמייירי ששפך ונבלע בנטור מעט ומעט בקדירה, בזה היין דטעון ששים בכל מה שהיה תחת הקדירה, שהרי לא ידעינן כמה בלע הקדירה וכמה הנטור, אבל אם היה גומא תחת הקדירה ונתמלאת איסור לח, ועסה עוד יש מזה האיסור בגומא א"ל ששים אלא מה שנחסר מן הגומא, ולא נגד מה שנשא, וממילא א"ל ששים נגד המתפשט מן לדרי הקדירה, ובה משונה לח מיבש, ולא מטעם שכ' הגאון הכ"ל דומה ליינו של מהרא"ם, שהובא (ק"ה) אלא מצד הסברא יש מקום לחלק, דבאיסור יבש הפולט יר שמתעין ששים נגדו ולא ידעינן כמה היה הוא פולט, בע"כ טעון ששים נגד כל החתיכה, משא"כ דבר לח, לא שייך אללו לומר דפולט יר ונבלע במה שנוגע בו, אלא אותו דבר לח נבלע במה שנוגע בו, מש"ה אינו טעון ששים אלא נגד מה שנבלע ולא נגד מה שרוחח שנשא ולא נבלע, ואם אינו נראה במה נשא כגון שנבלע בנטור תחת הקדירה בזה טעון ששים נגד כל הנבלע, שהרי לא ידעינן כמה נבלע בקדירה, ואמלא לשון הת"ח שכתב נגד מה שהיה תחת הקדירה כו' מלמדנו יותר ממה שלמד חו"ד מלשון שכתב הט"ז שכתב בזה"ל כ"ה בשם הר"ם מפאריש דליך ס' נגד מה שיש בעין עסה ג"כ, וא"כ ה"ה מה שיש מן האד, וכמש"כ מע"כ נ"י דאם נדקדק בלשון טעם בקדירה, א"כ גם

מע"כ נ"י דמה שהוא גדול מאוזות שלנו אינו שינוי, כהא דתיא בא"ק בהא דלריך קועי, לא נראה לי שאינו דומה גדלות אבר אחד לשינוי גדלות העוף כולו, שהרי כל חלקי הגוף גדולים משלנו, וזורת הגדלות בודאי הוא שינוי והוכחה כדאיתא בחולין (דף פט) דברבן אודי' חוטר גנובת' כו', והא שהתירו גאוני בתראי התרנגולים הגדולים משלנו, עיקר היתיר היה משום שיש להם שלשה סימני טהרה וגם סמנו על ערות זקן אחד שיש מדינה שאוכלים אותם בשם תרנגולים, משא"כ הני אוזות שאין להם זפק ואין לנו יודעים מקום שהיהודים אוכלים אותם, עוד זאת שהמה משונים בשלשה דברים, בגדלות ובהא דלוארו ארוך יותר ובחטוטרת על הפרטוס, וכבר למדנו בזה"ע (סו' סכ"ד) דהזעטרפות סימנים עושין לסימן מובהק, ואע"ג דאין דומין סימני אבדה או עדות אשה להחיר עפ"י שרואין הני סימנים במת, לסימני גידול צריה, והא דתיא חולין שם ש"מ סימנים דאורייתא אין הכוונה סימני אבדה, אלא כפי' הר"ן שם והרשב"א בזה"ע דה"כ ש"מ דהני סימנים מובהקים המה, אבל מ"מ הרי רש"י פי' ש"מ סימני אבדה דאורייתא, הרי דומין סימני אבדה לסימני צריה, ומש"כ מע"כ נ"י עוד דשוכנים וגדמים לאוזות שלנו, וכונת מע"כ נ"י להא דתאריס בחולין (דף סה) אחרים אומרים שכן עם הטמאים עמאים, עם טהורים טהור, גם בזה יש להשתקף, ראשית דהטור וסו"ע לא הזכירו הא דתאריס, ש"מ דמולא נוכר דעת אחרים במשנה לא קי"ל הכי, ותו דגם הרמב"ם שפסק דתאריס לא הוציא אלא הבבא ראשונה דשכן וגדמה לטמאים ה"ז טמא, ש"מ דמפרש הא דתאריס כמו שמפרש הר"ן בר"א בר דוק דמה שאמר שלש לכאן ואחת לכאן טהור אינו הוכחה לטהרה אלא שאפשר שהוא טהור, ולא שנאסר על עוף הבא לפנינו לאכלו עי"ז הסימן אלא מיירי בעוף שמתחייקין אותו וכשר, ואח"כ נמלא שהוא דורס, או שמחלק שתי אלבעות לכאן ושתי אלבעות לכאן שהוא הוכחה על שהוא טמא ומבטל חוקתו, וה"נ פי' הא דתאריס, דאם שכן וכדמה לטמאים מבטל חוקתו [ויש להביא ראיה לזה הפי' דעיקר הא דתאריס משום רישא, שהרי לפי' הס"ד אחי דתאריס כר"א דאמר לא לחסם הלך הזריר לערוב אלא שהוא מיו, ובב"ק משליל הא דר"א להא דהולך אלל רשעים שגם הוא רשע, והוכחה זו מוחזקת שאין לייק הולך להתחבר עם רשע אבל לא להיפך]:

איברא הא שכ' מע"כ"ה שהמה פריס ורביס זמ"ז, היה ראה חוקה להכשיר וכמש"כ הרמב"ם בה"מ פ"א דאין טמא מתעבר מטהרה כלל, ולפי הפשט אין נ"מ בין בהמה וחיה לעוף בזה, אלא שבע"כ לריכוס אלו להטיל ספק גם בזה, שהרי אנו מחזיקים בר אוו הבר לטמא והוא פו"ר מחוץ שלנו, מ"מ אם יש געמוד ע"ז שהמה חדודו וזע"ז אפילו בשעה שיש זכרים ונקבות משני מיני אוזות אלו יחד, יש להוכיח שהם מין אחד, וכדאיתא בב"מ (דף לא) דמין למינו ושאינו מינו, כיון דאיכא מיניה בחר מיניה גריר: **איברא** נ"ו אם היה בא לפני מראש, אבל אחר שכבר נהגו לאכלם ומסתמא גם או היה עפ"י הוראת חכם שנראה

לו שהוא מין אוו הטהור והוחוקו בזה להיתיר, אין לנו. לאכרס ולהוציא לנו על אבותינו שאכלו עוף טמא ח"ו, והרי תרנגולתא דתעמא שאכלו מסתמא לא היה אפילו מסורה שהוא כשר, אלא שהיו מדומים שהוא מין תרנגול עד שראו טעותם, הא אי לא נודע שדורסים לא מיחו בהם אחר שכבר יאלו בהיתיר, ומש"כ בלוח שכך רגליהם רחב דאיכא קבלת בעל המאור שאין לחוש טמא הוא דורס, וטעם שהיתר העוף אינדיק אלא אוכלין היו הרבה מערערים עליהם בשעה שהביאום מאינדיא ולא היה מסורה על כשרותם, וגם עוד היום יש מחמירים ופורשים מהם, ומ"מ כבר נהגו להיתר ואין פולה פה, והוא משום שכבר הוחזקו להיתיר ואין ראיה לאכרס, ה"נ צה"י אוזות הגדלות כך דעתי הקלה נוטה, ומע"כ"ה נ"י יוסף לפרש דברים אלו לפני אמה מגדולי הדור יברכס ה', ואם יסכימו גם המה להיתר הנני מטקף ובטוח בה' כי אין בהם טומאה ח"ו:

סימן כג

כבוד דרב וכו' כש"ח ס' שלכמה מרדכי האבר"ק ראדושקוויץ.
מכתב מ"ש נ"י תעטי, והנה עטותו תעני לשאל דעתי אקלה

פטור מתרומה דאורייתא, ומקרא מלא דבר הכתוב ארץ זית שמן, ועיין פי' הרמב"ם פ"ק דביכורים מ"ג וגם שם לא תנן אלא זית שמן שאינו מן המובחר, אבל שאר זיתים אינן משבצת המינים, ולפי ההקדמה הזאת אפילו אם נימא דבזיתים יש מרירות, מ"מ אלו שפיר דברי התוס' בפסחים דכתבו דפירי אין זו מרירות, ובמה שיש מרירות באמת פטור מביכורים, דבאמת גם היתא פטור מביכורים דאינו חייב אלא משום השמן שאגור בתוכו, ובו אין כלל מרירות, וכן אלו רואים בחוש דבזיתים יש מרירות ואפי' השמן שעושים בלא אומנות מר הוא, ולריך מעשה אומן להוילא טעם מרירות שקלט מן הזית, ובתוספתא דב"מ פ"ב תני שלא יבקע את הלגון ואת הזית, ופי' בפני משה בירושלמי שם דהחריפות קשה להקדרוס, וכן שמעתי מכמה אנשים, ואי"כ למה הולך הש"ך להביא ראייה מהש"ס, וכי כל הדברים החריפים י"כ להם ראי', הלא הריך יטעם, אלא כוונתו דבאמת הזית כמו שהוא ראוי לאכילה, ואין מר כ"כ כמו העץ, רק דלנו מסתפקים לכאורה אם המרירות בעלם אינו חזק כ"כ, או מחמת השומן שבתוכו מחליא החריפות כמו שאנו אוכלים לננו בדבר שמן חמאה או שומן, ומחליש כח החריפות, וכן היו מסתפקים בקישות מרה אם הוא אוכל או לא, כמו שהביא הר"ש הירושלמי בפ"ג דתרומות, וע"ז הביא הש"ך ראייה דמזינן עץ הזית מר מאד, וממילא כיון שאנו רואים דהזית יש בו מרירות, מסתמא כח העץ בתוכו, ורק השמן שבו מחליש המרירות, אבל הוא בעלם מר מאד, אם כוון הש"ך לזאת או לא, אבל הדברים מראים כן דזית חריף הוא כעץ זית, וכן מבואר ברש"י שבת (פ"ד) מהו לפלוע את הזיתים בשבת, דזיתים מרים הם, ומחמת הפיטוע נכנס השמן ונבלע בכל הזית וממתיק אותו :

במה שמתה עוד על הש"ך יו"ד (סי' קכ"ב סק"ו) דלמה אסור לבשל בכלי ש"ע לכתחלה כיון דהוא ס' דרבנן, ומותר לכתחלה, לכאורה לא מלאחי בעיני פוסקים מפורש יואל דם' דרבנן לכתחלה מותר לעשותו [ועיין בתשובת הרשב"א תשס"א דכ"ד שסומכים על העו"ג כגון בשר ורוב טבחי ישראל לכתחלה אסור לשלוח בלא סימן והוא כתב מזד הסברא והמנהג] ובמג"א סי' קי"א מבואר דאסור, ויכולני לומר דאף דכל ס' דרבנן כמו שהוא מותר לאכלו מ"מ להרבות ספיקי דרבנן עוד אסור לכתחלה, דאם יבשל יהא גם התבשיל ס' דרבנן, וכמו דאסור לכתחלה לבטל איסור דרבנן כן אסור לעשות ספק איסור דרבנן ולאכלו, ולי"ד לכלי איסור שנעטרב בכלים כשיים, דמותר לבשל, דהתם נהפוך האיסור להיות כידוע דברי הרא"ש בפ' גיד הנשה באריות, ואפילו לשאר הפוסקים דסברי דאסור לבשל משום דחזר וניער, משא"כ בס' דרבנן, דלא משום שנעשה כהיתר מותר, אלא דם' דרבנן מותר, ולכאורה היה לי ראייה דמותר לכתחלה לעשות ס' איסור דרבנן מהא דתנן במס' פרה (פ"ה מ"ג) קרוי' שהטבילה במים כו' נעמאתו אין מקדשין בה, והטעם כבר ביאר הגר"א ז"ל בס' עהרת הקדש אלי' רבא דם' מים טמאים הוא מדאורייתא דהטבילה יטמא כל המים, אבל מים שאינן מקודשין מדאורייתא אפי' תפלוט בטל ברובא, רק מדרבנן פסול דיעבד כדתנן בריש פ"ט שם, ולכן מס' שחא תפלוט לא חיישין, והרי חזינן דספק דרבנן לכתחלה מותר לעשותו, אולם יש לדחות דהתם עדיין אין האיסור כלל בעולם, משא"כ כאן דגם הכלי שם איסור עלה רק דהיא מותר, (ולא דמי כלל להא דקדושין ל"ט ספק לי ואנא איכול, דהתם קיל הי' לתכמים דאפילו התקלקל יודע דהוא מותר, ואין למדין מהתם) וראי' לזה הסברא, דלכאורה קשה איך מותר לבטל איסור דאורייתא לכתחלה דמים שאינן מקודשין במי מטמא, כמשהו חלב בקדירה, ואי נימא דאיסור ביטול לכתחלה הוא מדרבנן, כמ"ש הר"ן בשם התוס' בפ' גיד הנשה, בסוגיא דרועו בשלה ניחא וכמו דלמדין, דם' דרבנן מותר לעשות לכתחלה, ואי"כ כיון דהביטול הוא איסור דרבנן, מותר כאן דספק שחא תפלוט, אבל לשטות רש"י תוס' בפ' גיד הנשה שם, וכן הראב"ד הובא בר"ן שם דאסור מדאורייתא, ויש לי ראייה מהא דלמדין בגיטין (ג"ד ב') והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטיל כו', ואי איתא אפילו נימא דרמוני בדין מדאורייתא לא מיבעל שפיר קא מקשי הש"ס כיון דכל האיסור של הפיטוע הוא הביטול הוא מדרבנן, ומכ"מ גור שוגג אטו מויד, אפי' דע"ס

מה שמתה הקדירה אם הוא תלול תחת הקדירה באופן שמתכנס תחת הקדירה לפי דבריו נראה נמי דאין לשער רק הנוגע, והדברים מפליאים בעיני עכ"ל מע"כ נ"י, אבל מלשון הת"ח משמע באמת דאין טעון ששים רק מה שנגע בקדירה ממש בין אם יש מתחת הקדירה בין אם מתפשט מן הגז א"ל ס' אלא נגד מה שנגע ולא יותר ומטעם הג"ל, קולטר הדבר טענת מעכ"ת כ"י נגד החו"ד לודקת, אבל בדין יש מקום להוראת החו"ד ולא מטעמיה :

עוד כתב מעכ"ת נ"י בחו"מ סי' ע"ט ואפילו במקום דאיכא למימר משום שראה עדים כו' לא הוחזק כפרן, ור"ה מע"כ נ"י לפרש דעת מ"כ שהביא הרמ"א דלא הוחזק כפרן אלא באופן שאמר פרעתיך קודם לכן, משא"כ אם אמר פרעתי אח"כ נאמן, וה"ז דומה להא דהוחזק כפרן בפני עדים המבואר בש"ע, וזוה יישב קשיית הש"ך סי' י"ד, וזה לא לרק מעכ"ת כ"י ואין שום דמיון זה לזה, דבשלמא אם לא הוחזק כפרן אלא בעדים, בזה אנו אומרים כי לא הוחזק שיהא כפרן בב"ד, אבל בכפר בב"ד אלא שהורה מחמת שראה עדים שמשמשים ובי"ס, בזה ממ"נ אם אנו אומרים שהודאתו אינו אלא מחמת שראה עדים וא"כ הוחזק כפרן, ואם אנו אומרים שאינו חושש לעדים שהולכים אח"כ יש לו מיוג ג"כ. ומה שהקשה מע"כ על הש"ך שפסק כר"א בר"ש ולא כחכמים, נראה ברור דס"ל דחכמים מודו לסברא זו, אלא לענין הגם שאינו אלא גז"ה כ"כ בזה ס"ל דכ"ז שלא באו עדים ממש ה"ו ז"ו ושכר, וזוה פליגי עם ר"א בר"ש. אבל במידי דתליא בסברא כ"ע כר"א בר"ש ס"ל, ומ"כ שהביא הרמ"א לא ס"ל הכי אלא דחכמים פליגי בעיקר סברא זו, ולכאורה היה נראה דתליא בנכוחת המשנה סנהדרין פ"ג ראה שמתחייב בדין ואמר קרבו כו', הרי דבמה שרואה שהולך הענין להתחייב טוב אינו נאמן, וה"ז כשיטת הרא"ש, אבל נוס' הרמב"ם והשו"ע ראה שנתחייב בדין ואמר קרבו כו', מש"ה כתבו דטו אותו ומייבאו וכיון שראה שנתחייב כו', הרי דקודם לכן מקבלין ממנו, אבל לאחר העיון אהל"כ, דבאמת כ"ז מיותר, שהרי טעמא דרשב"ג הוא משום שאומרים שלא היה יודע שיש לו עדים, אבל בידוע לא מהני אפילו בלא ראה שנתחייב, אלא ז"ל דמש"ה תנן הכי לדקדק דאפי"ה דוקא באומר אין לי עדים, אבל אם לא אמר יכול לומר קרבו פלוני וכמבואר בהגהת רמ"א בשם שו"ת הרא"ש, וא"כ אפילו הטוס' שנתחייב, אין זה אלא לרבותא אפילו כבר נתחייב דוקא בלאמר אין לי כו', וכ"כ אפילו כבר נעשה הדין נמי הכי הוא כדאייתא בירושלמי דאפילו איתעביד ליה גז"ד סותר את הדין, הא ל"ק דהתם מיירי באופן שאפשר לומר שלא הי' יודע שיש לו, אבל באומר קרבו פלוני וכו' ודאי דוקא בלא נעשה מעשה, אבל אם כבר נעשה מעשה לא מהני, אבל אם לא נעשה מעשה אפילו כבר נתחייב יכול לומר קרבו פלוני, ועדיין רריך תלמוד לשון המשנה, וה' יורני דרך האמת :

סימן בר

להר"ר נח ולמן, סקאפולי.

במה שהקשה על הש"ך ביו"ד (סי' ל"ו ס"ק כ') במה שהביא ראי' מהא דיהיו מזונותי מרורים כית, מתוס' עירובין דף י"ח דקאי על האילן, וע"ע תוס' פסחים (דל"ו א') ד"ה מה מרור, יאמינן יודידי כי גם אנכי נפלאתי ע"ז, ומהנראה כעת שבאמת גוף הזית לאו עיקרו של פרי הוא אלא השמן, ול"מ לשיטת ר"י דסובר דזיתים אינם חייבים בתרומה מדאורייתא [אח"כ מלאחי בטו"א ר"ה ט"ו ב' ד"ה מעשר חרובין בשם הרמב"ן יעו"ש], ואפילו לשיטת התוס' ב"מ (דפ"ח) ד"ה כי קאמר ר"י דסברי דזיתים הנכבשים חייב ויש לו ראייה מוכרחת ממש' תרומות (פ"א מ"ח) ותורמין שמן על זיתים הנכבשים כו', ואי הי' דרבנן הא אין תורמין מן הפטור על החיוב החיוב על הפטור, מ"מ דוקא בזית שמן דאגור בהן שמן דראויין לכתוש וללאת מהן שמן, וראיה ברורה מהירושלמי והביאו הר"ש שם דרבי' כבר דתורם לפי השמן שבו, ואפילו רשב"ג שם לא אמר אלא אגב השמן גם הזית חייב, אבל זית שאין בו שמן

דעם הביטול הוא איסור דאורייתא וא"כ הדן קושיין למה מצטלין לכתחלה איסור דאורייתא, (ואולם מלאחי בתום נדה (מ"א) ד"ה אח דמשמע שלא היה לפנייהם הירסא כן בגיטין שם ע"ש), אלא ז"ל דכיון דלא נקרא עדיין שם איסור עלה, רק דתפלוט אח"כ לא איכפת לן, כיון דדיעבד מותר, ובהו הסביר ניחא הא דר' יוסי בע"ז (מ"ג ב') שחוק וזורה לרוח, ופי' החוס' דמודי לכתחלה איסור לעשיית ז"ז גורם, ובאן מותר, אלא משום דעדיין אין כאן איסור אלא שמא יהיה זה וזה גורם, אולם יש לתרן הא דמצטלין באופן אחר, דידוע שיטת הרשב"א והראב"ד, דכ"ד דתשמישו בשפע מותר לכתחלה לבטל, ועיקר ראיותם מהא דפרומות (פי"א) מגורה שפנה ממנה חצי תרומה כו' וע' היטב בתשובת הרשב"א סרכ"ב, ובציבורי הגר"א יו"ד סקכ"ב סקט"ו, ולריך ביאר קלה לעג"ד, דבתרומות מיירי הכל בזמן בטינו וע"ש, ומדאורייתא אין איסור אלא ברוב, וא"כ אמת איסור מדאורייתא, וגם כיון דיבארנו דביטול ברוב לכתחלה אסור מה"ת, וא"כ מאי נפ"מ אס יוכל לבוא לכלל איסור, דזה הוא כמו גזירה דרבנן, וכמ"ש הראב"ד בעל שני הסברות הנ"ל, וז"ל דמדאורייתא אינו איסור אלא ליטול האיסור כמו שהוא ראוי לאכילה ולזירקו בין היתר דהרי הוא כמו שאובל איסור דראוי לאכילה, אבל איסור בלוע בקדירה או הגשאר דאין דרך ללקט ולטפח כהיהו דתרומות, אין בזה איסור דאורייתא, אפילו בעין כמו דאמרין במנחות ד"ע ואי גחין ואכיל בטלה דעתו ה"ל כל אדם, וה"ג כיון דאין דרך ללקט ולטפח, אין בזה איסור דאורייתא, ולכן מותר לבטל לכתחלה מדאורייתא, רק מדרבנן כ"מ שאם יבשל בשא"מ יתן טעם ויבוא לאיסור, אסור אף בטינו, אבל בשדרתו להשתמש בשפע דא"א לבוא לכלל איסור מותר לכתחלה. הדן לג"ד דמים שאינן מקודשין א"א לבוא לכלל איסור, דהלא אין בו שום איסור, רק בזים המקודשין לפרה ובמים יבטל ברוב, לכן מותר לבטל לכתחלה, וזה תירון נכון, ומכ"מ הסביר שאמרתי, ששאיסור לכתחלה לעשות איסור דרבנן ולחלק מהא דפרה, סביר נכונה היא, ועוד יש לי לומר טעם כיון דאסור לבטל לכתחלה בכלים ש"ע אפילו בידוע שהם אינן ב"י, דהא דכתב הש"ך בספק שמא ביטל בו דבר הפוגם מעיקר או דבר שאינו נו"ט, נריך להבין וכי דרכן של גוים לבטל מים לבד, ומה זו ספק, ואפילו חוקה היתר אין מועיל, כדאמרין בפ"ב דע"ז דכ"ג דחיישינן לרביעיה ולא מייקמין החוקת היתר, כיון דדרכן בכך, וה"ג כן הוא, אלא הכיונה, דודאי לא חיישינן דשמא ביטל בכל הקדרה טרפות אלא חתיכה או מעט, וכן ביאר הגר"א שם פסק הנ"ל, לענין חמץ בקדירה, וע"ז אמרין שמא הערפות לא היה דבר שנתן טעם לבשר וכדומה, אבל עיקר התבטול א"א לתלות בכך, וא"כ לכתחלה אסור משום ביטולי נכרים דאף דדיעבד בטל ברוב מ"מ לכתחלה אסור כידוע, וכן הנדרשת הגר"א בס"י ק"ג, אך כוונה הש"ך לא מטעם זה, רק טעם נכון על מעשים בכל יום דאנו אוסרים לבטל אפילו בזדאי אינו ב"י כנלע"ד כעת :

ובזה ניחא לי מה שקשה לי מאי הורכו הש"ם בע"ז שם לומר הטעם דלא חיישינן למלאכה דלא מפסיד עובא משום ניחא פורתא כו', תיפוק ליה דתנין בתוספתא והובא בר"ש פ"ב דפרה דמוקמין אחזקה, וניחא לי דאי משום חזקה בלחוד לית כאן, דדרכו של בתמה לעשות בה מלאכה, וכיון דלא מפסיד לא בריר לן העטם להוליא מס' דאורייתא, אי לא דמוקמין אחזקה, ולכן הוצרך הספרי להוליא מס' עול מטעם דיש בחינה, דאי לא לא מוקמין אחזקה, משום דדרכן לעשות עול אף בעודן עגל כדתן בפ"ה דשבת ולא הפגל יולא בגימון שלו, דעדיין אינה ראוי לפרה אדומה, והיה לנו לחשוש, אבל למלאכה לא הי' לחשוש שאין דרך לעשות מלאכה בעגל :

סימן כה

גידון חריף ביתר באור

דא פשיטא דלא מיקרי חריף אלא שאינו נאכל מחמת חריפותו כמו שהוא אם לא באיזה תקון או תערובות כדאמרין בפסחים

סימן כו

נשאלתי ברע קנבוס שעשין מהן שמן, ואח"כ יש שואלין שאוכלין הפסולת המרוסקין, והנה נמלא בהקנבוס הרבה חולעים ומחרסקים עם הז"ק וא"א לברר הרבה ז"ק, והנה לעשות השמן פשיטא דשרי כהוראת הג"ז (ס"י ג"א) לעשות י"ש מפירות מחולעים שאין בזה משום מצטל איסור לכתחלה, אבל לאכול הפסולת היה נראה לאסור. ואבאר דכבר דברו הפוסקים האחרונים צו"ד (ס"י פ"ד) בזה דתה"ד שלא תחיר טמינת החטים מחולעים אלא בלרוף סביבות אחרות, אבל משום שאין מכיון לבטל לחוד אסור, וכן הסכים גדול האחרונים רע"א ז"ל בשו"ת (ס"י ע"ז) מהא דהירו' דהא דתמן בתרומה שנדמעה דאם טחנן מותר, משום שהכהנים טוחנין אותם אין הפירוש משום שדרך לטוחנן בלא תערובות שרי אלא משום שכל"ז היו הכהנים טוחנים ביהתר, הא בל"ז אסור לתכמים דר"ט עיי"ש ומכ"מ הוראות הג"ז בס"י ג"א נכון, אע"ג דכבר נראה כסותר עלמו בס"י פ', וגם המג"א דמה בס"י תמ"ז דעת הג"ז (ס"י פ'). הגראה לי לחלק בין איסור טעם בלבד שהוא שרי כל שאינו מכיון ומקורו מגיעולי מדין כמ"ש הר"ן פ' אין מעמידין דהאיך התירה התורה להגטיל ב"י עיי"ש. מיהו לא כו"ע שוין בזה ועיין חוס' זבחים (דל"ז) ד"ה ואם שהקשו מהא דשרי לבטל שלמים בשל חטאת הא ממעט לזרים לנשים כו' אלא משום בטול ברוב, וק' הא מצטל איסור אלא כהר"ן אבל רש"י בע"ז (דף ע"ו) פי' דמבטל חו"ש ולכהנים, ולכאורה קשה מאי אהני בזה הא ממעט מנשים ועבדים ועוד הרבה אלא משום דעיקר ביטול לכהנים, ואיך ממילא שרי וכמ"ש להלן, אבל שלמים ליישראל א"א לומר כן שהרי מזה באכילה בעלים אסור לבטל אפילו אינו מכיון דלא כהר"ן, אבל איסור בעין אסור אפילו אינו מכיון לבטל, כדמוכח מהא דרזע בשלה דחדש הוא משום שמצטלין לכתחלה, ואע"ג שאינו מכיון אלא למטה וכחכמים דר"ט לענין ערלה, ואפילו ר' יוסי לא התיר אלא משום שדרך ללקוט כל פירות או לטחון משא"כ ביטול ברוב יחד אין דרכו בכך והכי אסור לכו"ע אף שאינו מכיון לבטל, וא"כ שני ההוראות של הג"ז נכונים

נכונים, הן אמה דמדברי הג"ל (סי' פ') שהקשה ע"פ מדעת הרשב"א בקדמה שמשמטם בשפע לא משמע הכי, וכן קשה על ישוב מנח"ט כלל ס' סק"א עיי"ש מכ"מ הדיון אמת, וא"כ לעמוד שמן שרי, אבל לאכול הפסולת אסור שמחערב בר רסוקי חולעים, והא שהסדרו חטים מחומלים כתב הגרע"א שס שהוא משום שעדיין היתר, אבל בל"ז אסור ולא כמ"א, מיהו נראה דא"ל לחדש סברא דהיתר אלא היינו הך דתרומה דבשלמא ערלה או חטים מחולטים אי לא נחיר לא ילקטו כלל או לא יטחנו שהרי אפילו לעו"ג אסור למסור שמה ימכרם לישראל ואין ענה אלא להשליך לנהר כמ"ש הש"ך (סי' פ"ד) א"כ הטחינה מיקרי מבטל אסור לחכמים דר"ס, אבל דמזע דתרומה שאם נאסר לישראל ליתן לכהנים, והמה יטחנו ויהיו רשאים ממילא לאכול בתרומה ה"ל בזרות, וכן החטים מחומלים שאם נאסר לישראל על פסח, יטחנו ישראל לאכול לפני פסח ממילא יהיו בטלים אפילו בפסח, וה"ל בג"ד דרשאים לרסקן בשביל השמן ואפילו אם נאסר לאכול הפסולת וממילא מותר גם הפסולת:

סימן בו

ב"ה ג' דהוה"פ הר"ם חויניקראדע.

אל כבוד הרב הגאון הגדול האמתי צדיק יור"ע כ"ש מו"ה נפתלי צבי יהודא ברלין ג"י אב"ד ור"מ ד"ק וולאזין.

הן זה מקרוב אשר נתקבלתי לרב ומו"ץ פה עיר מגורתי ומלאתי אשר אינם מסתפקים ממי הנהר ההולך בעיר הזאת באמרים אשר זה רבות בשנים אשר מלאו רחוש במים קטנים הרבה יותר משומשמן עד שלא היה נראה לעינים בלתי ע"י נענועים בללגנת המים עולים ויורדים ולא נמלאו לעינים כלי זכוכית אמת בלתי אחד או שנים ואלו ע"י זכוכית הוא להם לעיני הנסיון כי עוברים הם דרך המסגנת, ע"כ אסרו עד כה המים, ואנשי עיר נמלאו מאד למים כי אין להם רק שני בארות טובים מחוץ לעיר השייכים לאיש אחד ולא ינחנו בלתי במחיר רב ככל אשר ישית עליהם בעל הבארות ולעקת העניים גדולה מאד כי לא תשיג ידם אל המים ההם ונלחמים לשחות תבארות נשברים ועבורים ע"כ בקשו מאתי לפיין בדבר נחוך הגוה ולשאול את פי גאוני הדור אולי תשיג יד תבינחם להחיר להם מי הנהר, ואנכי בראותי אשר לפי הנשמש לא בלא המים במסה לנסותם עוד הפעם זה זמן רב ואשלח אתי פעמים רבות בימים אלה ובדקתי בשבע בדיקות ובשנים פקוחות ומלאתי אותם נקיים וטהורים ואין בהם עתה שום ריחוש וע"כ התרתי אותם להם על חג הפסח בלבד ואחרי כן אראה לבדוק אותם שנית מדאגה מדבר פן מהפשרת שלגים או מחוס הקיץ יתראה הרחוש שנית כמקדם, ודבר זה נפתח בקטנים כמוני ונסחיים בגדולים כמוחן, הן מלבד כל זה אשר נקיים וטהורים הם עתה נלפ"ד לזי היתר בזה לפי ששם דקיס כל כך עד ששם עוברים דרך המסגנת לפי דברי החק"י בה' פסח (סימן תמ"ז) נחשב הוא לח בלח ובטל מה"ת, והאיסור משום בריה דלא נכיל אפילו באלף יש להחיר עפ"י דברי הרמ"א (בסי' ק"ב) משום שכל לשלם ע"י תפירות, ועוד כפי אשר עתה ראינו ובדקנו כי המים נקיים וטהורים הם, ע"כ יוכל היות אשר גם אם יתראו שנית נקל להלוח אשר אך מהפשרת שלגים הוא או מזכרות נשברים הנקיים ושומרים ומחמת רבוי המים כעת שופכים, ויש לסמוך על הכרז"פ בזה בשפת הדחק, וגם ע"י שאר היתרים המבוארים שם מגדולי הראשונים ע"ד בריה שבעלה באלף, עוד אבקש להשיבני דבר בדבר הבועות בסוליא והמה בכרכומי כמראה הדבש ומיגע עד הלבן, והלבן שלם ויפה, והנה הגאון הרש"ק ז"ל בספרו אורח בזה ואינו מחיר עד שיהיה הפסק בשר בריח בין הבועה להלבון מכה ס"ס שמה הלכה בהמחבר ורמ"א אשר גם במים עכורים אינו אסור עד שגיגע עד הלבן ושמה כרכומי המים זכים, ותמה בעיני הלא לפי דברי הש"ך בפירוש דברי המחבר עד הלבן הוא שגיגע לחוך הלבן, אבל בסמוך ללבן אפילו במים עכורים פסק א"כ יש ס"ס אפילו בסמוך ללבן ג"כ בכרכומי המים, הגם

סימן כח

תשובה להג"ל.

עד הנהר אחרי שבדקו יפה ראשין להשתמש בו וכדתנן ר"פ האשה ומכ"א בודק עד שמיגע לסלע וכו', ותולין באיזה כיבה רחוקה, אמנם הבדיקה יש לעשות בזמה עתה קור וחוס קיץ וחורף דשמה האויר גורם, וגם יש לבדוק דוקא בלאת הנהר מן העיר דאי יבדקו במקום כניסתו יש לחוש שמה עפירות שבלאמצע העיר או בלאתו גורם ריחוש, אבל אי נבדק בלאתו שוב אין לחוש דאי נולד הריחוש בהכנסו היה נראה גם בלאתו: **ומ"ש** בענין ביטול לא שייך בביטול בדבר הנראה לעין, וגם מש"כ לדין בריה כמו בסו"ק ק"ב לענין דבר שיל"מ, הוא טעות, ושם הוא מין בזמינו ולא ניכר האיסור בבואו לעולם, מש"כ בריה שהיתה ניכר בלאתו, גם מש"כ שאם היה בא הריחוש משלגים או מזכרות שריין בלאת פירשו, נכון הוא אם נולדו שם ובאו לנהר, והיינו רביתייהו, אבל אם ממים הללו נולדו בנהר, הלא בריות של נהר הם, ומי יודע מתי נולדו: **בדבר** הכליות הוראת הגאון רש"ק אינו הלכה פסוקה, וכל מורה הוראה רואה מתלוקת הראשונים בזה ומורה כשקול דעתו, וכרכומי הוא געל ונוטה לאדמומים הוא מראה דם וע"ד הלבן שחמת הענבה, באמת מלשון הגמרא חולין (דכ"ה), והוא דמטיא לקוחא במקום חריץ, והיכא מקום חריץ מירא דתוסי מחני ולא קאמר והוא דמטי לקוחא לחיורא דתוסי מחני מבואר דדוקא למקום חריץ, ולא בלבון שחמת הבשר, אכן לשון הרמב"ם ושר"ע לובן שבתוך הכליות היה במשמע סחם לובן אבל יש לפרש שבתוך כמו שח"א בתוך הגן בלאתו היה גינתא, ואע"ג שלא בכ"מ ת"א הכי אבל כאן יש לפרש הכי מדלח כתבו הלבון שבכליות: **וע"ר** קושייתו שכתב בק"ש (סי' קמ"א סנה"ה), לשונו של מע"ל הוא בשבוס גדול, דשם מיירי בשאין הגט בידה, וכשהגט בידה פשיטא שנאמנת לומר נתגרשתי בו ואמנם ק"י יש להקשות על הב"ש דמיירי באין הגט בידה והיא נאמנת משום דחינה מעיזה, ע"י יש להקשות ממש"כ החוס' בגיטין (דכ"ז) ד"ה אם, דהיכא דהגט מסייע לה מעיזה, איברא לא על הב"ש קשיא כ"א על הרא"ש שכתב כן, ובפשיטות"ל דלא ס"ל כמ"ש החוס' כמש"כ הגר"א באהע"ז (רס"י קכ"ג) עיי"ש, אבל גם בל"ז יש להקשות על הרא"ש דבגמרא איחא הטעם דנאמנת משום מיגו והוא ז"ל כתב משום דנאמנת מדר"ה דחינה מעיזה ול"ל דודאי אין המיגו יפה כ"כ כמ"ש הרא"ש, אבל אפילו מיגו גרוע מהני לסברא דחוקה אע"ג שאין החוקה יפה כ"כ דאיכא דמסייע לה וכיכ"ז איסוף בכתובות (ד"ב) לענין ברי ושמא דהוי מיגו גרוע, ובה מיוסב גם קושיית הב"ש שם ובר"ס סו"י לענין אי משניה היכא דאיכא עד א' דמסייע לה עיי"ש: